

GMINA RADZYŃ CHEŁMIŃSKI

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

TEKST STUDIUM

BURMISTRZ MIASTA I GMINY RADZYŃ CHEŁMIŃSKI

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr XXX/228/09
Rady Miejskiej Radzyna Chełmińskiego
z dnia 30 września 2009

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO TEKST STUDIUM

„METROPOLIA – SATINI s.c.”, ul. Chełmińska 1, 86 – 300 Grudziądz
tel./ fax 0 56 46 130 44, www.metropolia.info.pl, e-mail: metropolia@satini.com.pl

SPIS TREŚCI:

INFORMACJE WPROWADZAJĄCE	9
PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE	9
ZESPÓŁ AUTORSKI.....	9
CEL, ZAKRES I METODY OPRACOWANIA.....	10

CZĘŚĆ I. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RADZYŃ CHEŁMIŃSKI..... 13

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY RADZYŃ CHEŁMIŃSKI.....	13
1.1. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU ORAZ STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY	13

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE Z PLANU ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO, W TYM ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH 20

3. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE 22

3.1. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	22
3.1.1. Rzeźba terenu.....	22
3.1.2. Hydrografia	23
3.1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne.....	24
3.1.4. Warunki geologiczno-inżynierskie i hydrogeologiczne	27
3.1.5. Warunki klimatyczne	29
3.1.6. Gleby.....	32
3.1.7. Fauna i flora	34
3.2. STAN ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	37
3.3. STAN LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	44
3.4. STAN PRAWNY GRUNTÓW.....	45
3.5. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	47
3.6. Schemat kartograficzny – Uwarunkowania przyrodnicze.	49

4. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKI..... 50

4.1. KRAJOBRAZ KULTUROWY	50
4.2. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW	51
4.3. Schemat kartograficzny – Uwarunkowania kulturowe i zabytki.	69

5. SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA.....	70
5.1 SYTUACJA SPOŁECZNA GMINY	70
5.1.1. Demografia	70
5.1.2. Rynek pracy	74
5.1.3. Mieszkalnictwo.....	76
5.1.4. Infrastruktura społeczna.....	78
5.2. SYTUACJA GOSPODARCZA GMINY	80
5.2.1. Rolnictwo	80
5.2.2. Działalność gospodarcza	82
5.2.3. Turystyka	84
6. KOMUNIKACJA I TRANSPORT	85
6.1. Schemat kartograficzny – Uwarunkowania komunikacyjne.....	90
7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	91
7.1. ZAOPATRZENIE W WODĘ OPROWADZNIANIE ŚCIEKÓW I ICH OCZYSZCZANIE.....	91
7.2. Załącznik kartograficzny – Wodociąg i kanalizacja.....	98
7.3. ENERGETYKA, GAZOWNICTWO I CIEPŁOWNICTWO	99
7.3. Załącznik kartograficzny – Energetyka i gazownictwo.....	102
7.4. TELEKOMUNIKACJA I TELEFONIA KOMÓRKOWA	103
7.5. MELIORACJE	104
7.6. USUWANIE ODPADÓW.....	105
8. UWARUNKOWANIA INNE	108
8.1. ŹRÓDŁA NIEKORZYSTNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO, W TYM ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	108
8.2. ZAGROŻENIA NADZWYCZAJNE	108
8.3. OBSZARY ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO	109
8.4. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH.....	109
8.5. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	109
8.6. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN I ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH.....	109

CZĘŚĆ II. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY -----	112
1. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW. ...	112
2. STREFY FUNKCJONALNE POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY.....	114
3. KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW, W TYM TERENY WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY.....	116
4. OBSZARY ORAZ ZASOBY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY, KRAJOBRAZU KULTUROWEGO I UZDROWISK.....	124
5. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.....	127
6. POLITYKA GMINY W ZAKRESIE ROZWOJU TURYSTYKI I WYPOCZYNKU.....	133
7. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.....	135
7.1 Komunikacja	135
7.2 Gospodarka wodno-ściekowa.....	137
7.3 Elektroenergetyka	139
7.4 Ciepłownictwo	141
7.5 Gazownictwo.....	141
7.6 Telekomunikacja	141
7.7 Odpady	142
8. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM.....	142
9. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM, ZGODNIE Z USTALENIAMI PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA I USTALENIAMI PROGRAMÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 48 UST. 1 USTAWY.....	143
10. OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZKOWE JEST SPORZĄDZONE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH, W OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI, A TAKŻE OBSZARY ROZMIESZCZENIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 2000M² ORAZ OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ.....	144

11. OBSZARY, DLA KTÓRYCH GMINA ZAMIERZA SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE ZGODY NA ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW ROLNYCH NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE.	145
12. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	145
13. OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI I OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH.....	147
14. OBIEKTY I OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALIN FILAR OCHRONY.	147
15. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7 MAJA 1999 R. O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY (Dz. U. NR 41, POZ. 412 ORAZ Z 2002 R. NR 113, POZ. 984 I NR 153, POZ. 1271).	147
16. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCENIA, REHABILITACJI LUB REKULTYWACJI.	147
17. GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH.....	148
18. INNE OBSZARY PROBLEMOWE	148

CZĘŚĆ III. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZĘ USTALEŃ STUDIUM	150
1.CEL, ZAKRES I METODA OPRACOWANIA.	150
2. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY – SYNTEZA.	150
3. WPŁYW UWARUNKOWAŃ NA USTALENIA KIERUNKÓW I ZASAD ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.	153
4. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY – SYNTEZA.....	154
5. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE PRZYJĘTE ROZWIĄZANIA.	156

INFORMACJE WPROWADZAJĄCE

Pierwsze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radzyń Chełmiński przyjęto uchwałą Nr XXXI/219/2001 Rady Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim z dnia 28 grudnia 2001 r.

W zmieniającej się sytuacji gospodarczej i społecznej Gminy Radzyń Chełmiński uznano, iż dokument wymaga aktualizacji i dostosowania zapisów studium do obowiązujących przepisów prawa. Potrzeba opracowania studium wynika także z analizy zmian zagospodarowania przestrzennego gminy, której dokonał Burmistrz Miasta i Gminy Radzyna Chełmińskiego przed podjęciem uchwały w sprawie sporządzenia studium. W dniu 28 kwietnia 2008 r. Rada Miejska Radzyna Chełmińskiego podjęła chwałę Nr XVI/104/08 w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radzyń Chełmiński.

PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radzyń Chełmiński zostało opracowane na podstawie:

- art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001 roku Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.),
- art. 9 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
- uchwały Rady Miejskiej Radzyna Chełmińskiego Nr XVI/104/08 z dnia 28 kwietnia 2008 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radzyń Chełmiński.

ZESPÓŁ AUTORSKI

Wykonawcą „Studium” została firma „Metropolia-Satini s.c.” z siedzibą w Grudziądzu przy ul. Chełmińskiej 1. Skład zespołu autorskiego przedstawia się następująco:

Główny projektant: mgr inż. arch. Edward Morczyński – wpis na listę członków Północnej Okręgowej Izby Urbanistów pod nr G-148/2002,

Asystent gł. projektanta: Piotr Morczyński,

Asystent gł. projektanta i koordynator prac: mgr Rafał Łucki,

Współpraca: mgr Waldemar Gregus,

Specjalista z zakresu ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego: mgr Zofia Domżańska.

CEL, ZAKRES I METODY OPRACOWANIA

Głównym celem opracowania *Studium* jest aktualizacja uwarunkowań i wyznaczenie aktualnych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzyń Chełmiński. Pierwsze „*Studium*” uchwalono pod koniec 2001 roku. Od tego czasu nastąpiło wiele zmian zarówno w strukturze przestrzennej gminy, jak i jej sytuacji społecznej i gospodarczej. Aktualizacja i określenie kierunków zagospodarowania przestrzennego polega na ustaleniu lokalnych zasad organizacji struktury przestrzennej gminy przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, rozmieszczeniu infrastruktury technicznej i społecznej oraz uwzględnieniu podstawowych elementów sieci osadniczej.

Ustalenia *Studium* winny być rozumiane jako świadome działanie władz gminy Radzyń Chełmiński, zmierzające do optymalnego wykorzystania uwarunkowań przestrzennych gminy w celu osiągnięcia wyznaczonych kierunków jej rozwoju. Generalną zasadą kształtowania i zagospodarowania przestrzeni gminy winny być reguły określające rozwój zrównoważony. Pojęcie to określa rozwój przestrzenny, gospodarczy, społeczny i kulturowy, który harmonizuje z uwarunkowaniami przyrodniczymi ograniczając jednocześnie degradację przyrody i nie naruszając możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń.

Zakres przestrzenny *Studium* obejmuje cały obszar gminy miejsko-wiejskiej Radzyń Chełmiński.

Pierwszym etapem opracowania było inwentaryzacja oraz aktualizacja uwarunkowań w zakresie środowiska przyrodniczego, kulturowego, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy oraz infrastruktury technicznej i społecznej.

Następnym etapem było uwzględnienie ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, uchwalonego uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. oraz rozpatrzenie wniosków do *Studium*.

Ostatnim etapem było wyznaczenie aktualnych kierunków rozwoju przestrzennego gminy Radzyń Chełmiński.

Na *Studium* składa się:

- 1) tekst studium, stanowiący załącznik nr 1 do uchwały i składający się z trzech części:
 - uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy Radzyń Chełmiński,
 - kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Radzyń Chełmiński,

- uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu studium,

2) rysunek studium w skali 1:10 000, stanowiący załącznik nr 2 do uchwały,

Uchwaleniu nie podlegają:

- opracowanie ekofizjograficzne,

- prognoza oddziaływania „Studium” na środowisko przyrodnicze,

- część formalno-prawna, dokumentująca tryb sporządzenia i uchwalenia *Studium*, określona w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

TEKST STUDIUM (część pierwsza)

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY RADZYŃ CHEŁMIŃSKI

„METROPOLIA – SATINI s.c.”, ul. Chełmińska 1, 86 – 300 Grudziądz
tel./ fax 0 56 46 130 44, www.metropolia.info.pl, e-mail: metropolia@satini.com.pl

CZĘŚĆ I. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RADZYŃ CHEŁMIŃSKI

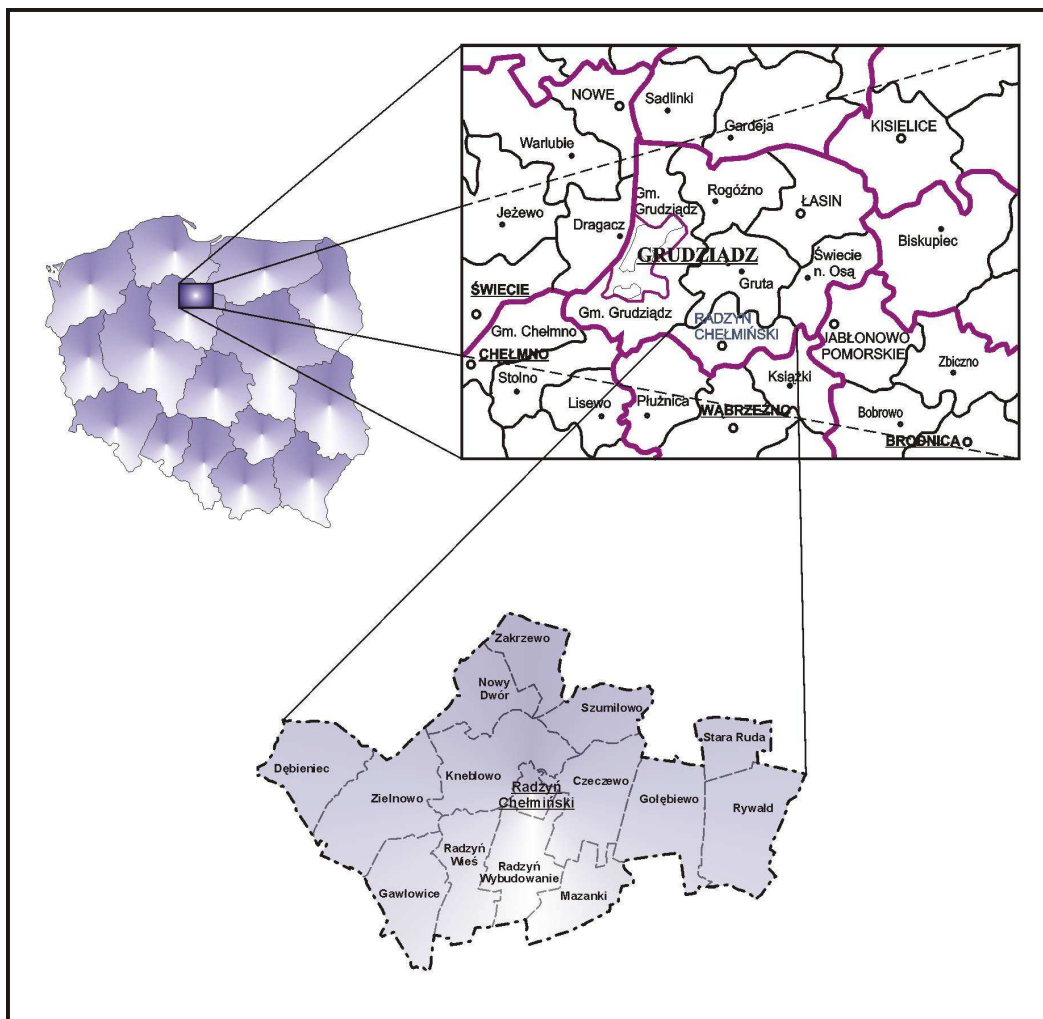
1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY RADZYŃ CHEŁMIŃSKI

1.1. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU ORAZ STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY

Gmina Radzyń Chełmiński zajmuje powierzchnię 91,14 km², położona jest w północno - wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie grudziądzkim i posiada status gminy miejsko-wiejskiej. Składa się z 15 sołectw: Czeczewo, Dębieniec, Gawłowice, Gołębiewo, Kneblowo, Mazanki, Nowy Dwór, Radzyń Chełmiński, Radzyń Wieś, Radzyń Wybudowanie, Rywałd, Stara Ruda, Szumiłowo, Zakrzewo i Zielnowo. Gmina Radzyń Chełmiński graniczy z 6 gminami: Grudziądz, Gruta i Świecie n/Osą w powiecie grudziądzkim oraz Książki, Wąbrzeźno i Płużnica w powiecie wąbrzeskim. Pod względem zajmowanej powierzchni i liczby mieszkańców gmina Radzyń Chełmiński nie wyróżnia się znacząco spośród pozostałych gmin województwa kujawsko-pomorskiego. W maju 2008 roku w tej jednostce administracyjnej mieszkało 4990 osób. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 54,8 os./km².

Pod względem fizyczno-geograficznym gmina położona jest w obszarze mezoregionu Pojezierza Chełmińskiego. Jej rzeźba terenu ma charakter młodoglacjalny i charakteryzuje się niewielkimi deniwelacjami terenu. Obszar ten ma bardzo mały wskaźnik jeziorności i bardzo niski wskaźnik lesistości. Gmina ma charakter typowo rolniczy, 90,74% jej powierzchni stanowią użytki rolne. Wśród użytków rolnych przeważają gleby klas bonitacyjnych III i IV. Niewielką część zajmują lasy – zaledwie 93 ha. Na terenie gminy występują następujące typy siedliskowe lasu: bór mieszany świeży, las mieszany świeży, las świeży, las wilgotny oraz ols.

Gmina Radzyń Chełmiński jest gminą miejsko-wiejską o korzystnym położeniu komunikacyjnym (drogi wojewódzkie nr: 534, 543 i 538), z dynamicznie rozwijającym się sektorem usług i dobrze rozwiniętym rolnictwem. Posiada sprzyjające warunki naturalne w postaci, ukształtowania rzeźby terenu, wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, w tym przede wszystkim bardzo dobrej jakości gleb. Ponadto charakteryzuje się dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną. Uwarunkowania te są korzystne dla rozwoju osadnictwa i działalności gospodarczej.

Ryc. 1 Położenie administracyjne gminy Radzyń Chełmiński

Bliżej sytuację społeczno-gospodarczą oraz miejsce jakie gmina zajmuje w powiecie grudziądzkim charakteryzują dane umieszczone w poniższych tabelach i na wykresach. Na tej podstawie można wysunąć m.in. następujące wnioski:

- liczba ludności gminy stanowi około 13% ludności powiatu grudziądzkiego,
- powierzchnia gminy to około 12,5 % całkowitej powierzchni powiatu grudziądzkiego,
- grunty leśne stanowią zaledwie 1% powierzchni lasów powiatu grudziądzkiego,
- stosunkowo niewielki udział liczby bezrobotnych, którzy w roku 2006 stanowili około 11,0 % ogółu bezrobotnych w powiecie,
- dosyć wysokie dochody budżetu gminy na jednego mieszkańca, które znacznie przekraczają średnią dla powiatu.

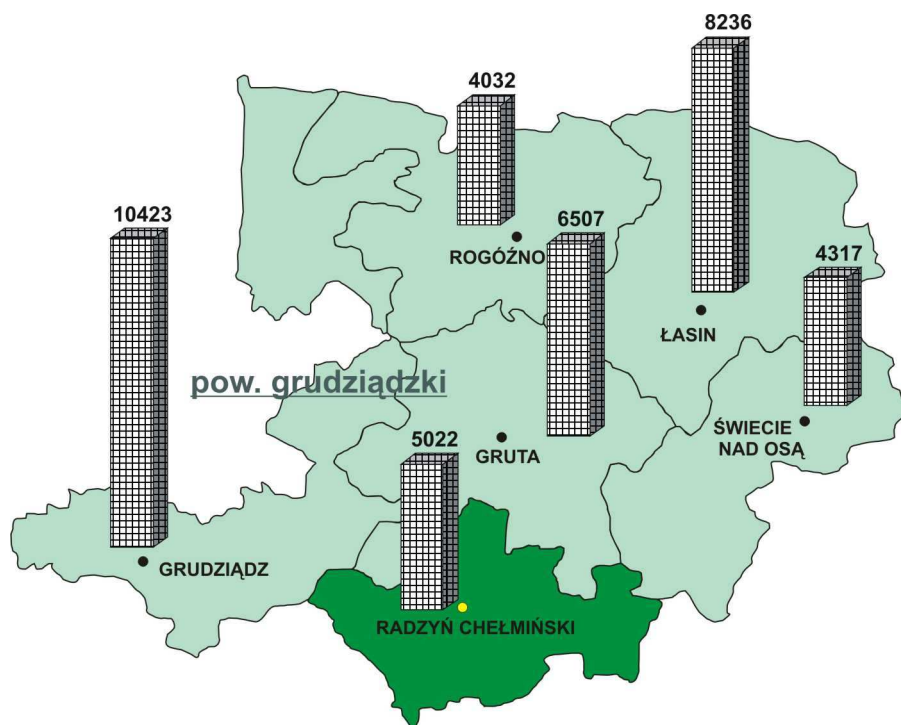
Analizując strukturę przestrzenną gminy Radzyń Chełmiński, należy stwierdzić iż wyróżnia się ona stosunkowo małą koncentracją zwartej zabudowy. Tego typu struktury urbanistyczne występują jedynie w mieście Radzyń Chełmiński i kilku miejscowościach sołeckich (przede wszystkim w Zakrzewie, Szumiłowie, Zielnowie, Dębieńcu i Rywałdzie). Z uwagi na rolniczy charakter gminy na zdecydowanej większości jej obszaru występuje zabudowa rozproszona. Układ przestrzenny wsi gminy przypomina typ wsi łańcuchówki, jest to typ leśno-łąkowy powstały w średniowieczu, charakterystyczny dla obszarów rolniczych. Kształtowanie ładu przestrzennego gminy zgodnie z wymogami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 ze zm.) opiera się przede wszystkim o lokalizację nowych inwestycji poprzez decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Od wejścia w życie przepisów w/w ustawy gmina sporządziła jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, który obejmował tereny produkcyjno-składowe o powierzchni ok. 2,0 ha zlokalizowane w obrębie Kneblowo (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 94 z dnia 11 lipca 2008 r.).

Na szczególną uwagę zasługuje historyczny układ przestrzenny miasta Radzyń Chełmiński, w którym przede wszystkim należy dążyć do zachowania zabudowy historycznej, jej konserwacji, rewaloryzacji i rekonstrukcji. Ponadto należy zachować towarzyszącą historyczną zieleń komponowaną, usuwać obiekty dysharmonizujące, a także dostosowywać współczesne funkcje do wartości zespołu zabytkowego. Ochrona ładu przestrzennego tego obszaru powinna wynikać z ustaleń i zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

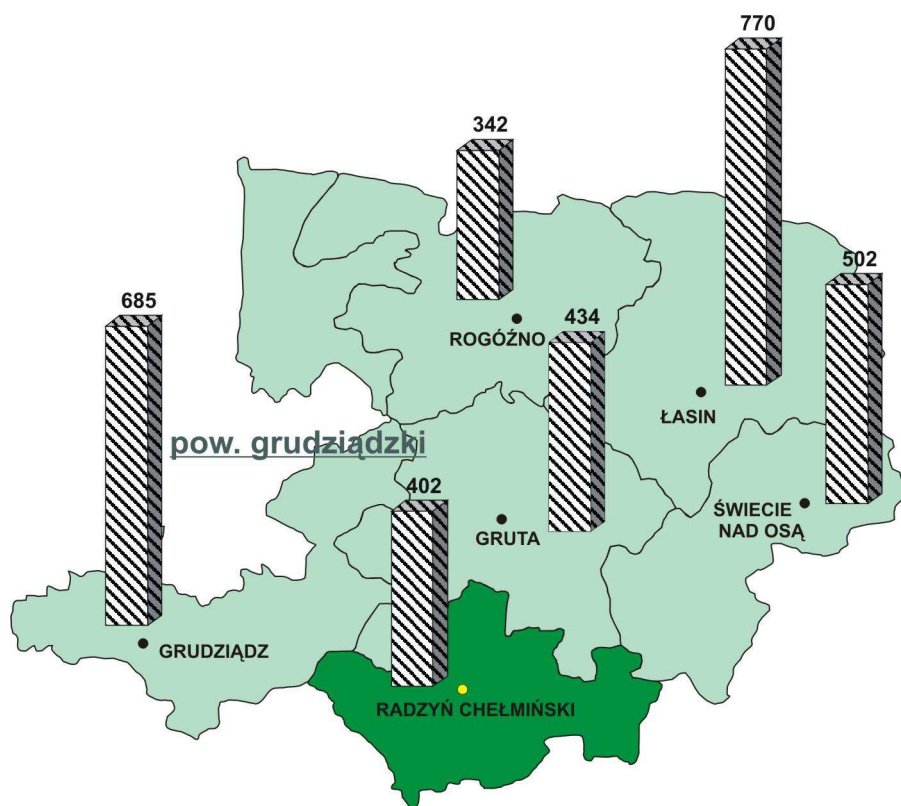
Tab. 1 Miejsce gminy Radzyń Chełmiński na tle powiatu grudziądzkiego w roku 2006

Lp.	Główne wskaźniki	Powiat grudziądzki	Gmina Radzyń Chełmiński
1	Powierzchnia ogółem (km ²)	728,0	91,14
2	Ludność (tys. os.)	38,43	5,02
3	Gęstość zaludnienia (osób/km ²)	53,0	54,80
4	Ludność w wieku przedprodukcyjnym (os.)	9366	1292
5	Ludność w wieku produkcyjnym (os.)	24249	2992
6	Ludność w wieku poprodukcyjnym (os.)	4812	628
7	Lasy i grunty leśne (ha)	10394	95
8	Zużycie wody (m ³) w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	27,3	33,5
9	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w dm ³	1050,7	164,9
10	Przeciętna liczba osób w jednym mieszkaniu	3,44	3,49
11	Powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	76,2	72,8
12	Pracujący poza rolnictwem w os.	3514	369
13	Bezrobotni w os.	4038	449
14	Dochody budżetu w tys. zł	82749,7	13115,1
15	Dochody na jednego mieszkańca w zł	2153,6	2667,3
16	Wydatki budżetu na jednego mieszkańca w zł	2320,4	2790,8

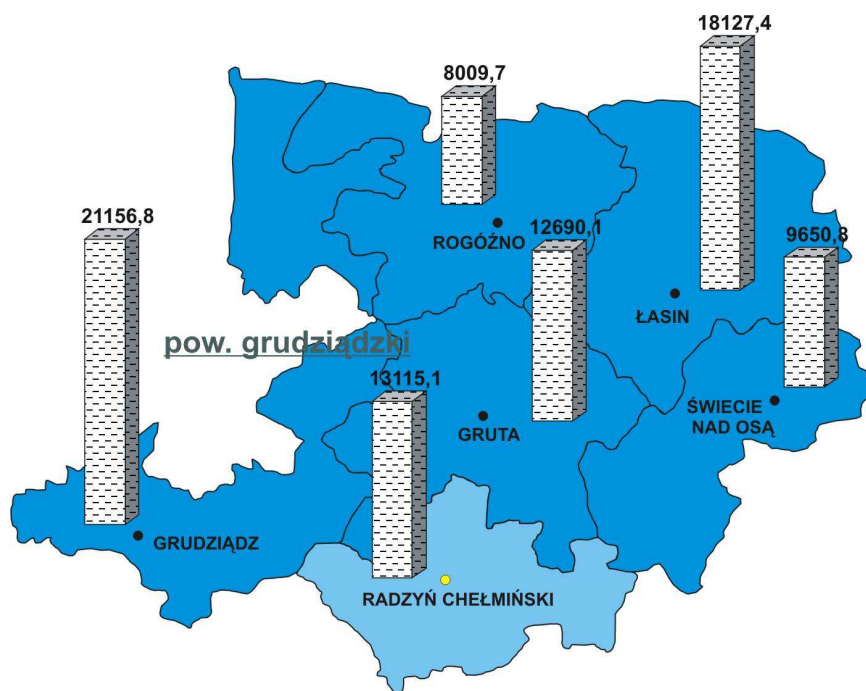
Zródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.

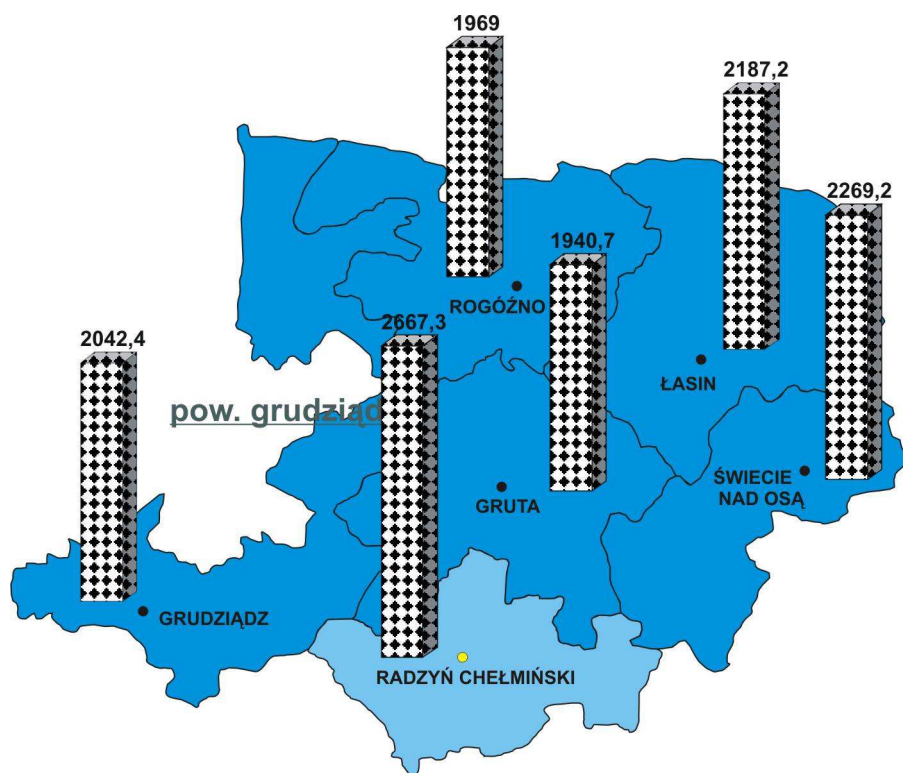
Ryc. 2 Liczba ludności gminy Radzyń Chełmiński w 2006 r. na tle gmin powiatu grudziądzkiego.

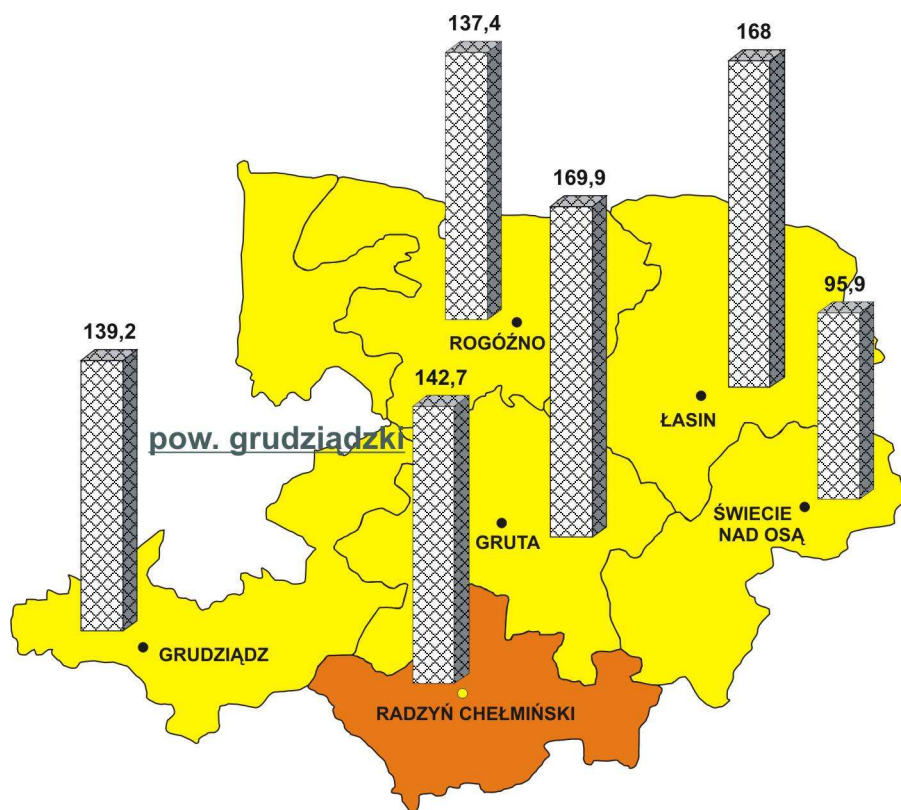
Ryc. 3 Liczba bezrobotnych gminy Radzyń Chełmiński w 2008 r. na tle gmin powiatu grudziądzkiego.

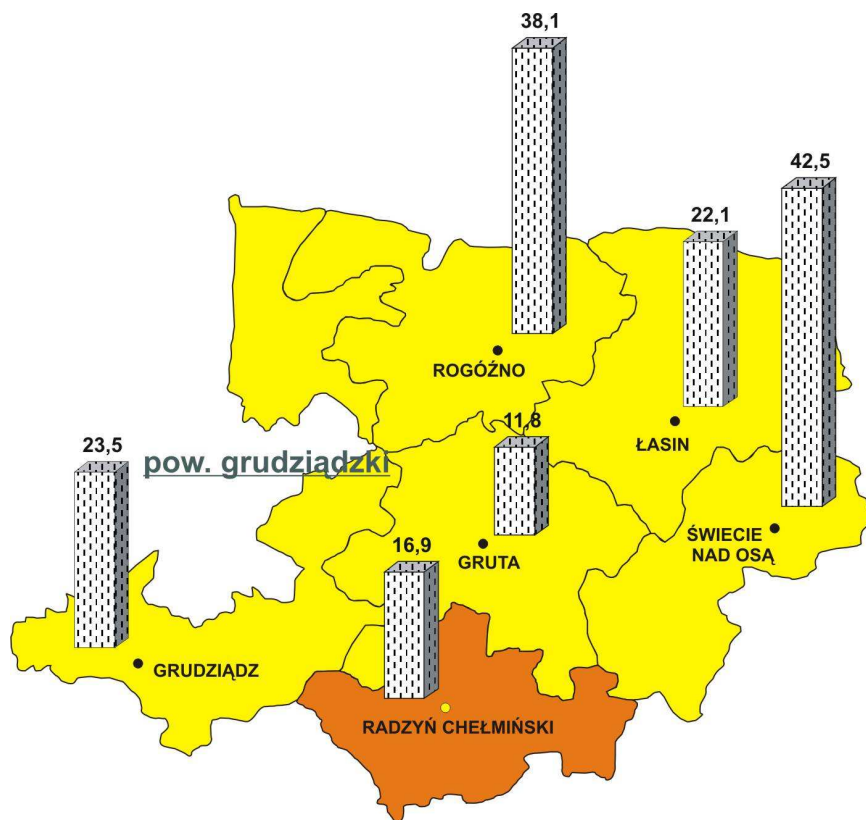
Ryc. 4 Dochody budżetu gminy Radzyń Chełmiński w 2006 r. na tle gmin powiatu grudziądzkiego w tys. zł.

Ryc. 5 Dochody budżetu gminy Radzyń Chełmiński w 2006 r. w tys. zł na 1 mieszkańca na tle gmin powiatu grudziądzkiego.

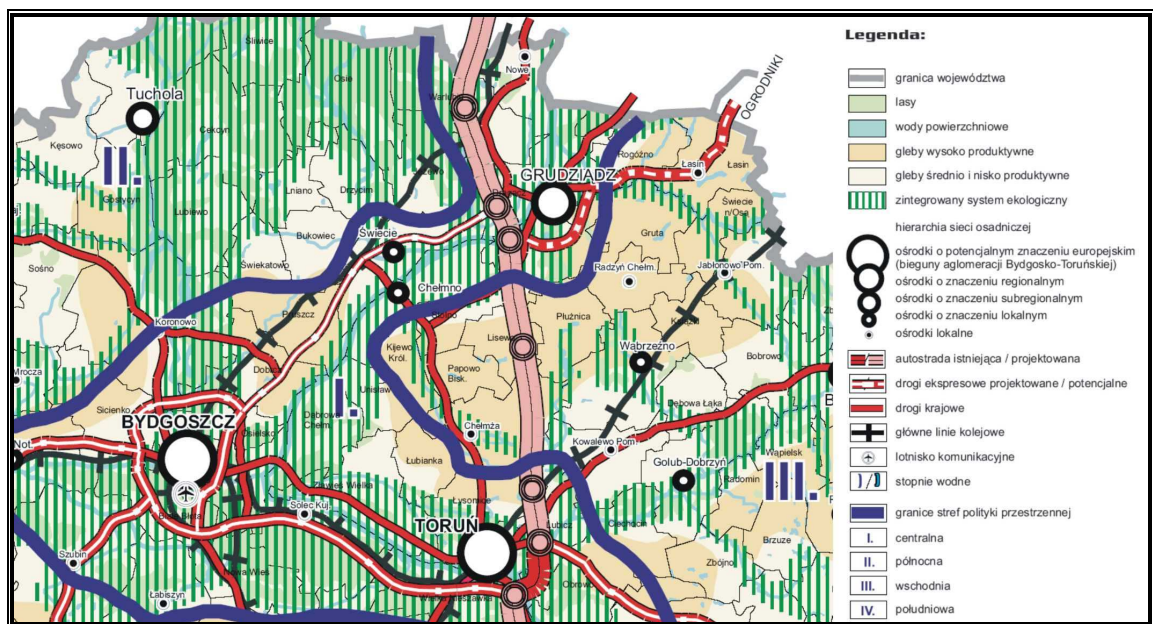
Ryc. 6 Wodociągi w km gminy Radzyń Chełmiński w 2006 r. na tle gmin powiatu grudziądzkiego.

Ryc. 7 Kanalizacja w km gminy Radzyń Chełmiński w 2006 r. na tle gmin powiatu grudziądzkiego.

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE Z PLANU ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO, W TYM ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego zatwierdzonego Uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.

Ryc. 8 Strefa polityki przestrzennej – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Zgodnie z polityką przestrzenną województwa kujawsko-pomorskiego, określoną w w/w planie gmina Radzyń Chełmiński należy prawie w całości do wschodniej strefy zagospodarowania przestrzennego, jedynie niewielka (zachodnia) część obszaru należy do strefy centralnej. Strefa wschodnia obejmuje obszar 4620,04 km². Użytki rolne zajmują tu 73,3%, a lasy 15,3% powierzchni strefy. Obszar ten zamieszkuje ok. 16,0 % ogółu ludności województwa kujawsko-pomorskiego.

Według planu nadrzędnym celem zagospodarowania województwa kujawsko-pomorskiego jest zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia jego mieszkańców. Plan zakłada przede wszystkim zwiększenie koncentracji potencjału ludzkiego i gospodarczego, wzrost atrakcyjności warunków życia i inwestowania oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej województwa.

Konkretne działania mające wpływ na kształt polityki przestrzennej gminy Radzyń Chełmiński wynikające z założeń Planu Zagospodarowania Województwa Kujawsko-Pomorskiego przedstawiają się następująco: rozbudowa i odbudowa systemu małej retencji wód oraz modernizacja systemów melioracyjnych, rewaloryzacja historycznego układu urbanistycznego miasta Radzyń Chełmiński, utrzymanie w formie trwałej ruiny, zachowanie bądź adaptacja do nowych funkcji pozostałości zamku w Radzynie Chełmińskim, wspieranie działań konserwatorskich dla zachowania obiektów sakralnych oraz zespołów dworsko-parkowych, objęcie ochroną prawną w formie rezerwatu kultury ruin zamku w Radzynie Chełmińskim oraz historycznego układu urbanistycznego miasta, wykorzystanie nieczynnej linii kolejowej Chełmża-Melno jako trasy rowerowo-konnej, rozwój gospodarstw towarowych o wykształconej i zróżnicowanej specjalizacji, rozwój i unowocześnienie przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym przetwarzające surowce lokalne pochodzące z gospodarstw ekologicznych w całej strefie, uporządkowanie gospodarki ściekowej na obszarze wiejskim oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy rozproszonej, przebudowa dróg wojewódzkich nr 534 Grudziądz – Wąbrzeźno – Golub-Dobrzyń – Rypin z budową obwodnicy Radzyna Chełmińskiego i 543 Paparzyn – Radzyń Chełmiński – Jabłonowo Pomorskie – Grzybno – Szabda, przebudowa drogi wojewódzkiej nr 538 Radzyń Chełmiński – Łasin – Rozdroże, przebudowa dróg powiatowych i gminnych, budowa odgałęzienia od gazociągu wysokoprężnego Dn400 Toruń-Gdańsk wraz z budową stacji redukcyjno-pomiarowych w celu gazyfikacji gminy Radzyń Chełmiński.

Realizacja polityki przestrzennej strefy wschodniej jest ukierunkowana na intensyfikację gospodarki rolnej oraz politykę rozwoju wielofunkcyjnego, obejmującą gospodarkę rolną, leśną i turystyczną. Generalnie nie zakłada koncentracji procesów urbanizacyjnych. Chodzi głównie o poprawę infrastruktury, komunikacji oraz poprawę jakości środowiska przyrodniczego. Efektem wszystkich działań ma być znaczne podniesienie jakości życia mieszkańców strefy oraz wyrównanie poziomu wyposażenia infrastrukturalnego.

3. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

3.1. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

3.1.1. Rzeźba terenu

Obszar gminy Radzyń Chełmiński charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem form geomorfologicznych, których geneza związana jest z akumulacyjną i erozyjną działalnością lodowca i wód lodowcowych, zlodowacenia bałtyckiego. Rzeźba powierzchni tych form została przekształcona w wyniku procesów akumulacyjnych i erozyjnych zachodzących w holocenie. Powierzchnia terenu jest urozmaicona, deniwelacje są dość duże, najczęściej wynoszą kilka metrów, a maksymalnie przekraczają 45,0 m. Najwyższy punkt w gminie osiąga wysokość 128,0 m n.p.m. (wzgórze morenowe w zachodniej części gminy), a minimalna – 81,70 m n.p.m., w części północno – wschodniej (na dnie obniżenia powstałego wskutek nierównomiernej działalności lodolodu).

Główną jednostką geomorfologiczną jest morena denna falista, o rzędnych najczęściej wynoszących 110 - 115 m n.p.m. Największą formą wklęsłą, przecinającą wysoczyznę morenową z południowego - zachodu (okolice wsi Gawłowice) na północny – wschód (okolice Szumiłowa) jest rozległe zagłębienie powstałe wskutek nierównomiernej działalności lodowcowej. Zaznacza się ono w terenie wyraźnymi krawędziami, zboczami o wysokości względnej około 10 m i nachyleniu 8 – 10%. Forma ta rozszerza się ku wschodowi (największą szerokość osiąga poza granicami gminy) a jej dno urozmaicają liczne wytopiska, najczęściej wypełnione wodą (jeziora: Gawłowickie, Zamkowe, Kneblowskie, Szumiłowskie), terasy kemowe (na południe od Szumiłowa), równiny torfowe oraz dolinki drobnych cieków.

W południowo - wschodniej części gminy w rzeźbie terenu wyraźnie zaznaczają się wzgórza morenowe akumulacyjne o wysokości względnej przekraczającej 10,0 m i różnym nachyleniu zboczy, o wysokościach bezwzględnych przekraczających 120,0 m n.p.m. (tu znajduje się najwyższy punkt w gminie). Na południu, na północ od wsi Bągart (leży poza granicami gminy) oraz w rejonie wsi Radzyń Wybudowanie, Mazanki i Szczuplinki ciągną się wzgórza moren spiętrzonych o wysokości względnej przekraczającej 10,0 m i różnym nachyleniu zboczy, o wysokościach bezwzględnych najczęściej w granicach 110,0 – 115,0 m n.p.m. Na południowy – wschód od Radzyna występują dwa ozy. Są to formy akumulacji lodowcowej, szczelinowej o długości 700 – 1500 m, szerokości i wysokości kilku metrów.

Licznie występujące, na całym terenie, zagłębienia wytopiskowe po martwym lodzie mają zazwyczaj nieregularny kształt, średnicę od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów, głębokość od 1 - 2 m. Wypełnione są one wodą (wszystkie jeziora) lub stanowią tereny podmokłe, równiny torfowe.

Największe równiny torfowe występują na północ od miasta Radzyń Chełmiński i na południe od Szumilowa. W północnej części gminy, na zachód od wsi Zakrzewo, w krajobrazie zaznaczają się formy akumulacji wodnolodowcowej – kemy.

Powierzchnie moreny dennej urozmaicają również nieliczne dolinki niewielkich cieków, wyraźnie zaznaczających się w rzeźbie terenu.

3.1.2. Hydrografia

Rozwój sieci hydrograficznej uzależniony jest od wielu elementów środowiska przyrodniczego. Najważniejsze z nich to budowa geologiczna, typy gleb, warunki klimatyczne (opady i temperatura), ukształtowanie terenu oraz sposób jego zagospodarowania.

Obszar gminy Radzyń Chełmiński jest ubogi w wody płynące i stojące, które zajmują 61 ha, co stanowi 0,67% jej powierzchni. Brak jest większych cieków i jezior, w związku z czym dane dotyczące morfometrii, wielkości przepływu jak i jakości wód są bardzo ograniczone.

W podziale hydrograficznym, powierzchnia gminy Radzyń Chełmiński leży w dorzeczu Wisły. Przez jej teren przebiega dział wodny II rzędu między zlewniami Kanału Głównego na zachodzie i Osy na wschodzie. Przeważająca część gminy znajduje się w zlewni Osy, a część północno - zachodnia, w zlewni Kanału Głównego.

Wody powierzchniowe z północno - zachodniej części gminy spływają do dwóch bezimiennych cieków (o wyraźnych dolinach) wypływających jeden z rejonu Zakrzewa i Plemiąt (poza granicami gminy), a drugi z okolic Wiktorowa, które łącząc się (na terenie gminy Grudziądz) tworzą rzeczkę Maruszanek, dopływ Maruszy. Zachodni skraj gminy (okolice Dębieńca) odwadnia rzeka Turznica (dł. 3,6 km), lewobrzeżny dopływ Maruszy. Pozostała część gminy leży w zlewni Strugi Radzyńskiej, dopływu rzeki Lutryny, największego lewobrzeżnego dopływu Osy. *Struga Radzyńska* wypływa z jezior Gawłowickich, a uchodzi do Lutryny w Świeciu n/Osą. Długość jej wynosi 22,4 km, (z tego 18 km leży w obrębie gminy), a powierzchnia zlewni wynosi 95,2 km². W górnym odcinku, powyżej Radzynia, Struga jest niewielkim ciekim okresowym. W Radzynie przepływa przez torfowisko, będące pozostałością jeziora Zamkowego. Na odcinku ponad 2 km Struga jest niedostępna i na tym właśnie fragmencie przyjmuje bezimienny ciek spod Fijewa.

Następnie przepływa przez jeziora Dąbrówka i Piętki, a dalej wyraźną doliną w obrębie wysoczyzny morenowej uchodzi do Lutryny.

Ważny element układu hydrograficznego stanowią jeziora i oczka wytopiskowe dość licznie występujące na obszarze gminy. Geneza jezior związana jest z głównymi formami geomorfologicznymi. Są to jeziora wytopiskowe zlokalizowane głównie w obrębie zagłębienia powstałego wskutek nierównomiernej działalności lodowcowej: Szumiłowskie, Bobrowo (tylko częściowo leżące w gminie Radzyń Chełmiński), Kneblowo i Gawłowickie. Największe kiedyś J. Zamkowe obecnie zupełnie już zanikło.

Największym akwenem wodnym jest Jezioro Szumiłowskie, które posiada powierzchnię 24,1 ha, średnia głębokość wynosi 7,2 m a objętość wody 781,8 tys.m³.

Jezioro Bobrowo leży na północnym skraju gminy i większa jego część znajduje się w gminie Gruta. Jego powierzchnia wynosi 12,4 ha, długość 800 m, a szerokość 375 m. Średnia głębokość wynosi 3,1 m, a maksymalna - 6,0 m. Obydwa jeziora są jeziorami przepływowymi.

Poza jeziorami, na terenie gminy Radzyń Chełmiński występuje bardzo duża ilość niewielkich zbiorników wodnych pochodzących z wytopienia brył martwego lodu w obniżeniach morenowych, są to tzw. "oczka wytopiskowe". Powierzchnia tych zbiorników rzadko przekracza 0,5 ha. Rozsiane są one na obszarze całej gminy, największe z nich występują w okolicach miejscowości Radzyń Wieś, Mazanki i Zielnowo.

Rezultatem naturalnego procesu zanikania jezior są mokradła i torfowiska. Na terenie gminy mokradła zajmują około 122 ha, co stanowi około 1,3% jej powierzchni. Występują tu mokradła stałe, okresowe i bagna. Największe obszary mokradeł i torfowisk występują na terenie zarastającego J. Zamkowego, w okolicach wsi Rozental, Janowo, Radzyń Wieś i Radzyń Wybudowanie. Ponadto, liczne, niewielkie tereny podmokłe występują w obniżeniach między pagórkami morenowymi. Kolejnym powodem zarastania a w konsekwencji zanikania jezior oraz oczek wytopiskowych jest, akumulacja w nich środków chemicznych pochodzących z upraw rolniczych. W wyniku opadów deszczu substancje biogenne jak azot zawarte w nawozach sztucznych przedostają się do zbiorników wodnych, co prowadzi do przyśpieszonego procesu eutrofizacji.

3.1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne

Uwzględniając podział Polski na jednostki tektoniczne, opracowany przez W. Pożaryskiego (1974), gmina leży na obszarze niecki Pomorskiej, stanowiącej część dużej jednostki geologicznej - synklinorium brzeżnego, które jest podłużnym tektonicznym obniżeniem

o osi przebiegającej z północnego zachodu na południowy wschód. Synklinorium stanowi strefę przejściową między prekambryjską platformą wschodnioeuropejską na wschodzie i antyklinorium środkowopolskim na zachodzie.

Starsze podłoże niecki stanowią skały paleozoiczne, na których zalega gruba warstwa osadów mezozoicznych i kenozoicznych: trzeciorzędowych i czwartorzędowych. Budowę geologiczną podłoża czwartorzędowego rozpoznano na podstawie głębokich wierceń badawczych w Maruszy (około 5 km na północny – wschód od granic gminy). Najstarsze poznane utwory to osady sylurskie wykształcone jako szare i szarzielone ilowce. Dla potrzeb niniejszego opracowania omawianie utworów paleozoicznych jest zbędne.

Najstarszymi utworami, stwierdzonymi w obrębie omawianej gminy, są utwory górnej kredy, nawiercone na głębokości 197,0 m w otworze hydrogeologicznym w Rywałdzie Szlacheckim. Do 221 m wykształcone są w postaci margli z domieszką gluakonitu, mułowców z domieszką piasków.

Utwory trzeciorzędowe nie występują w sposób ciągły, na całym terenie. Ich występowanie stwierdzono w otworach we wschodniej części gminy (Rywałd Królewski i Gołębiewo). Strop zalega na różnych głębokościach (może to wynikać z błędnego oznaczenia stratygrafii utworów) od 75,0 m (około + 50 m n.p.m.) w Rywałdzie Szlacheckim do 174,0 m (około – 55,0m n.p.m.) w okolicach Rywałdu Królewskiego i 81,0 m (11,9 m n.p.m) w Gołębiewie. Są to utwory młodszego trzeciorzędu (neogenu) - miocenu i pliocenu. Miocen wykształcony w postaci kompleksu utworów buro węglowych o miąższości od 40 - 80 m. Wśród osadów piaszczystych w obrębie całej serii występują mułki, ily i węgle brunatne w postaci soczew lub warstw o zróżnicowanej grubości i rozprzestrzenieniu.

Pliocen, stwierdzony tylko w Rywałdzie Szlacheckim, reprezentowany jest przez pstre ily o miąższości ponad 40,0 m, występuje na głębokości około 73,0 m (rzędna – 50,0m n.p.m.).

Na omawianym terenie najlepiej rozpoznane są utwory czwartorzędowe. Wykonano ponad 50 wierceń studziennych o głębokości od 49,0 m (Mazanki) do 170,0 m (Rywałd Królewski). Osady czwartorzędowe tworzą zwartą pokrywę o zmiennej miąższości od 50 – 170 m (najczęściej około 100). Kompleksy osadów czwartorzędowych budują utwory zlodowaceń środkowo i północnopolskiego oraz rozdzielające je utwory interglacjału emskiego oraz holocenu.

Plejstocenijskie utwory polodowcowe związane są ze zlodowaczeniami środkowopolskimi i północnopolskimi Wisły. Powierzchniowe litologiczne wykształcenie utworów czwartorzędowych jest zróżnicowane w zależności od form geomorfologicznych. Na powierzchni wysoczyzny dominują gliny polodowcowe, a niewielkie powierzchnie zajmują piaski, żwiry i głązy oraz mułki, torfy, gytie, w obniżeniach terenu. Na zboczach wysoczyzny występują piaski i gliny deluwialne.

Wykształcenie utworów plejstocenu jest bardzo zróżnicowane zarówno w profilu pionowym jak i rozmieszczeniu poziomym. Najczęściej wykształcony jest w postaci trzech poziomów glin polodowcowych, przewarstwionych dwiema seriami piaszczystymi (lokalnie 3 - 4) o różnej miąższości.

Pierwszy górny poziom glin zwałowych, o miąższości 10,0 – 20,0 m, ma charakter ciągły (jedynie w 1 otworze w Zakrzewie na powierzchni stwierdzono występowanie piasków). Pod warstwą gliniastą, występuje nieciągła warstwa piasków wodnolodowcowych, o niewielkiej miąższości od 0,5 – 3,0 m, zalegająca na różnych głębokościach. Warstwa piaszczysta podścielona jest glinami zwałowymi o miąższości najczęściej 20,0 - 30,0 m. Następną serią piaszczysto – żwirową ma zróżnicowaną miąższość, najczęściej około 10,0 m, maksymalnie przekraczającą 41,0 m (Dębieniec), podścielona kompleksem gliniasto – ilastym o miąższości od kilku do kilkunastu metrów.

Najmłodszy okres czwartorzędu - holocen reprezentują piaski humusowe i namuły organiczne obniżeń bezodpływowych, gytie i kreda jeziorna oraz torfy w sąsiedztwie jezior i w zagłębieniach wytopiskowych. Torfy mają bardzo zmienną miąższość, od poniżej jednego do kilku metrów.

Powierzchniowe wykształcenie utworów czwartorzędowych ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju gospodarczego. Od nich bowiem, między innymi, zależą typy genetyczne i wartość użytkowa gleb oraz warunki budowlane, możliwość zaopatrzenia w wodę i występowanie surowców mineralnych.

Z budową geologiczną ściśle związane jest występowanie surowców mineralnych. Z analizy materiałów geologicznych Archiwum Kujawsko- Pomorskiego Urzędu Marszałkowskiego („Inwentaryzacja kopalin stałych” opracowana przez PG w Warszawie Zakład w Gdańsku) wynika, że na terenie analizowanej gminy, udokumentowano jedynie złożę torfu w rejonie Radzyna - Fijewa, w kat. C₂, w wysokości 1.004.000 m³ (złoże to nie jest eksploatowane). W terenie istnieją ślady dawnej (niekoncesjonowanej) eksploatacji kruszywa naturalnego (piasku i żwiru) w rejonie Gawłowic oraz gliny i piasku gliniastego w okolicach Kneblowa.

Na obszarze gminy nie ma większych perspektyw i prognoz na występowanie kopalin. Wynika to ze zmiennych warunków geologicznych i słabego rozpoznania surowcowego terenu. W w/w. „Inwentaryzacji” wyznaczono obszar perspektywiczny występowania kredy jeziornej w okolicy Radzyna – Fijewa (8 punktów) oraz gliny w rejonie Kneblowa. Według Mapy Geologiczno – Gospodarczej Polski w skali 1 :50000 ark. Grudziądz, prognostyczny obszar występowania piasków glaukonitowych (trzeciorzędowych) wyznaczono na południe od drogi 543, w odległości około 1,5 km na południowy - wschód od wsi Zielnowo. Został on rozpoznany w kategorii D₁ jako

złóże piasków formierskich „Zielnowo I” o zasobach 26,4 tys. m³. Na powierzchni 1,2 ha występują piaski glukonitowe ilaste o miąższości 2,2 m. Badania jakości kopaliny przeprowadzono w Instytucie Odlewnictwa w Krakowie i stwierdzono, że piaski zawierają średnio 27,8% lepiszcza i 0,8% węglanów. Temperatura spiekania wynosi 1200⁰ C, a wytrzymałość na ściskanie ma średnią wartość 0,14 Mpa. Kopalina jest przydatna na formy dla odlewów ze stopów miedzi i aluminium.

3.1.4. Warunki geologiczno-inżynierskie i hydrogeologiczne

Zróznicowanie litologiczne w stropie utworów czwartorzędowych, urozmaicona rzeźba terenu oraz różna głębokość występowania wód gruntowych jest przyczyną zmienności warunków geologiczno - inżynierskich na terenie gminy. W analizowanej gminie dominują tereny o warunkach korzystnych dla budownictwa. Warunki korzystne dla budownictwa związane są z występowaniem na powierzchni gruntów spoistych - glin zwałowych (zwartych, twaroplastycznych) oraz zaleganiem wód gruntowych głębiej niż 2,0 m. Rejony o warunkach utrudniających budownictwo związane są z występowaniem gruntów słabonośnych, zaleganiem wód gruntowych płycej niż 2,0 m od powierzchni terenu oraz nachyleniem zboczy, które predysponują do występowania ruchów masowych. Grunty o niekorzystnych dla budownictwa warunkach występują niewielkimi płatami głównie: w sąsiedztwie jezior, na dnach cieków, w zagłębieniach bezodpływowych oraz na stromych zboczach wzgórz morenowych, zboczach wysoczyzny morenowej. Do utworów słabonośnych należą głównie osady holoceni: grunty organiczne, grunty niespoiste w stanie luźnym oraz grunty spoiste w stanie plastycznym i miękoplastycznym. Zajmują one niewielkie powierzchnie i występują na północ i wschód od Zakrzewa, na północ i wschód od Radzyna Chełmińskiego, w rejonie Fijewa, na zachód od J. Szumiłowskiego, w sąsiedztwie jezior Gawłowickich. Większe obszary, gdzie poziom wód gruntowych zalega na głębokości mniejszej niż 2 m występują na północny – wschód od Radzyna Chełmińskiego, na południe od Zakrzewa, na południowy wschód od J. Kneblowskiego, na dnie cieku na wschód od Zielnowa, na północ od Wymysłowa oraz na wschód od wsi Gziki. Lokalnie występują na dnach niewielkich wytopisk.

Rzeźba powierzchni terenu analizowanej gminy jest zróżnicowana, ale nie ma terenów o spadkach utrudniające budownictwo tj. >12%. Dominują obszary o spadkach około 5%.

Na analizowanym obszarze nie stwierdzono występowania osuwisk, jednak na zboczach wzgórz i pagórków morenowych lokalnie występują obszary predysponowane do ruchów

masowych. Występują one na zachód od Zielnowa, w rejonie Gawłowic, na wschód od Mazanek, na północnym zboczu J. Kneblowskiego i na południe od Czeczewa.

Gmina Radzyń Chełmiński, zgodnie z podziałem hydrogeologicznym Polski (objaśnienia do mapy hydrogeologicznej Polski w skali 1:200 000 ark. Grudziądz), należy do rejonu Łopatek w regionie mazurskim. Na terenie gminy nie ma wydzielonych głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP). Na obszarze gminy występują trzy poziomy wodonośne: kredowy, trzeciorzędowy i czwartorzędowy. Zasadnicze znaczenie użytkowe ma jednak poziom czwartorzędowy – plejstoceniński.

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński wody poziomu kredowego stwierdzono jedynie w otworze w Rywałdzie Szlacheckim. Woda występuje w szczelinach margli i mułowców kredy górnej, na głębokości 197,0 m (-72,7 m p.p.m.), pod ciśnieniem subartezyjskim. Statyczne zwierciadło wody zalega na głębokości 58,0 m. Z uwagi bardzo małą wydajność ($Q = 3,0 \text{ m}^3/\text{h}$ i $q = 0,05 \text{ m}^3/\text{h}/1\text{mS}$), poziom ten nie ma znaczenia użytkowego.

Wody w utworach trzeciorzędowych występują w mioceńskich piaskach drobnoziarnistych i pylastych często przewarstwionych mułkami i węglami brunatnymi, najczęściej tworząc kilka warstw wodonośnych. Poziom mioceński stwierdzono we wschodniej części gminy i ujmowany jest na ujęciach w Rywałdzie Szlacheckim (do 4 warstw) i Gołębiewie. Warstwa użytkowa występuje na głębokościach od 144,0 - 153,5 m i 152 - 159,0 m w Rywałdzie oraz 112,6 - 121,0 m i 112,6 - 122,0 m w Gołębiewie. Miąższość utworów wodonośnych jest znaczna i maksymalnie wynosi 22,0 m (Gołębiewo). Ciśnienia piezometryczne są wysokie, w granicach 30,0 - 100,0 m. Wydajności eksploatacyjne pojedynczych studni są niewielkie i wynoszą od 7,50 - 15,0 m^3/h , a wydajność jednostkowa poniżej 1 $\text{m}^3/\text{h}/1\text{mS}$, współczynnik filtracji jest mały i waha się od 1,22 do 2,0 $\text{m}/\text{dobę}$. Zasilanie poziomu trzeciorzędowego następuje przez przesączanie się wód z nadległego poziomu czwartorzędowego przez warstwy słabo przepuszczalnych mułków i glin morenowych.

Główny poziom wodonośny o charakterze użytkowym, występuje w utworach czwartorzędowych. Poziom ten związany jest z szeroko rozprzestrzenioną serią piasków i żwirów wodnolodowcowych i rzecznych, zalegających między glinami morenowymi i pod glinami, prowadzących wody naporowe. Występuje na różnych głębokościach (strop najczęściej od 40,0 – 50,0 m) w postaci warstw o zmiennej miąższości i zróżnicowanych parametrach hydrogeologicznych. Miąższość tej warstwy wodonośnej wynosi od 5,0 – 40,0 m (najczęściej około 10,0 m). Tworzące tę warstwę piaski drobno i średnioziarniste (rzadko z domieszką żwirów) przeważnie prowadzą wodę pod ciśnieniem subartezyjskim wynoszącym od 10,0 do 30,0 m słupa wody. Lokalnie zwierciadło jest swobodne i zalega od 30,0 – 40,0 m. Wydajności eksploatacyjne

pojedynczej studni nie są duże i najczęściej wynoszą około 20,0 m³/ha maksymalnie 60,0 m³/h przy depresji do 10,0 m, współczynnik filtracji waha się od 11,92 – 20,22 m/dobę. Zasilanie poziomu następuje z infiltracji wód opadowych (w oknach hydrogeologicznych), a tylko lokalnie z drenażu poziomów niżej leżących. Podstawę drenażu stanowią cieki powierzchniowe i jeziora. Woda z poziomu plejstoceniowego i mioceńskiego zawiera ponadnormatywną ilość żelaza i manganu, często amoniaku oraz posiada wysoką barwę. Do celów spożywczych, wody te wymagają uzdatniania. Stan bakteriologiczny nie budzi zastrzeżeń.

Eksploatowane w gminie ujęcia wód podziemnych nie mają ustanowionych stref ochrony pośredniej. Jedynie ujęcie miejskie w Radzynie Chełmińskim, posiada analizę i obliczenia hydrogeologiczne na podstawie, których stwierdza się, że nie ma potrzeby ustanowienia strefy ochrony pośredniej.

3.1.5. Warunki klimatyczne

Podstawowe cechy klimatu gminy Radzyń Chełmiński w sposób zasadniczy nie różnią się od klimatu całej Polski. Polska leży w strefie klimatycznej umiarkowanej, której charakterystyczną cechą jest przejściowość między typami klimatu morskiego i kontynentalnego. Wyróżnia go duża zmienność pogody w poszczególnych latach, porach roku a nawet porach dnia, która wiąże się ze ścieraniem się nad Polską różnorodnych mas powietrza (podzwrotnikowych, polarnych, arktycznych o cechach morskich i kontynentalnych).

W podziale Polski na dzielnice rolnicze – klimatyczne, dokonany przez R. Gumińskiego (1948), a zmodyfikowany przez J. Kondrackiego, gmina Radzyń Chełmiński leży w Dzielnicy Bydgoskiej, której klimat ma cechy przejściowe między chłodną i obficiej zraszaną dzielnicą pomorską, a cieplejszą i suchszą dzielnicą środkową.

Według regionalizacji klimatycznej A. Wosia leży ona w Regionie Chełmińsko - Toruńskim (R-IX).

O pogodzie, a następnie klimacie danego obszaru decyduje wzajemny układ wielu zjawisk meteorologicznych. Omawia się je tutaj na podstawie danych z najbliższych stacji meteorologicznych: w Toruniu (zestawionych w opracowaniu „Klimat Polski”- A. Woś) i Kończewicach k/Chełmży (dane ze „Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju miasta i gminy Radzyń Chełmiński – 2000 r.).

Stosunki termiczne danego obszaru zależą od czynników geograficznych (szerokość geograficzna, wysokość nad poziom morza, rzeźba terenu oddalenie od zbiorników wodnych) i meteorologicznych.

Ważnym, kompleksowym wskaźnikiem opisującym stosunki termiczne danego obszaru jest średnia roczna temperatura powietrza.

Na podstawie danych ze stacji w Kończewicach (wartości średnie za lata 1951 – 1998, rzędna 94 m n.p.m.) wynika, że średnia roczna temperatura wynosi 7,5⁰ C. Najzimniej było w styczniu (średnia - 3,1⁰C), a najcieplej w lipcu (średnia – 17,2⁰ C).

Rozkład średnich temperatur w poszczególnych miesiącach na tej stacji przedstawia poniższa tabela.

Tab. 2. Rozkład średnich temperatur w gminie Radzyń Chełmiński w ciągu roku.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
temperatura w ⁰ C	-3,1	-2,5	1,2	6,8	12,3	16,6	17,4	17,2	13,4	8,2	3,1	-0,8	7,5

Źródło: Opracowanie na podstawie danych ze stacji w Kończewicach k/Chełmży.

Dla wielu dziedzin, zwłaszcza rolnictwa, komunikacji, itp. ważna jest znajomość częstości występowania dni przymrozkowych, to jest takich, w których temperatura powietrza może wynieść 0⁰ C. Na liczbę dni, w których maksymalna temperatura powietrza osiąga wartość powyżej 0⁰ C, a minimalna spada poniżej 0⁰ C w znacznym stopniu wpływ wywierają czynniki lokalne. Częściej pojawiają się w obniżeniach terenowych, mniejszą ich liczbę notuje się na wzniesieniach. Przymrozki na tym obszarze występują przez średnio 75 dni w roku, najwięcej dni z przymrozkami wystąpiło w marcu (16,7), a najmniej we wrześniu. Najwcześniejsze przymrozki jesienne pojawiają się 15 IX, a ostatnie wiosenne nawet 31 V. Dni mroźne (z ujemną temperaturą powietrza w ciągu całej doby) występowały w miesiącach od I - III i od IX - XII. Najwięcej dni mroźnych wystąpiło w I - 16,4, a w średnia w roku – 50,0. Zima na tym obszarze pojawia się w pierwszej dekadzie grudnia, trwa przez 90 dni, do pierwszej dekady marca.

Dla rolnictwa i sadownictwa ważna jest znajomość możliwości wystąpienia przymrozków w warstwie przygruntowej powietrza. Spadki temperatury powietrza poniżej 0⁰ C na wysokości 5,0 cm nad powierzchnia gruntów są szkodliwe szczególnie dla wielu upraw polowych. Najwcześniejsze jesienne przymrozki przygruntowe pojawiają się już 31 VIII, a najpóźniejsze wiosenne między 10 a 20 VI. Ważną charakterystyką termiczną bardzo przydatną dla rolnictwa jest długość okresu bezprzymrozkowego, który w analizowanym terenie wynosił 130 dni oraz długość okresu wegetacyjnego (t - $\geq 5^0$ C) – 225 dni.

Opady atmosferyczne, są elementem pogody, charakteryzującym się dużą zmiennością. Występują duże różnice pomiędzy miesięcznymi i rocznymi sumami opadów w poszczególnych latach. Dla przeważającej części obszaru Polski, roczne sumy opadów wahają się od 500 do 700 mm. Na stacji w Toruniu, średnia roczna suma opadów, w latach 1951 – 1980, wynosiła średnio 529 mm, natomiast dni z opadem $\geq 0,1$ mm było w ciągu roku 151 (1951 – 1970). Największe sumy opadów notowane były w lecie - 220 mm (VI - VIII), a najniższe w zimie - 86 mm (XII - II). W okresie wegetacyjnym, tj. od początku kwietnia do końca września - 346 mm.

Rozkład średnich sum opadów w poszczególnych miesiącach, (z lat 1951-1998), na stacji w Kończewicach oraz średnich dla województwa kujawsko – pomorskiego zestawiono w poniższej tabeli.

Tab. 3. Rozkład średnich sum opadów w gminie Radzyń Chełmiński w ciągu roku.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	IV-IX	X-III	rok
opady w mm	33	26	25	31	55	68	95	59	49	38	40	39	370	201	571
średnia dla województwa															
opady w mm	37	25	25	32	52	67	87	65	47	38	41	39	349	198	547

Źródło: Opracowanie na podstawie danych ze stacji w Kończewicach k/Chełmży.

Z powyższej tabeli tej wynika, że najwyższe opady deszczu występują w lipcu (95 i 87 mm), a najmniejsze w lutym (26 i 25 mm).

Ważnym elementem, szczególnie dla rolnictwa, są okresy bezopadowe. Długotrwałe mogą doprowadzić do suszy glebowej, szczególnie niekorzystnej dla uprawy roślin. Ciągi ponad 20 dniowe, w okresie wegetacyjnym, pojawiają się bardzo rzadko i w rejonie analizowanej gminy, wynoszą 0,2.

Szczególne znaczenie dla kształtowania stosunków termicznych w glebie i ochronie roślin przed wymarzeniem ma pokrywa śnieżna, która w Polsce najczęściej tworzy się w grudniu i styczniu. Ma ona równie decydujące znaczenie dla stosunków wodnych, przyjmuje się, że około 75% wody zawartej w śniegu zasila wody podziemne, a tylko 25% paruje i stanowi odpływ powierzchniowy. W lecie natomiast tylko około 8% wody opadowej bezpośrednio wsiąka do gleby.

Liczba dni z pokrywą śnieżną (stacja Toruń, lata 1951-1980) wynosiła; maksymalna - 129, średnia - 62, najniższa – 18 i pojawiała się średnio 28 XI, a zanikała średnio – 26 III.

Średnie roczne zachmurzenie (lata 1951 –1980) wyrażone w procentach powierzchni całego nieba wynosiło 75, a średnia liczba dni pochmurnych wynosi 130. Najmniejsze (59%) notowano we wrześniu, a największe (83%) w listopadzie. Liczba dni pogodnych wynosiła średnio w roku 40 dni (średnia dobową wielkość ogólnego zachmurzenia nieba była $\leq 20\%$). Najwięcej dni pogodnych było w marcu – 4,1, najmniej w listopadzie -1,1.

W gminie Radzyń Chełmiński, podobnie jak całej Polsce kierunki wiatru nawiązują do kierunku przepływu mas powietrza. Udział wiatrów z poszczególnych kierunków nie jest jednakowy w ciągu całego roku. Ogólnie biorąc, na całym obszarze Polski wiatry sektora zachodniego (SW, W i NW – 40 - 55%.) osiągają największą przewagę nad wiatrami pozostałych sektorów w lipcu, sierpniu i wrześniu. Latem przeważają wiatry z kierunku zachodniego i północno-zachodniego, jesienią z kierunku S i SE, w zimie – południowo - zachodniego. Wiosną i jesienią zwiększa się udział wiatrów północnych. W ciągu roku na poszczególne kierunki przypada: N – 15 - 20%, W – 30 - 35%, E – 10 - 20%, S – 20 - 25%.

Ważnym parametrem poziomego ruchu powietrza, obok kierunku, jest jego prędkość. Ogólnie biorąc, średnia prędkość wiatrów w Polsce jest stosunkowo mała. Przeważają wiatry określane mianem słabych, których prędkość nie przekracza 5 m s^{-1} . Największe prędkości wiatru są notowane w miesiącach zimowych (największe w styczniu).

3.1.6. Gleby

Obszar gminy pokrywają utwory akumulacji lodowcowej, wykształcone głównie w postaci gliny zwałowej, miejscami w wierzchnich partiach spiaszczone, piasków wodnolodowcowych oraz eolicznych. Dna rynien polodowcowych i wytopisk oraz dolin rzecznych wyścielają utwory zastoiskowe (namuły, mułki, ropy), organiczne (torfy, mursze).

Analizy warunków glebowych dokonano na podstawie danych uzyskanych z ewidencji gruntów Starostwa Powiatowego w Grudziądzu, badań Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Bydgoszczy oraz opracowań znajdujących się w Urzędzie Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim.

Zróżnicowanie typologiczne gleb jest głównie wynikiem urzeźbienia terenu, warunków wodnych, szaty roślinnej i warunków klimatycznych.

Z analizy map glebowych wynika, że na terenie gminy Radzyń Chełmiński występują następujące typy gleb: *brunatne właściwe, brunatne wylugowane i brunatne kwaśne, bielcowe i*

pseudobielicowe, czarne ziemie zdegradowane i szare, murszowo-mineralne i murszowate oraz gleby organiczne (torfowe i murszowo-torfowe).

Gleby brunatne powstały w warunkach umiarkowanego oceanicznego klimatu oraz umiarkowanego kontynentalnego ze skał różnego pochodzenia geologicznego i różnym uziarnieniu, pod lasami liściastymi i mieszanymi. Są to gleby bogate w glinokrzemiany, a często również w węglan wapnia. Na terenie gminy Radzyń Chełmiński występują podtypy gleb brunatnych właściwych, kwaśnych i brunatnych wylugowanych. Wśród gleb brunatnych, największy procent zajmują gleby brunatne właściwe. Są to gleby wytworzone z glin całkowitych lub piasków gliniastych i charakteryzują się dużą żyznością. Zaliczane są głównie do klasy IIIa i IIIb, ale występują również w klasie II oraz IVa i IV b. *Gleby brunatne właściwe są dominującym typem genetycznym* na terenie gminy, występując na całym terenie jej obszaru są tłem dla innych typów glebowych. Pozostałe typy występują różnej wielkości płatami.

Gleby brunatne kwaśne i wylugowane, w porównaniu z glebami brunatnymi właściwymi, sąubożone w wierzchnich warstwach w związki zasadowe. Wytworzone są one z glin morenowych lub piasków gliniastych. Gleby brunatne wylugowane wytworzone z gliny zwałowej charakteryzujące się dużą żyznością i zaliczane są głównie do klasy bonitacyjnej IIIa i IIIb oraz IVa, należą do kompleksu przydatności rolniczej pszenno-wadliwego (3). Część gleb brunatnych wytworzona jest z piasków całkowitych, są to gleby słabe i bardzo słabe, zaliczane do klasy bonitacyjnej IVb i V.

Gleby bielicowe i pseudobielicowe wytworzone są z glin najczęściej spiaszczonych lub z piasków gliniastych oraz piasków rzecznych, pod lasami iglastymi. Żyzność i produktywność tych gleb jest uzależniona przede wszystkim od składu mineralnego, związanego z ich pochodzeniem geologicznym. Gleby bielicowe wytworzone z piasków zwałowych, ze względu na większą zawartość glinokrzemianów, są urodzajniejsze w porównaniu z glebami wytworzonymi z piasków teras akumulacyjnych lub piasków wydmowych. Cechują się słabo wykształconym poziomem próchnicznym, z charakterystycznym poziomem wymywania. Gleby tych podtypów zajmują niewielkie powierzchnie i występują w sołectwach: Zakrzewo, Dębieniec, Czeczewo, Gołębiewo i Mazanki. Zaliczane są najczęściej do V klasy bonitacyjnej, porośnięte lasem iglastym.

Czarne ziemie zdegradowane są glebami powstałymi z zasobnych w substancję organiczną utworów mineralnych zawierających najczęściej węglan wapnia lub będących pod wpływem wód gruntowych bogatych w kationy wapnia. Występują w obniżeniach terenu, gdzie na ogół jest wysoki poziom wód gruntowych, pod wpływem roślinności darniowo - łąkowej lub bagiennej. Gleby te posiadają czarny lub ciemno-szary kolor, głęboki poziom próchniczny sięgający 30 - 60 cm i wytworzone są z glin, charakteryzując się wysoką urodzajnością, często

obniżanego nadmiernym uwilgoceniem. Na obszarze gminy występują czarne ziemie właściwe i zdegradowane zajmując znaczne powierzchnie wśród gleb brunatnych. Wytworzyły się one na podłożu glin lekkich i średnich, w obniżeniach bezodpływowych i z utrudnionym odpływem.

Gleby pobagiennie powstają w wyniku odwodnienia (osuszenia) gleb zabagnionych i bagiennych. Na skutek obniżenia się poziomu wód gruntowych, następuje przerwanie procesu akumulacji substancji organicznej, a rozpoczyna się proces jej mineralizacji. Proces ten nazywa się murszeniem. W zależności od miąższości i procentowej zawartości substancji organicznej wyróżnia się gleby murszowo-mineralne i murszowate.

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński znaczne powierzchnie zajmują gleby organiczne - gleby torfowe i murszowe są to gleby organiczne powstałe w warunkach bagiennych, w których zawartość materii organicznej przekracza 20% suchej masy, a miąższość profilu w stanie naturalnym jest nie mniejsza niż 30 cm. Gleby te występują w obrębie mokradeł i bagien, rozrzuconych po terenie gminy. W obrębie omawianej gminy stwierdzono występowanie gleb wszystkich typów gleb pobagiennych, które największe powierzchnie po glebach brunatnych. Rozwinęły się w one na dnach cieków, licznych zagłębieniach bezodpływowych, w sąsiedztwie zarastających jezior.

3.1.7. Fauna i flora

Flora

Szata roślinna gminy Radzyń Chełmiński związana jest z jej rolniczym charakterem. Dominują w niej rośliny uprawne, wśród których występują niewielkie powierzchnie lasów, oraz zadrzewienia i zakrzewienia przydrożne i śródpolne, łąki i pastwiska, roślinność lądowo-wodna, zieleń cmentarna, szpalery drzew, roślinność segetalna i ruderalna.

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej, na podstawach ekologiczno-fizjograficznych (T. Trampler i inni, 1990), gmina Radzyń Chełmiński należy do Krainy Wielkopolsko - Pomorskiej (III), Dzielnicy Pojezierza Chełmińsko - Dobrzyńskiego (III.3), Mezonejonu Wysoczyzny Dobrzyńsko-Chełmińskiej (III.3.c).

Region ten cechuje się korzystnymi warunkami do rozwoju lasów mieszanych i sosnowych. Gmina Radzyń Chełmiński charakteryzuje się bardzo niskim stopniem lesistości (z uwagi na bardzo dobre gleby). Na terenie gminy występują następujące typy siedliskowe lasu: bór mieszany świeży, las mieszany świeży, las świeży, las wilgotny oraz ols.

Lasy zajmują 93,0 ha (powierzchnia geodezyjna wg stanu z dnia 01.01.2008 r.), co stanowi ok. 1,0 % powierzchni całej gminy. Jest to wskaźnik kilkadziesiąt razy niższy od

wskaźnika lesistości całego kraju, który na koniec roku 2000 wynosił 28,4%, jak również województwa kujawsko - pomorskiego (22,4%).

Największe powierzchnie zajmuje las mieszany świeży, gdzie głównym gatunkiem lasotwórczym jest dąb oraz sosna. Ponadto spotyka się olszę, rzadziej świerk i modrzew. W podszycie pojawia się brzoza, bez czarny, kruszyna.

Po całym terenie gminy rozsiane są zadrzewienia i zakrzewienia przydrożne i śródpolne. Są to grupy drzew i krzewów rosnące głównie w zagłębieniach bezodpływowych (często wypełnionych wodą) o podwyższonym poziomie wód gruntowych, na polach uprawnych, łąkach i pastwiskach, na stokach, skarpach, miedzach, wzdłuż cieków, wód stojących, dróg i w parkach. Na terenie omawianej gminy zajmują one 60,0 ha, co stanowi około 0,66% powierzchni gminy (powierzchnia geodezyjna wg stanu z dnia 01.01.2008 r.).

Z uwagi na bardzo małą lesistość gminy, mają one duże znaczenie przyrodnicze. Pełnią ważne funkcje: ochronne, klimatyczne oraz estetyczne. Jako jedyna wysoka zieleń wśród pól i łąk, regulują stosunki wodne, pełnią rolę wiatrochłonną, chronią przed erozją gleb (wietrzną i wodną), są ostoją różnych drobnych zwierząt (miejsca lęgowe dla ptaków). Najczęściej spotykanymi gatunkami drzew i krzewów są: topola biała, jesion pospolity, klon zwyczajny, samosiejki brzozy, sosny, topoli osiki, dzikiego bzu, dzikiej róży oraz głogu. Drzewom towarzyszą zbiorowiska zielne z licznymi gatunkami traw oraz bylic.

Nieodłączną częścią ekosystemów wodnych są zbiorowiska wodne i bagienne. Są one istotnym elementem krajobrazu ponieważ towarzyszą jeziorom, stawom, oczkom wodnym oraz sieci rowów melioracyjnych. Brzegi jezior otoczone są pasem szuwaru wysokiego o różnej szerokości, w którym dominują trzcina pospolita, pałka szerokolistna, manna mielec, tatarak zwyczajny. W strefie szuwarów występują liczne gatunki bagienne: karbieniec pospolity, turzyca zaostrowana, mięta nadwodna, wierzbownica kosmata, pałka, szczaw, kozłek lekarski i inne. Szuvary najczęściej otoczone są zaroślami łożowymi lub olszyną bagienną. W wodach jezior oraz stawach i oczkach wodnych pływają powszechnie zbiorowiska rzęsy drobnej i spirodeli wielokorzeniowej.

Łąki (384 ha) i pastwiska (274 ha) trwale zajmują łącznie 658 ha, co stanowi 7,4 % powierzchni gminy (powierzchnia geodezyjna wg stanu z dnia 01.01.2008 r.). Łąki łąkowe występują na obszarach nie podlegających zalewom wód rzecznych, posiadają roślinność trawiastą dość niską, zwartą, często suchą. Ten typ łąk występuje na całym obszarze gminy zarówno w obniżeniach terenowych jak i na terenie płaskim.

Łąki zalewowe, czyli łągi, występują w dolinach cieków, zalewanych wiosną i jesienią, a często również latem. Roślinność tego siedliska jest bujna, wysoka o niewielkiej ilości gatunków.

Polom uprawnym, nieużytkom, osadom ludzkim, drogom towarzyszy roślinność segetalna i ruderalna. Są to synantropijne zbiorowiska roślin jednorocznych i wieloletnich. Zbiorowiska segetalne (towarzyszące uprawom na terenie całej gminy), występujące zwykle na obrzeżach pól, przydrożach i miedzach, reprezentowane są głównie przez: komosy, wierzbówki, babki i bylice. W uprawach zbożowych najczęściej występuje mak piaskowy i chaber bławatek. Najbardziej rozpowszechnionym zbiorowiskiem ruderalnym jest zespół bylicy pospolitej i wytrocza zwyczajnego. Jego płaty wykształcają się na zasobnych w biogeny nieużytkach, przydrożach, gruzowiskach, przypłociach i zbudowane są przeważnie z: bylicy pospolitej, wytrocza zwyczajnego, perzu właściwego i krwawnika pospolitego. Na żyznych zasobnych w próchnicę siedliskach śmietników i pod płotami rosną: pokrzywa zwyczajna, śláz, rdest ptasi, szarłat biały i inne. Na podwórkach i pastwiskach dominuje babka zwyczajna.

Wokół zabudowań gospodarskich, prywatnych posesji, instytucji, a także wzdłuż ulic rosną: świerk pospolity i srebrny, cyprysy, żywotniki, wierzby, topole, bez lilak, kasztanowce zwyczajne, brzozy, klony zwyczajne i jawory, jesiony pospolite, jarzębiny zwyczajne oraz drzewa owocowe. Żywopłoty najczęściej wykonane są z: ligustru pospolitego, śnieguliczki oraz cyprysów. W ogrodach są różne kwiaty ozdobne.

Wartościowy element krajobrazu gminy Radzyń Chełmiński, zarówno jako składnik szaty roślinnej i ostoja fauny jak również część zasobów kulturowych, stanowią parki wiejskie, aleje, starodrzewy przykościelne i cmentarne.

Parki dworskie znajdują się we wsiach: Fijewo, Radzyń Chełmiński, Janowo, Stara Ruda, Zakrzewo, Dębieniec, Gziki i Szumiłowo. Zieleń cmentarna występuje na czynnym cmentarzu katolickim w Radzynie Chełmińskim.

Fauna

Gmina Radzyń Chełmiński nie została przebadana pod kątem występujących tu gatunków zwierząt, w związku z czym brak jest opracowań dotyczących tego zagadnienia. W niniejszym opracowaniu oparto się na materiałach dotyczących całego byłego województwa toruńskiego („Przyroda województwa toruńskiego – praca zbiorowa 1992 r.). Z opracowania tego wynika, że w związku z istniejącą dużą różnorodnością siedlisk, istnieje znaczna różnorodność gatunków zwierząt.

Wiele gatunków zwierząt podlega ochronie gatunkowej, łowieckiej i rybackiej, a część znalazła się na liście Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

W zbiornikach wodnych żyją pospolite krajowe ryby. Ich liczebność i skład gatunkowy zależy od głębokości i typu troficznego zbiornika. Większe i głębsze jeziora, o średniej żyzności, zasiedlają takie gatunki jak: szczupak, karp, leszcz, płoć, karaś złocisty, węgorz, miętus, sandacz i okoń.

Z form mniejszych bez gospodarczego znaczenia pospolity jest kielb, krap, ukleja, wzdręga, piskorz, ślíz i ciernik. w małych zbiornikach takich jak stawy i doły potorfowe przeważa szczupak, lin, karaś złocisty i srebrzysty oraz piskorz.

Wśród płazów ogoniastych najliczniejsza jest traszka pospolita i grzebieniasta oraz wszystkie charakterystyczne dla Niżu Polskiego gatunki żab i ropuch. Żaby są reprezentowane przez żabę śmieszkę i wodną (w różnych zbiornikach wodnych), stawy śródpolne, mokradła i torfianki zasiedla żaba jeziorkowa, rzekotka drzewna. Z żab brunatnych najczęściej spotykana jest żaba trawna, a na terenach podmokłych i bagnach – żaba moczarowa. Spośród gadów najliczniej występuje zaskroniec, a na nasłonecznionych zboczach – jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna oraz padalec. Nad śródleśnymi zbiornikami wodnymi, zwłaszcza na torfowiskach, podmokłych łąkach, skrajach lasów występuje zaskroniec zwyczajny, rzadko można spotkać żmiję zygzakowatą.

Najliczniejszą grupę kręgowców stanowią ptaki. Na terenie byłego województwa toruńskiego ma lęgi około 142 gatunków oraz około 50 regularnie pojawiających się na przelotach. Skład gatunkowy ornitofauny nie odbiega od innych obszarów północnej Polski. Występowanie ssaków w większości związane jest z borami świeżymi, olsami i łęgami. Najliczniejszym w gatunki rzędem ssaków są gryzonie, a wśród nich takie gatunki jak: wiewiórka, piżmak, szczur wędrowny, mysz domowa, nornica ruda i mysz leśna.

Bogatą w gatunki grupę stanowią nietoperze zamieszkujące zarówno w lasach, jak i w pobliżu siedzib ludzkich.

Z punktu widzenia gospodarki leśnej, najistotniejszą rolę odgrywają gatunki łowne ssaków, będące przedmiotem gospodarki łowieckiej – jeleń, sarna, dzik i zając.

3.2. STAN ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Gmina Radzyń Chełmiński posiada charakter typowo rolniczy. Grunty orne i sady stanowią 7448 ha, czyli 81,7% całkowitej powierzchni. Decydujące znaczenie w produkcji rolnej ma jakość gleb. W obszarach wiejskich gminy dominują gleby klasy IIIb, które stanowią 50,10% a następnie klasy IVa – 25,92%. Natomiast gleby klasy II stanowią tylko 0,3%. Gleby wysokiej (II) i średniej wartości (IIIa, IIIb, IVa i IVb) łącznie stanowią aż 99,21% powierzchni gruntów ornych co jest zjawiskiem bardzo korzystnym dla gospodarki rolnej gminy. Wśród użytków zielonych

największą powierzchnię zajmują gleby klasy IV- 44,54%, a następnie V-24,27%. Nie ma w gminie, wśród gruntów ornych, gleb klasy I, a w użytkach zielonych klas I i II.

Na terenie miasta (tabela nr 5) bonitacja gleb przedstawia podobnie jak na terenach wiejskich. Największą powierzchnię zajmuje klasa IIIb - 48,06%, a następnie IVa – 21,30%. Większy jest natomiast udział klasy II -2,06% i nie występują gleby klas V i VI.

Tab.4 - Klasy bonitacyjne użytków rolnych w gminie Radzyń Chełmiński - stan z dnia 26.06.2008 r.

Klasa bonitacyjna	Grunty orne i sady		Użytki zielone		Lasy		Inne grunty w ha	Powierz. terenów wiejskich w ha
	Pow. w ha	%	Pow. w ha	%	Pow. w ha	%		
II	22,22	0,30			0,29	0,38		
III			96,26	13,96	3,18	4,10		
IIIa	1427,55	19,16						
IIIb	3731,85	50,10						
IV			306,69	44,54	30,07	38,85		
IVa	1930,00	25,92						
IVb	278,00	3,73						
V	55,80	0,75	166,70	24,27	10,31	13,32		
VI	3,20	0,04	118,70	17,23	33,56	43,35		
suma	7448,62	100	688,35	100	77,41	100	622,75	8837,13

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Grudziądzu

Tab. 5 - Klasy bonitacyjne użytków rolnych w mieście Radzyń Chełmiński - stan z dnia 26.06.2008 r

Klasa bonitacyjna	Grunty orne i sady		Użytki zielone		Inne grunty w ha	Powierzchnia całkowita miasta w ha
	Pow. w ha	%	Pow. w ha	%		
II	2,32	2,06				
III			2,30	12,55		
IIIa	30,64	27,18				
IIIb	54,18	48,06				
IV			13,56	73,98		
IVa	24,02	21,30				
IVb	1,58	1,40				
V			0,93	5,07		
VI			1,54	8,40		
suma	112,75	100	18,33	100	46,84	178 000

Uwaga! Pogrubiono klasę dominującą

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Grudziądzu

Przydatność rolniczą gleb określają kompleksy glebowe. Dane kompleks tworzą gleby, które wykazują zbliżone właściwości rolnicze i mogą być podobnie użytkowane. Nazwy kompleksów rolniczej przydatności pochodzą od zbóż ozimych – pszenicy i żyta, które są najlepszymi roślinami wskaźnikowymi. Wyróżnia się 9 kompleksów gruntów ornych (1-9) i 3 użytków zielonych (1 – 3z).

Powierzchnie poszczególnych kompleksów rolniczej przydatności gleb oraz ich procentowy udział w gminie, podaje się w oparciu o dane zawarte w „Strategii rozwoju miasta i gminy Radzyń Chełmiński” i zawiera je tabela nr 6.

Tab. 6 Kompleksy rolniczej przydatności rolniczej w gminie

Grunty orne										Powierzchnia gruntów ornych	Użytki zielone		Pow. użytków zielonych	Lasy	Nieużytki rolnicze	Pozostałe grunty	Pow. całkowita w ha
Numery kompleksów w ha i %											Numery kompleksów w ha i %						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	14		2z	3z					
20	4835	1004	757	195	83	5	545	25	1	7470	413	288	701	141	116	426	8854
0,3	64,7	13,4	10,1	2,6	1,1	0,1	7,3	0,4	-	100	58,9	41,1	100				

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Grudziądzu

Oznaczenie kompleksów gruntów ornych: 1 – pszenno bardzo dobry, 2 - pszenno dobry, 3 – pszenno wadliwy, 4 – żytni bardzo dobry, 5 - żytni dobry, 6 - żytni słaby, 7 - żytni najłagodniejszy czyli żytnio - łubinowy, 8 – zbożowo - pastewny mocny, 9 – zbożowo - pastewny słaby, 14 – gleby orne przeznaczone pod użytki zielone.

Kompleksy użytków zielonych: 1z- użytki zielone bardzo dobre i dobre, 2z - użytki zielone średnie, 3z - użytki zielone słabe i bardzo słabe.

Z zamieszczonego zestawienia wynika, że na terenie gminy Radzyń Chełmiński, wśród gruntów ornych, dominuje kompleks 2 – pszenno dobry (64,7%), a następnie 3 – pszenno wadliwy (13,4%), czyli kompleksy pszenne (najlepsze) stanowią aż 78,1 % gleb. Jest to zjawisko bardzo korzystne dla rozwoju rolnictwa.

Wśród użytków zielonych przeważa kompleks 2z – użytki zielone średnie (58,9%), pozostała powierzchnia to użytki zielone słabe i bardzo słabe. Brak jest natomiast kompleksu 1z – użytki zielone bardzo dobre i dobre.

Tab. 7 Kompleksy rolniczej przydatności gleb w obrębie sołectw na podstawie Mapy kompleksów glebowych z 1974 r.

Nazwa sołectwa	Numery kompleksów												Nieużytki rol.	Inne grunty	Pow. całkowita w
	Grunty orne w ha i %										Użytki zielone w ha i %				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	14	2z	3z			
Radzyń Chelmiński – miasto		80,5 75,6						18,6 17,5			12,4 79,4	3,2 20,6		23,4	145,5
Kneblowo	9,9 1,8	346,3 62,6	109,6 19,8	23,9 4,3	5,5 1,0	3,5 0,6		53,3 9,6	1,2 0,3		59,9 46,1	70,0 53,9	63,8	86,0	832,9
Szumilowo		170,3 58,9	21,9 7,6	26,5 9,2	27,0 9,3	20,1 6,9	2,4 0,8	14,0 4,8	7,2 2,5		37,4 60,3	24,6 39,7	2,8	90,7	444,9
Rywałd		475,2 63,4	134,7 18,0	88,2 11,8	20,4 2,7	0,7 -		30,9 4,1			36,5 63,5	21,0 36,5	14,5	30,3	852,4
Stara Ruda		32,9 11,2	3,2 1,01	164,3 56,0	41,6 14,1	4,9 1,7		44,8 15,2	2,1 0,7		13,3 100		1,4	12,0	320,5
Gawłowice		389,2 65,6	182,3 30,7	2,3 0,4	1,2 0,2	3,7 0,6		14,7 2,5			5,3 25,7	15,3 74,3	0,8	55,8	670,6
Dębieniec		451,2 79,2	95,9 16,8	10,4 1,8	2,6 0,5	1,9 0,3		7,7 1,4			3,7 19,6	15,2 80,4	2,6	51,4	642,6
Zakrzewo		221,5 62,1	6,6 1,8	52,0 14,6	23,7 6,6	23,0 6,4	2,7 0,8	27,4 7,7			12,1 89,6	1,4 10,4	0,6	60,2	431,2
Czczewo		476,5 76,4	50,6 8,1	21,2 3,4	4,9 0,8	1,8 0,3		67,4 10,9			51,5 60,9	33,1 39,1	9,8	28,7	746,0
Nowy Dwór		363,3 81,1	40,7 9,1	10,8 2,4	2,1 0,5			30,8 6,9			18,3 54,1	15,5 45,9	-	9,0	490,5
Zielnowo	1,8 0,2	642,1 77,2	134,0 16,1	38,0 4,6	3,7 0,4	2,0 0,2		8,8 1,1			55,2 84,7	10,0 15,3	3,1	39,2	939,3
Janowo	5,6 1,2	286,1 63,7	44,1 9,8	82,8 18,4	9,1 2,0	3,1 0,7		18,3 4,2			10,0 25,4	29,3 74,6	4,0	23,5	515,9
Gołębiewo	2,3 0,4	411,6 62,8	123,0 18,8	46,6 7,1	13,5 2,0	9,7 1,5		44,3 6,8		0,8 0,1	35,5 61,1	22,6 38,9	4,1	19,5	736,8
Mazanki		243,3 53,2	37,4 8,3	98,7 21,6	16,4 3,6	3,6 0,8		52,3 11,4	5,5 1,1		24,8 81,3	5,7 18,7	1,9	26,6	516,2

Źródło: WBG i TR w Bydgoszczy.

Na podstawie danych z tabeli nr 7 stwierdza się, że kompleks pszenno-żytniowy występuje tylko w sołectwach: Kneblowo, Zielnowo, Janowo i Gołębiewo, zajmując od 0,2% do 1,8 % powierzchni gruntów ornych. Poza sołectwem Stara Ruda, we wszystkich pozostałych przeważa 2 kompleks pszenno-żytniowy, zajmując od 62,6 % (Kneblowo) do 81,1% (Nowy Dwór) powierzchni gruntów ornych. Kompleks o najniższej przydatności rolniczej, 9 - zbożowo - pastewny słaby, występuje tylko we wsiach: Szumiłowo, Stara Ruda, Gołębiewo i Kneblowo, zajmuje on tylko od 0,3 – 2,5 % powierzchni gruntów ornych. Oceny zasobności gleb gminy Radzyń Chełmiński w składniki pokarmowe dokonano na podstawie „Syntezy wyników badań gleb w latach 1994-2004” opracowanej przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Bydgoszczy.

Tab. 8 Zasobność gleb w makroskładniki

Zawartość przyswajalnych makroskładników w % powierzchni użytków rolnych														
Fosfor					Potas					Magnez				
BN	N	Ś	W	BW	BN	N	Ś	W	BW	BN	N	Ś	W	BW
3	20	32	23	22	2	12	31	23	32	4	15	26	24	31

BN - niska, N- niska, Ś - średnia, W - wysoka, BW - bardzo wysoka

Źródło: Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Bydgoszczy.

Z danych w tabeli wynika, że dominują gleby o średniej zawartości fosforu (32%) oraz bardzo wysokiej potasu (32%) i magnezu (31%). Dla porównania, w całym województwie kujawsko-pomorskim, największe powierzchnie zajmują gleby o średniej zawartości: fosforu (29%), potasu (31%) i magnezu (31%). Uzupelnienia braków makroskładników gleb wymaga stosowania odpowiednich nawozów mineralnych. Dla upraw roślin specjalnych, o dużych wymaganiach nawozowych, szczególne znaczenie ma zawartość mikroelementów. Ponadto mikroelementy spełniają bardzo istotną rolę w przemianach i metabolizmie roślin, ludzi i zwierząt.

Tab. 9 Zasobność gleb w mikroskładniki

Zawartość przyswajalnych mikroelementów w % powierzchni użytków rolnych														
Bor			Miedź			Mangan			Cynk			Żelazo		
N	Ś	W	N	Ś	W	N	Ś	W	N	Ś	W	N	Ś	W
64	23	13	31	62	7	0	100	0	17	66	17	10	87	3

N – niska, Ś - średnia, W – wysoka

Źródło: Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Bydgoszczy.

Pod względem zasobności w mikroelementy przeważają gleby o niskiej zawartości boru oraz średniej miedzi, żelaza, manganu cynku. W województwie - o niskiej zawartości boru (83%) i miedzi (52%) oraz średniej manganu (97%), cynku (56%) i żelaza(54%). Odczyn jest bardzo ważną właściwością gleby. Decyduje on w dużej mierze o rozpuszczalności i przyswajalności składników mineralnych oraz wpływa bezpośrednio na rozwój roślin i drobnoustrojów glebowych. Znajomość odczynu ma istotne znaczenie dla oceny jakości i przydatności rolniczej oraz dla racjonalnej uprawy i nawożenia roślin.

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński odczyn gleb użytków rolnych przedstawia się następująco:

- gleby bardzo kwaśne (pH 4,5) - 9% powierzchni użytków rolnych,
- gleby kwaśne (pH 4,6-5,5) - 25% powierzchni użytków rolnych,
- gleby lekko kwaśne (pH 5,6-6,5) - 28% powierzchni użytków rolnych,
- gleby obojętne (pH 6,6-7,2) - 30% powierzchni użytków rolnych,
- gleby zasadowe (pH > 7,3) - 8% powierzchni użytków rolnych.

Z powyższego zestawienia wynika, że dominują gleby o odczynie obojętnym (30%) i lekko kwaśnym (28%). Wapnowanie konieczne jest na 14%, potrzebne na 12%, a wskazane na 15% powierzchni użytków rolnych. Natomiast ograniczenie wapnowania wskazane jest na 13%, a zbytne na 46% powierzchni użytków rolnych. Najbardziej zakwaszone są gleby lekkie i bardzo lekkie utworzone z piasków.

Najistotniejszymi elementami przyrodniczymi wpływającymi na przyrodnicze warunki produkcji rolniczej są: gleba, klimat, rzeźba terenu oraz stosunki wodne. Czynniki te oceniono w punktach, a ich suma stanowi ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Spośród wymienionych czynników największy wpływ na plony roślin uprawnych ma gleba. Na podstawie umownej punktacji dla klas bonitacyjnych i kompleksów przydatności rolniczej gleb obliczono (IUNG Puławy) wskaźnik syntetyczny jakości gleb w punktach, który dla gminy Radzyń Chełmiński (grunty orne) jest bardzo wysoki i wynosi 84,5 pkt. (średnia województwa 72 pkt., dla kraju – 66,6 pkt.).

Reasumując stwierdza się, że gleby w gminie Radzyń Chełmiński, są cennym elementem środowiska przyrodniczego, stanowiącym dobrą podstawę dla rozwoju rolnictwa.

3.3. STAN LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Lasy zajmują 93,0 ha (powierzchnia geodezyjna wg stanu z dnia 01.01.2008 r.), co stanowi ok. 1,0 % powierzchni całej gminy. Jest to wskaźnik kilkadziesiąt razy niższy od wskaźnika lesistości całego kraju, który na koniec roku 2000 wynosił 28,4%, jak również województwa kujawsko - pomorskiego (22,4%). Należy podkreślić, że wskaźnik lesistości gminy nieznacznie wzrósł (o 0,3%), w związku z zalesieniem gruntów prywatnych (wzrost o około 6,0 ha - wg. „Uproszczonego planu urządzenia lasu”, stan na dzień 01.06.2007 r.).

W strukturze własnościowej przeważają lasy nie będące własnością Skarbu Państwa – 74 ha (79,6%), pozostały obszar – 19,0 ha (20,4%) to tzw. Lasy Państwowe, stanowiące własność Skarbu Państwa, w zarządzie Nadleśnictwa Jamy oraz Golub – Dobrzyń.

W obrębie gminy większe powierzchnie leśne występują w okolicach wsi Szumiłowo, Zakrzewo i Dębieniec.

Lasy prywatne niewielkimi płatami występują we wszystkich sołectwach. Największe powierzchnie (wg stanu na dzień 30.06.2007 r.) zajmują w sołectwach: Szumiłowo (34,26 ha), Dębieniec (11,8 ha) i Zakrzewo (6,86 ha).

Na terenie gminy występują następujące typy siedliskowe lasu: bór mieszany świeży, las mieszany świeży, las świeży, las wilgotny oraz ols.

Największe powierzchnie zajmuje las mieszany świeży, gdzie głównym gatunkiem lasotwórczym jest dąb oraz sosna. Ponadto spotyka się olszę, rzadziej świerk i modrzew. W podszycie pojawia się brzoza, bez czarny, kruszyna.

Następnym siedliskiem pod względem powierzchni w gminie, jest las świeży – dominuje w nim dąb, a towarzyszą jesion, jawor, buk, a na innych siedliskach wiąz, lipa i akacja. W podszycie występuje bez czarny i porosty drzew liściastych.

Bór mieszany świeży- gatunkiem głównym jest sosna, a domieszkę stanowi dąb czerwony, klon, bądź dąb szypułkowy, modrzew i czeremcha pospolita.

Znaczne powierzchnie zajmuje również ols gdzie dominuje olcha czarna, a towarzyszą jej wierzba, topola czeremcha i bez czarny.

Las wilgotny – z przewagą jesionów i dębów, z domieszką olszy czarnej, klonu, świerku jesionu, topoli.

Największy udział w strukturze wiekowej mają drzewa 50 - 60 letnie. W lasach prywatnych znaczny udział mają również lasy młodsze.

Lasy pełnią szereg różnych funkcji, które można podzielić na zasadnicze grupy: funkcje naturalne i kształtowane. W grupie funkcji naturalnych wyróżnia się:

✚ Funkcje biotyczne wynikające z życiowych procesów lasu, polegające na wiązaniu węgla atmosferycznego i tlenków azotu w masie organicznej, uwalnianie tlenu, pary wodnej fitoncydów i zapachów, a przez to pełnią klimatyczne, retencyjne, rekreacyjne i turystyczne.

✚ Funkcje ochronne polegające na ochronie leśnych i nieleśnych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych przed degradacją, zanieczyszczeniem lub szkodliwym działaniem czynników zewnętrznych. Spełniają one zadania zwłaszcza glebochronne (ochrona przed erozją), wodochronne, klimatyczne i rekreacyjno-zdrowotne i krajobrazowe.

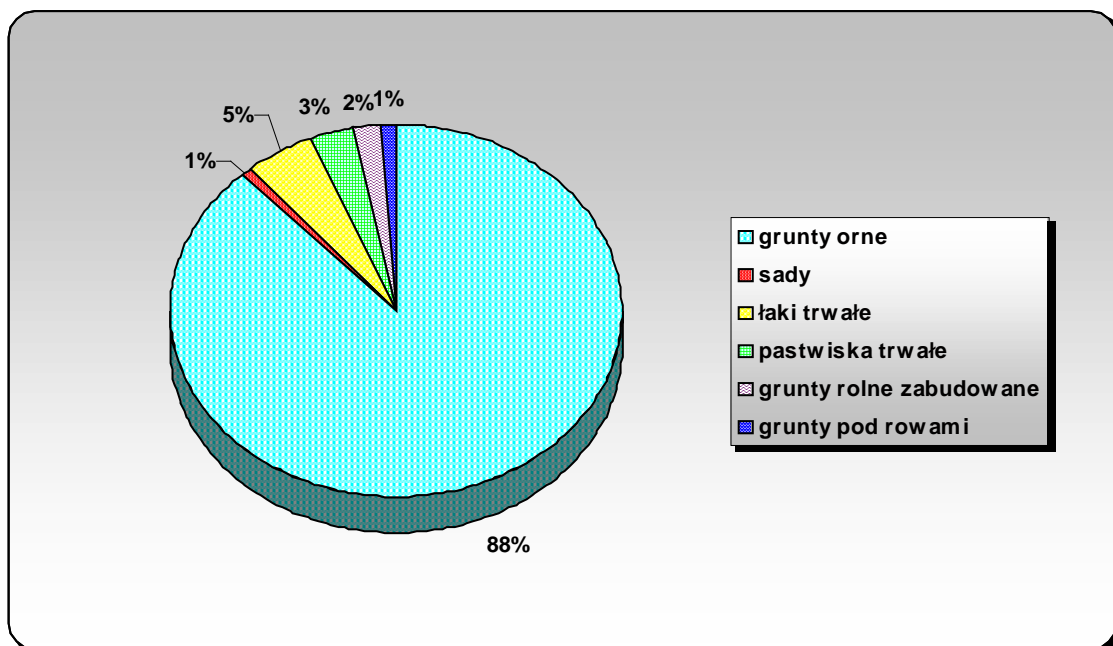
✚ Funkcje produkcyjne i reprodukcyjne zapewniające tworzenie i odnawialność materii organicznej oraz trwałość lasu jako ekosystemu.

Lasy na terenie gminy Radzyń Chełmiński pełnią funkcje biotyczne, produkcyjne i reprodukcyjne. Brak jest natomiast lasów ochronnych, ustanowionych zgodnie z obowiązującymi przepisami.

3.4 STAN PRAWNY GRUNTÓW

Według danych ewidencji gruntów Starostwa Powiatowego w Grudziądzu ogólna powierzchnia użytków rolnych gminy Radzyń Chełmiński na dzień 01.01.2008 r. wynosiła 8262 ha. Struktura użytków rolnych, w ha, przedstawia się następująco:

- grunty orne – 7301 ha wieś, 98 ha – miasto;
- sady – 79 ha wieś, 0 ha – miasto;
- łąki trwałe – 379 ha – wieś, 5 ha – miasto;
- pastwiska trwałe – 262 ha – wieś, 12 ha miasto;
- grunty rolne zabudowane – 151 ha – wieś, 14 ha – miasto;
- grunty pod rowami – 52 ha – wieś, 1 ha – miasto.

Źródło: Opracowano na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Grudziądzu

Ryc.15 Struktura użytków rolnych gminy Radzyń Chełmiński w 2008 r.

Struktura własnościowa użytków rolnych położonych na terenie miasta przedstawia się następująco:

- grunty SP z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste – 13 ha;
- grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste – 21 ha;
- grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste – 4 ha;
- grunty osób fizycznych – 92 ha.

Struktura własnościowa użytków rolnych położonych na terenie gminy przedstawia się następująco:

- grunty SP z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste – 1028 ha;
- grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste – 14 ha;
- grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste – 35 ha;
- grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste – 2 ha;
- grunty osób fizycznych – 6527 ha;
- grunty spółdzielni – 92 ha;
- grunty kościołów i związków wyznaniowych – 112 ha;
- grunty spółek prawa handlowego – 322 ha.

3.5 WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Na obszarze gminy Radzyń Chełmiński, brak jest rozpoznanych interesujących zbiorowisk i osobliwości florystycznych oraz faunistycznych, w związku z czym obszary prawnie chronione zajmują niewielką powierzchnię.

Z istniejących form ochrony przyrody (zgodnie z Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody - Dz. U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.), na terenie gminy Radzyń Chełmiński występują jedynie pomniki przyrody (2) ożywionej (ochrona punktowa), obszar chronionego krajobrazu „Strefa krawędziowa doliny Wisły” oraz użytki ekologiczne (ochrona obszarowa).

Pomniki przyrody

W myśl ustawy o ochronie przyrody pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia, o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je z pośród innych tworów, w szczególności okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, głazy narzutowe, jary oraz jaskinie.

W myśl ustawy o ochronie przyrody pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia, o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je z pośród innych tworów, w szczególności okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, głazy narzutowe, jary oraz jaskinie.

Ochrona pomników przyrody polega na przestrzeganiu następujących w zakazów:

wycinania, niszczenia lub uszkodzenia drzew; zrywania pączków, owoców, kwiatów i liści; umieszczania tablic, napisów i innych znaków; wchodzenia na drzewa.

Tab. 10 Pomniki przyrody ożywionej w gminie Radzyń Chełmiński

Lp.	Rodzaj pomnika przyrody	Obwód (cm)	Wysokość (m)	Określenie położenia pomnika	Rok uznania
1.	Skupienie 4 dębów szypułkowych	332 - 414	26 - 28	Zakrzewo (park podworski)	1988
	3 dęby				
	Dąb dwupienny				
2.	Skupienie 3 lip drobnolistnych	275, 310, 310	14 - 17	Gziki (park podworski)	1998

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chełmiński

Obszar chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu, zgodnie z obowiązującą „Ustawą” to: „obszary, które obejmują wyróżniające się krajobrazowo tereny o różnych typach ekosystemów. Zagospodarowanie tych systemów powinno zapewnić stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych”. Na terenie gminy istnieje obszar chronionego krajobrazu „Strefy krawędziowej doliny Wisły”, który obejmuje niewielki zachodni skraj gminy (na zachód od Dębienca), obejmujący niezwykle urozmaiconą, o dużych deniwelacjach terenu strefę krawędziową doliny Wisły z bogatą roślinnością. Powierzchnia obszaru chronionego wynosi 140,0 ha, co stanowi 1,9 % powierzchni gminy (wg. Raportu WIOŚ 1995). Przy zagospodarowaniu tego terenu należy przestrzegać zakazy zawarte w rozporządzeniu Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 9 czerwca 2005 r., w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Kuj.- Pom. Nr 72, poz. 1376).

Użytki ekologiczne

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej- naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skał, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania. Użytki ekologiczne uwzględnia się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w

ewidencji gruntów. Użytki ekologiczne ustanawia się w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwałą rady gminy.

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński, obszary uznane za użytki ekologiczne to bagna, zadrzewione lub zakrzaczone, które ze względu na swoją odmienność środowiskową stanowią ważny element większych ekosystemów, dając schronienie różnym gatunkom zwierząt. Zlokalizowane są we wsi Zakrzewo (ustanowione w 1998 r.) i są to: bagno (2,66 ha), bagno porośnięte topolą 90,77 ha) i bagno porośnięte olchą (0,57 ha).

Obszary Natura 2000

Obszary objęte w krajach Unii Europejskiej ochroną przyrody. Celem programu jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Na terenie całej gminy Radzyń Chełmiński nie występują obszary Natura 2000.

3.6. Schemat kartograficzny – Uwarunkowania przyrodnicze.

4. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKI

4.1 KRAJOBRAZ KULTUROWY

Środowisko kulturowe to wytworzone przez człowieka wartości materialne i duchowe oraz elementy przekształconej przez człowieka przyrody. Na środowisko to składają się dzieła rąk (kultura materialna) i umysłu (kultura duchowa) oraz przekształcone otoczenie (przyroda). Tworzy kultura materialnej i przekształconej przyrody składają się na krajobraz kulturowy. Pojęcie to obejmuje szeroki zakres form (od rozłogu pól uprawnych do zespołów urbanistycznych i przemysłowych) i objęty jest różnymi formami działań kształtujących go w celu nadania estetycznego i harmonijnego wyglądu. Krajobraz kulturowy podlega ciągłym przemianom, jednakże ze względu na zawarte w nim nieprzemijające wartości i ich znaczenie dla człowieka, wszelki jego formy wymagają zainteresowania i ochrony.

Miasto i gmina Radzyń Chełmiński wyróżnia się bogatym dziedzictwem kulturowym z dużą liczbą zabytków. Zabytki kultury materialnej są związane głównie z rozwojem sieci osadniczej. W przeszłości zachodziły tu intensywne przemiany struktury przestrzennej. W układach urbanistycznych wsi zachowało się historyczne rozplanowanie i główne dominanty kompozycyjno-przestrzenne. Występują również pojedyncze obiekty sakralne i świeckie, a także zespoły budownictwa wiejskiego o znacznych wartościach kulturowych. Na terenie miasta i gminy występuje 18 obiektów wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków Nieruchomych, ok. 153 obiektów architektury w mieście, liczne parki, cmentarze i ponad 400 stanowiska archeologicznych.

Ochronie podlegają historyczne ośrodki wiejskie, zespoły parkowo-dworskie, zabytki architektury i budownictwa, wybrane cmentarze i inne miejsca mające wartości kulturowe dla miejscowej ludności lub wysokie wartości przyrodniczo-krajobrazowe.

Pojęcie ochrony zabytków przypisane zostało organom administracji publicznej, które w szczególności podejmować powinny działania mające na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;

- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

4.2. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW

Zespoły pałacowo-dworskie, dworsko-parkowe i ogrody na terenie gminy i miasta:

- Czeczewo, zespół dworsko-parkowy, z którego zachowały się relikty parku o charakterze krajobrazowym, założonego w końcu XIX w., częściowo zabudowania gospodarcze i zespół czworaków;
- Dębieniec, zespół pałacowo-parkowy złożony z pałacu murowanego z pocz. XIX w., parku typu krajobrazowego z okazałym drzewostanem i malowniczym stawem, nad którym usytuowana jest kaplica pałacowa z 1862 r., zespołu zabudowań gospodarczych i czworaków;
- Gawłowice, zespół pałacowo-parkowy, z którego zachowały się relikty pałacu i parku z drzewostanem i częściowo zabudowania gospodarcze, murowane z 2 połowy XIX w.;
- Gołębiewo, zespół dworsko-parkowy, z którego zachowały się pozostałości zadrzewienia o charakterze parkowym i budynek gospodarczy (obora);
- Gziki, zespół dworsko-parkowy, z którego zachowały się: park z drzewostanem w wieku ponad 100 lat, murowane zabudowania gospodarcze i czworaki z końca XIX w.;
- Janowo, zespół dworsko-parkowy złożony z: parku typu krajobrazowego z drzewostanem w wieku 150-200 lat oraz zabudowaniami gospodarczymi (obora), murowana z k. XIX w.;
- Radzyń Wybudowanie nr 17, zespół złożony z: domu murowanego, zbudowanego w 2 połowie XIX w., z secesyjną altaną z około 1910 r., założenia ogrodowego z drzewostanem w wieku około 100 lat i budynku stajni z 1928 r.;
- Rywałd Królewski, ogród przyklastorny, założony na przełomie XVIII/XIX w. przy klasztorze OO Kapucynów wzniesionym w latach 1756-1779, przylegający do klasztoru od strony południowej, o regularnym układzie przestrzennym i różnogatunkowym drzewostanie;

- Stara Ruda, zespół dworsko-parkowy, z którego zachowały się ruiny dworu murowanego z połowy XIX w.; relikty parku typu krajobrazowego z drzewostanem w wieku ponad 100 lat;
- Szumiłowo, zespół dworsko-parkowy złożony z: dworu murowanego z 2 połowy XIX w., parku typu krajobrazowego z okazałym drzewostanem w wieku ponad 100 lat, zabudowań gospodarczych i grupy czworaków;
- Zakrzewo, zespół dworsko-parkowy złożony z dworu murowanego z końca XIX w., parku krajobrazowego założonego około połowy XIX w., zabudowań gospodarczych z lat 1911-1938, grupy czworaków;
- Fijewo, zespół dworsko-parkowy złożony z: dworu murowanego z końca XIX w., parku typu krajobrazowego z okazałym drzewostanem w wieku ponad 120 lat, zabudowań gospodarczych zgrupowanych wokół dwóch dziedzińców (po zachodniej i wschodniej stronie szosy w kierunku Grudziądza) oraz grupy czworaków murowanych z końca XIX w. z budynkami gospodarczymi;
- Radzyń Chełmiński, zespół dworsko-parkowy na Zielonym Wzgórzu, złożony z dworu murowano-drewnianego z końca XVIII w., parku typu krajobrazowego, założonego w tym samym czasie; z zabudowań gospodarczych, z których zachowała się stodoła i obora z końca XIX w.;
- Mazanki, zespół dworsko – parkowy, zabudowa i zieleń o charakterze parkowym.

Obiekty zabytkowe na terenie miasta Radzyń Chełmiński

Obiekty sakralne – kościoły i cmentarze:

- Średniowieczny kościół (kaplica cmentarna) p.w. św. Jerzego z połowy XIV w. Obiekt wpisany do rejestru zabytków w dniu 04.12.1929 r., nr wpisu A/382;
- Średniowieczny kościół parafialny p.w. św. Anny, zlokalizowany u zbiegu ulic Dąbrowskich, Jagiellończyka i Piłsudskiego, czas powstania I połowa XIV w. Obiekt wpisany do rejestru zabytków w dniu 04.12.1929 r., nr wpisu A/383;
- Cmentarz katolicki, parafialny, założony w XIV w. Powierzchnia 1,12 ha, położony w południowo-zachodniej części miasta, w skład którego wchodzi kaplica cmentarna p.w. św. Jerzego z XIV w., bramy – 2 szt., murowane ogrodzenie, starodrzew;
- Cmentarz żydowski, przy ul. Tysiąclecia 33/35, usytuowany w rzędzie zabudowy, zlikwidowany;

- Cmentarz ewangelicki o pow. 0,14 ha, położony przy ul. Podgrodzie 6, założony w poł. XIX w., starodrzew, urządzony plac zabaw dla dzieci;
- Cmentarz ewangelicki, pow. 0,45 ha, założony w XIX w. nieczynny, nagrobki z połowy XX w, starodrzew;

Obiekty architektury i budownictwa:

Tab. 11 Obiekty architektury i budownictwa na terenie miasta Radzyń Chełmiński

Lp.	Nazwa obiektu	Lokalizacja	Datowanie
1	Ruiny zamku	na północny-wschód od Starego Miasta	2 poł. XIII w., 1poł. XIV w.
2	Kapliczka	przy drodze do kościoła parafialnego	1945 r.
3	Dwór na Zielonym Wzgórzu	na południe od Starego Miasta	XVIII w.
4	Stodoła przy dworze na Zielonym Wzgórzu	na południe od Starego Miasta	k. XIX w.
5	Obora przy dworze na Zielonym Wzgórzu	na południe od Starego Miasta	k. XIX w.
6	Pomnik W. Kętrzyńskiego	Pl. Kętrzyńskiego	-
7	Zespół dworca kolei	na północ od starego miasta, przy zlikwidowanej linii kolejowej Chelmża-Melno	ok. 1901 r.
8	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 1	XIX w.
9	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 3	3 ćw. XIX w.
10	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 4	poł. XIX w.
11	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 5	przeł. XIX/XX w.
12	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 6	poł. XIX w.
13	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 7	2 ćw. XIX w.
14	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 8	poł. XIX w.
15	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 9	pocz. XX w.
16	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 10	poł. XIX w.
17	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 17	pocz. XIX w.
18	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 12	pocz. XIX w.
19	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 13	1905 r.
20	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 16	1890 r.
21	Szkoła Podstawowa	ul. Jana Pawła II 2	1880 r.
22	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 21	1900 r.
23	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 23	poł. XIX w., przebud. 1910r.
24	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 25	1900 r.
25	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 27	1910 r.
26	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 31	II poł. XIX w.
27	Plebania	ul. Dąbrowskich 33	k. XIX w.
28	Dom mieszkalny	ul. Dąbrowskich 35	1935 r.
29	Dom mieszkalny	ul. Długosza 3	1925 r.
30	Dom mieszkalny	ul. Jagiellończyka 3	XIX/XX w.
31	Młyn	ul. Jagiellończyka 4	k. XIX w.
32	Dom mieszkalny	ul. Jagiellończyka 5	k. XIX w.
33	Dom gospodarczy	ul. Jagiellończyka 7	ok. 1900 r.
34	Dom mieszkalny	ul. Jagiellończyka 8	XIX/XX w.
35	Dom mieszkalny	ul. Jagiellończyka 10	k. XIX w.
36	Dom mieszkalny	ul. Jagiellończyka 16	k. XIX w.
37	Dom mieszkalny	ul. Gumowskiego 3	1910 r.
38	Dom mieszkalny	pl. Kętrzyńskiego 1	k. XIX w.
39	Dom mieszkalny	pl. Kętrzyńskiego 2	1910 r.
40	Dom gospodarczy	pl. Kętrzyńskiego 2	1910 r.

41	Dom mieszkalny	pl. Kętrzyńskiego 3	k. XIX w.
42	Dom mieszkalny	pl. Kętrzyńskiego 4	2 poł. XIX w.
43	Dom mieszkalny	pl. Kętrzyńskiego 5	XIX/XX w.
44	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 1	1920 r.
45	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 2	poł. XIX w.
46	Dom mieszkalny i gospodarczy	ul. Piłsudskiego 3	I poł. XIX w.
47	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 4	XIX/XX w.
48	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 5	1935 r.
49	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 6	poł. XIX w.
50	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 7	1925 r.
51	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 8	poł. XIX w.
52	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 10	XIX/XX w.
53	Dom mieszkalny i gospodarczy	ul. Piłsudskiego 11	1910 r. i 1900 r.
54	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 12	1920 r.
55	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 13	1910 r.
56	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 14	I poł. XIX w.
57	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 16	1925 r.
58	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 20	1925 r.
59	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 22	poł. XIX w.
60	Dom mieszkalny	ul. Piłsudskiego 24	pocz. XX w.
61	Bożnica (obecnie bud. mieszk.)	ul. Podgrodzie 7	k. XIX w.
62	Dom mieszkalny	ul. Podgrodzie 9	1900 r.
63	Dom mieszkalny	ul. Przykop 2	1890 r.
64	Dom mieszkalny	ul. Rybaki 2	1910 r.
65	Dom gospodarczy	ul. Rybaki 2	1900 r.
67	Dom mieszkalny	ul. Rybaki 4	I poł. XIX w.
68	Dom mieszkalny	ul. Rybaki 6	III ćw. XIX w.
69	Dom mieszkalny	ul. Rybaki 8	poł. XIX w.
70	Dom mieszkalny	ul. Rybaki 10	2 poł. XIX w.
71	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 2	1829 r.
72	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 3	I poł. XIX w.
73	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 4	1900 r.
74	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 6	3 ćw. XIX w.
75	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 7	II poł. XIX w.
76	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 8	k. XIX w.
77	Budynek UMiG	pl. Tow. Jaszczurczego 9	II poł. XIX w.
78	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 10	poł. XIX w.
79	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 11	pocz. XX w.
80	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 12	poł. XIX w., 1967 r.
81	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 13	1880 r.
82	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 14	XVIII/XIX w.
83	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 15	poł. XIX w.
84	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 16	poł. XIX w.
85	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 17	4 ćw. XIX w.
86	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 18	1909 r.
87	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 19	poł. XIX w.
88	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 20	k. XIX w.
89	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 21	pocz. XIX w.
90	Dom mieszkalny i poczta	pl. Tow. Jaszczurczego 22	4 ćw. XIX w.
91	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 23	pocz. XIX w.
92	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 24	XIX/XX w.
93	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 25	poł. XIX w.
94	Dom gospodarczy	pl. Tow. Jaszczurczego 25	1890 r.
95	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 26	2 ćw. XIX w.
96	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 27	k. XVIII w.
97	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 28	pocz. XIX w.

98	Dom mieszkalny	pl. Tow. Jaszczurczego 29	k. XVIII w.
99	Dom mieszkalny	ul. Sady 2	1925 r.
100	Budynek gospodarczy	ul. Sady 2	1925 r.
101	Dom mieszkalny	ul. Sady 4	1915 r.
102	Dom mieszkalny	ul. Sady 12	k. XIX w.
103	Budynek gospodarczy	ul. Sady 21	k. XIX w.
104	Mleczarnia	ul. Tysiąclecia	ok. 1900 r.
105	Zespół mleczarni – warsztat i maszynownia	ul. Tysiąclecia	ok. 1900 r.
106	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 1	I poł. XIX w.
107	Magazyn	ul. Tysiąclecia 2	1895 r.
108	Budynek gospodarczy	ul. Tysiąclecia 2	1905 r.
109	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 3	II poł. XIX w.
110	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 5/7	1908 r.
111	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 6	1905 r.
112	Kuźnia	ul. Tysiąclecia 7	1895 r.
113	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 8	3 ćw. XIX w.
114	Posterunek Policji	ul. Tysiąclecia 11	4 ćw. XIX w.
115	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 12	1870 r.
116	Dom mieszkalny (ruina)	ul. Tysiąclecia 12	I poł. XIX w.
117	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 15	II poł. XIX w.
118	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 17	XIX/XX w.
119	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 19	k. XIX w.
120	Dom mieszkalny (ośrodek zdrowia)	ul. Tysiąclecia 21	1910 r.
121	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 27	3 ćw. XIX w.
122	Dom gospodarczy	ul. Tysiąclecia 27	k. XIX w.
123	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 29	lata 20-te XX w.
124	Masarnia	ul. Tysiąclecia 41	Pocz. XX w.
125	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 43	1900 r.
126	Wieża ciśnień	ul. Tysiąclecia 47	1910 r.
127	Dom mieszkalny	ul. Tysiąclecia 51	II poł. XIX w.
128	Dom mieszkalny (szkoła)	ul. Tysiąclecia 53	Pocz. XX w.
129	Budynek gospodarczy	ul. Tysiąclecia 53	1900 r.
130	Budynek gospodarczy	ul. Tysiąclecia 53	1900 r.
131	Dom mieszkalny	ul. Waryńskiego 1	1838 r.
132	Dom mieszkalny	ul. Waryńskiego 2	XIX/XX w.
133	Dom mieszkalny	ul. Waryńskiego 3	1910 r.
134	Dom mieszkalny	ul. Waryńskiego 5	1900 r.
135	Czworak	ul. Waryńskiego 11	ok. 1920 r.
136	Trafostacja	ul. Waryńskiego 15	lata 20-te XX w.
137	Dom mieszkalny	ul. Waryńskiego 19	1925 r.
138	Dom mieszkalny	ul. Wygon 9	1910 r.
139	Dwór – zespół folwarczny	Fijewo 7	k. XIX w.
140	Dom mieszkalny	Fijewo 1	1907 r.
141	Chlewnia i stajnia	zespół folwarczny	1893 r.
142	Kuźnia i warsztaty	zespół folwarczny	1911 r.
143	Spichlerz zbożowy	zespół folwarczny	1878 r.
144	Spichlerz zbożowy	zespół folwarczny	ok. 1912 r.
145	Stodoła	zespół folwarczny	ok. 1893 r.
146	Dom mieszkalny	Fijewo 8	ok. 1910 r.
147	Dom czworak	Fijewo 11	k. XIX w.
148	Budynek gospodarczy	Fijewo 11	XIX w.
149	Dom czworak	Fijewo 12	XIX w.
150	Budynek gospodarczy	Fijewo 12	k. XIX w.
151	Dom czworak	Fijewo 13	k. XIX w.

152	Dom czworak	Fijewo 14	k. XIX w.
153	Budynek gospodarczy	Fijewo 14	k. XIX w.

Źródło: WKZ Toruń

Obiekty zabytkowe na terenie gminy Radzyń Chełmiński.

Wykaz obiektów zabytkowych na terenie wsi w gminie, dla których Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi ewidencje i posiada dokumentację:

Obiekty sakralne- kościoły, klasztor, cmentarze:

- **Dębieniec** – cmentarz rodowy, założony w 1862 r., katolicki, powierzchnia 0,05 ha, położony w parku pałacowym, otoczony drzewostanem parkowym i stawem. Kaplica rodowa nie była przeznaczona na pochówek;
- **Gołębiewo** – cmentarz ewangelicki, założony w 1862 r., powierzchnia 0,32 ha, teren wolny, usytuowany przy drodze do Szczuplinek, starodrzew, nieczynny;
- **Mazanki** – cmentarz ewangelicki, założony w 2 poł. XIX w., powierzchnia 0,18 ha, położony przy drodze z Mazanek do Radzyna Chełmińskiego, starodrzew, nieczynny;
- **Rozentel** – cmentarz ewangelicki, założony w poł. XIX w., powierzchnia 0,10 ha, nieczynny;
- **Rywałd Królewski** – cmentarz katolicki, założony w 2 połowie XIX w., o powierzchni 1,56 ha;
 - cmentarz katolicki o powierzchni 0,10 ha położony przy kościele klasztornym w zachodniej części wsi;
 - zespół klasztorny, kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Sebastiana, wzniesiony w latach 1689-1734, właściciel - „Klasztor Braci Mn. Kapucynów, Prowincja Warszawska”;
 - klasztor Braci Mniejszych Kapucynów, data powstania 1748 r.;
 - mur ogrodzeniowy i otoczenie klasztoru (działki nr 116/2, 116/3), II poł. XIX w.;
 - cmentarz ewangelicki, powierzchnia 0,10 ha, założony w 2 poł. XIX w., nieczynny;
- **Rywałd Szlachecki** – kościół ewangelicki, murowany, zbudowany w 1850 r., nieczynny;
 - cmentarz ewangelicki, powierzchnia 0,38 ha, założony w k. XIX w., nieczynny;
 - cmentarz przykościelny, przy nieczynnym kościele ewangelickim założony w 1850 r., powierzchnia 0,22 ha, nieczynny, starodrzew;
- **Zielnowo** – cmentarz ewangelicki, założony w poł. XIX w., powierzchnia 0,55 ha. Położony wzdłuż drogi wojewódzkiej, w części siedliskowej, starodrzew;

Obiekty zabytkowe architektury i budownictwa:

- **Dębieniec** – dom nr 26, budynek drewniany, II poł. XIX w.;
 - pałac, obiekt murowany, 3 ćw. XIX w., przebudowa w 1910 r;
 - kaplica p.w. św. Wawrzyńca w zespole pałacowo-parkowym, obiekt murowany, 1862-1868 r.;
 - owczarnia w zespole folwarcznym, obiekt murowany z końca XIX w.;
 - chlewnia w zespole folwarcznym, XIX/XX w.;
 - stodoła w zespole folwarcznym, k. XIX w., przebudowa lata 70-te XX w.;
 - ogrodzenie wokół założenia pałacowo-parkowego, k. XIX w./p. XX w.;
 - karczma (szkoła), obiekt murowany, wzniesiony w 1898 r.;
- **Gawłowice** – dwór, obiekt murowany z 1864 r.;
 - owczarnia w zespole folwarcznym, obiekt murowany z pocz. XX w.;
 - stodoła w zespole folwarcznym, obiekt murowany z pocz. XX w.;
- **Gołębiewo** – dom nr 10, pocz. XX w.;
 - dom nr 11, pocz. XX w.;
 - dom nr 48, murowany, 1912 r.;
- **Gziki** – dwór, obiekt murowany z połowy XIX w.;
 - chlewnia w zespole folwarcznym, obiekt murowany z końca XIX w.;
- **Nowy Dwór** – dom nr 7, budynek drewniany z końca XIX w.;
 - dom nr 11, budynek drewniany z połowy XIX w.;
- **Radzyń Wieś** – budynek gospodarczy na terenie zespołu dworsko-parkowego, koniec XIX w./początek XX w.;
- **Radzyń Wybudowanie** – dom p. Pniewskich, obiekt drewniano-murowany z II połowy XIX w.;
- **Rozental** – dom p. Rykowskiej, obiekt drewniany z II połowy XIX w.;
 - dom nr 19, budynek drewniany z 1790 r.;
 - spichlerz (przy budynku nr 19), budynek murowany z przełomu XVIII/XIX w.;
- **Rywałd** – szkoła, dom mieszkalny 46, lata 20-te XX w.;
 - dom mieszkalny nr 49, 4 ćw. XIX w.;
 - dom mieszkalny nr 50, ok. 1920 r.;
 - dom mieszk. nr 65, murowany, 1908 r.;
- **Stara Ruda** – dwór, obiekt murowany z początku XVII w., przebudowany w połowie XIX w.;
- **Szumiłowo** – dwór, obecnie budynek mieszkalny, murowany z II połowy XIX w.;

- **Zakrzewo** – dwór, obiekt murowany, 1900-1939 r., przebudowany, obecnie budynek mieszkalny;
 - stajnia (stolarnia) w zespole folwarczny, 1900-1939 r.;
 - dom nr 48 w zespole folwarcznym, budynek murowany z początku XX w.;
 - stajnia (magazyn) w zespole folwarcznym, obiekt murowany, 1900-1938 r.;
 - dom nr 11 w zespole folwarcznym, murowany, początek XX w.;
 - budynek inwentarski (obecnie garaż) w zespole folwarcznym, murowany z 1911 r.;
 - budynek stodoły w zespole folwarcznym, murowany z końca XIX w.;
 - budynek gospodarczy, hydrofornia, murowany z 1911 r.;
- **Zielnowo** – dom nr 5, budynek murowany, lata 20-te XX w.,
 - dom nr 6, budynek murowany, lata 20-te XX w.;
 - dom nr 29 budynek drewniany, połowa XIX w.;
 - dom nr 31, budynek drewniany, połowa XIX w.;
 - dom nr 46, budynek drewniany, połowa XIX w.;
 - szkoła (obecnie bud. mieszk.) nr 12, obiekt murowany, XIX/XX w.;
 - kuźnia z mieszk. nr 15 (obecnie bud. mieszk. i gosp.), XIX/XX w.;
 - dom mieszk. nr 18, murowany, XIX/XX w.;
 - chałupa drewniana nr 20, połowa XIX w.;
 - budynek inwentarski, obecnie (mieszkalny + gospodarczy), adres 20-21, początek XX w.;
 - stodoła drewniana, adres 20-21, koniec XIX w.;
 - chałupa + wozownia, adres 24, obiekty drewniane, II połowa XIX w.

Obiekty techniki i kultury materialnej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński.

- **na terenie gminy:**
 - **Dębieniec** – budynek przystanku kolejowego przy nieczynnej linii kolejowej Chełmża-Melno, murowany, 1901 r.;
 - **Mazanki** – b. mleczarnia, budynek murowany z 1901 r.;
 - **Rywałd Szlachecki** – b. mleczarnia, budynek murowany z początku XX w.;
 - **Zakrzewo** – budynek przystanku kolejowego nieczynnej linii Chełmża-Melno, początek XX w.
- **na terenie miasta:**
 - zespół dworca kolejowego nieczynnej linii Chełmża-Melno, murowany, ok. 1901 r.;

- kuźnia przy ul. Tysiąclecia 7, murowana z 1895 r. z budynkiem nr 5 (zakład kowalski) z 1911 r.;
- kuźnia w zespole zabudowań d. Folwarku Fijewo z 1911 r.;
- młeczarnia, ul. Tysiąclecia 16, obiekt murowany z ok. 1900 r.;
- młyn mechaniczny, ul. Jagiellończyka 4, murowany z końca XIX w.;
- budynek b. rzeźni miejskiej przy ul. Tysiąclecia 41, murowany z początku XX w.;
- wodociągowa wieża ciśnienia ze stacją pomp, ul. Tysiąclecia 47, murowana z ok. 1900 r.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

Tab. 12 Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Nazwa obiektu	Datowanie	Data wpisu	Nr rejestr.
1	Gawłowice	Grodzisko	wczesnośredniowieczne	11.06.1968 r.	C/70
2	Radzyń Chełmiński	Kościół parafialny p.w. św. Anny z urządz. wnętrza	XV.XVI w.	04.12.1929 r.	A/383
3	Radzyń Chełmiński	Kaplica cmentarna p.w. św. Jerzego	poł. XIV w.	04.12.1929 r.	A/382
4	Radzyń Chełmiński	Ruiny zamku	II poł. XIII w./ I poł. XIV w.	18.10.1934 r.	A/143/61
5	Radzyń Chełmiński	Dom, ul. Dąbrowskich 6	Poł. XIX w.	07.08.1987 r.	A/1508
6	Radzyń Chełmiński	Bożnica, ul. Podgrodzie 7	k. XIX w.	17.09.1990 r.	A/174
7	Radzyń Chełmiński	Dom, pl. Tow. Jaszczurczego 2	pocz. XIX w.	27.02.1958 r.	A/406/130
8	Radzyń Chełmiński	Dom, pl. Tow. Jaszczurczego 14	XVIII/XIX w.	27.02.1958 r.	A/409/133
9	Radzyń Chełmiński	Dom, pl. Tow. Jaszczurczego 21	pocz. XIX w.	01.03.1958 r.	A/413/137
10	Radzyń Chełmiński	Dom, pl. Tow. Jaszczurczego 27	k. XVIII w.	27.02.1958 r.	A/408/132
11	Radzyń Chełmiński	Dom, pl. Tow. Jaszczurczego 29	k. XVIII w.	27.02.1958 r.	A/407/131
12	Radzyń Chełmiński	Dom, ul. Waryńskiego 1	1838 r.	27.02.1958 r.	A/411/135
13	Radzyń Chełmiński	Grodzisko z podgrodzem	wczesnośredniowieczne	06.03.1965 r.	C/59
14	Radzyń Wybud.	Wiatrak typu „holender”	k. XIX w.	04.08.1980 r.	A/436
15	Rywałd Królewski	Zespół klasztorny Kościół p.w. św. Sebastiana	1689-1734	13.07.1936 r.	A/181/1
16	Rywałd Królewski	Klasztor Braci Mniejszych Kapucynów	1748 r.	13.07.1936 r.	A/181/2
17	Rywałd Królewski	Cmentarz przyklasztorny	II poł. XIX w.	24.03.1992 r.	A/181/3

18	Rywałd Królewski	Mur ogrodzeniowy i otoczenie przy klasztorze poł. na dz. nr 116/2, 116/3	II poł. XIX w.	24.03.1992 r.	A/181/4
----	------------------	--	----------------	---------------	---------

Źródło: WKZ Toruń

Stanowiska archeologiczne, nieeksploatowane w terenie:

Tab. 13 Wykaz stanowisk archeologicznych

Lp.	Miejscowość	Nr stanowiska Nr arkusza *)	Kultura	Chronologia
1	Gawłowice	2	wczesnego średniowiecza	X-XII
2	Gawłowice	4	wczesnego średniowiecza	X
3	Gawłowice	3	wczesnego średniowiecza	X
4	Gawłowice	5	halsztat/okres lateński	
5	Gawłowice	6	KCWK, amfor kulistych, wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	okres wpływów rzymskich
6	Gawłowice	7	KCWR, amfor kulistych	neolit
7	Zielnowo	3	KCKW, lendzielska, pucharów lejkowatych, amfor kulistych	neolit, halsztat/ okres lateński
8	Zielnowo	4	KCKW, lendzielska	
9	Zielnowo	6	amfor kulistych	wczesny neolit, neolit, halsztat/okres lateński
10	Zielnowo	7	wczesnego średniowiecza	
11	Zielnowo	8	KCWR, łużycka	okres wpływów rzymskich
12	Zielnowo	9		neolit, halsztat/okres lateński
13	Zielnowo	10	amfor kulistych, późnego średniowiecza	neolit, halsztat/okres lateński
14	Zielnowo	11	KCWR, amfor kulistych	neolit, halsztat/okres lateński, okres wpływów rzymskich
15	Zielnowo	12	amfor kulistych	
16	Zielnowo	13	amfor kulistych, późnego średniowiecza	halsztat/okres lateński
17	Zielnowo	14	lendzielska, pucharów lejkowatych	wczesny brąz, neolit
18	Zielnowo	15		halsztat/ okres lateński
19	Zielnowo	16	wczesnego średniowiecza	halsztat/ okres lateński
20	Zielnowo	17	późnego średniowiecza	
21	Zielnowo	18		halsztat/ okres lateński
22	Zielnowo	19	pucharów lejkowatych	
23	Zielnowo	20	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	halsztat/ okres lateński
24	Zielnowo	21		halsztat/ okres lateński
25	Zielnowo	22	późnego średniowiecza	
26	Zielnowo	23	KCWR, KCWK	halsztat/ okres lateński
27	Zielnowo	24	wczesnego średniowiecza	schyłkowy neolit, halsztat/ okres lateński
28	Zielnowo	25	KCWR, amfor kulistych	
29	Zielnowo	26	pucharów lejkowatych	halsztat/ okres lateński
30	Zielnowo	27	amfor kulistych, wczesnego średniowiecza	
31	Zielnowo	28	KCWR	okres wpływów rzymskich
32	Zielnowo	29		okres wpływów rzymskich
33	Zielnowo	1	wczesnego średniowiecza	halsztat/ okres lateński
34	Zielnowo	2	pucharów lejkowatych, amfor kulistych	
35	Gawłowice	8	KCWR	
36	Gawłowice	9	KCWR, wczesnego średniowiecza	halsztat/ okres lateński
37	Janowo	1	wczesnego średniowiecza	IX-XI
38	Janowo	2	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	
39	Janowo	3	późnego średniowiecza	

40	Janowo	6	wczesnego średniowiecza	
41	Janowo	7	wczesnego średniowiecza	
42	Janowo	4	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	
43	Janowo	5	wczesnego średniowiecza	X-XII
44	Janowo	8	późnego średniowiecza	
45	Janowo	9	wczesnego średniowiecza	
46	Janowo	10	wczesnego średniowiecza	
47	Janowo	11	późnego średniowiecza	
48	Radzyń Wieś	1		okres wpływów rzymskich
49	Radzyń Wieś	5	wczesnego średniowiecza	X-XII
50	Radzyń Wieś	8	późnego średniowiecza	
51	Janowo	8	wczesnego średniowiecza	
52	Janowo	10	wczesnego średniowiecza	
53	Janowo	11	późnego średniowiecza	
54	Radzyń Wieś	1		okres wpływów rzymskich
55	Radzyń Wieś	2	łużycka, późnego średniowiecza	
56	Radzyń Wieś	3		halsztat/ okres lateński, okres wpływów rzymskich
57	Radzyń Wieś	4		okres wpływów rzymskich
58	Radzyń Wieś	5	wschodnio-pomorska	halsztat/ okres lateński
59	Kneblowo	1	amfor kulistych	okres wpływów rzymskich
60	Kneblowo	2	wczesnego średniowiecza	IX- I poł. X w.
61	Kneblowo	3	łużycka, późnego średniowiecza	halsztat/ okres lateński
62	Kneblowo	4		okres wpływów rzymskich
63	Kneblowo	5	wczesnego średniowiecza	
64	Kneblowo	6	późnego średniowiecza	
65	Kneblowo	7	wschodnio-pomorska	halsztat/ okres lateński
66	Kneblowo	8		okres wpływów rzymskich
67	Kneblowo	9		halsztat/ okres lateński
68	Kneblowo	10		
69	Kneblowo	11		halsztat/ okres lateński
70	Kneblowo	12	późnego średniowiecza	halsztat/ okres lateński
71	Radzyń Chelm.	3	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	halsztat/ okres lateński
72	Nowy Dwór	1	późnego średniowiecza	
73	Nowy Dwór	2		okres wpływów rzymskich
74	Nowy Dwór	3		schyłkowy neolit, halsztat/ okres lateński, okres wpływów rzymskich
75	Nowy Dwór	4	późnego średniowiecza	
76	Nowy Dwór	5	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	
77	Nowy Dwór	6	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	
78	Nowy Dwór	7		okres wpływów rzymskich
79	Nowy Dwór	8	późnego średniowiecza	neolit, halsztat/ okres lateński,
80	Nowy Dwór	9	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	
81	Dębieniec	1		okres wpływów rzymskich
82	Dębieniec	2	amfor kulistych	
83	Dębieniec	3		okres wpływów rzymskich
84	Dębieniec	4		halsztat / okres lateński
85	Radzyń Wieś	6	KCW, pucharów lejkowych, amfor kulistych	
86	Gawłowice	40	amfor kulistych	

87	Gawłowice	10	KCWR, pucharów lejkowych, amfor kulistych	epoka kamienia, halsztat / okres lateński
88	Gawłowice	11		schyłkowy neolit
89	Gawłowice	12	KCW	okres wpływów rzymskich
90	Gawłowice	13		schyłkowy neolit
91	Gawłowice	14		halsztat / okres lateński
92	Gawłowice	15		
93	Zielnowo	30		halsztat / okres lateński
94	Gawłowice	16		
95	Gawłowice	17		epoka kamienia
96	Gawłowice	18		schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
97	Gawłowice	19	pucharów lejkowych, wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	halsztat / okres lateński
98	Gawłowice	20	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	
99	Gawłowice-Gziki	30	późnego średniowiecza	
100	Gawłowice-Gziki	31		okres wpływów rzymskich
101	Gawłowice-Gziki	32	wczesnego średniowiecza	
102	Gawłowice	21		
103	Gawłowice	22	wczesnego średniowiecza	
104	Gawłowice-Gziki	33	wczesnego średniowiecza	
105	Gawłowice-Gziki	34	pucharów lejkowych	
106	Gawłowice-Gziki	35		okres wpływów rzymskich
107	Gawłowice-Gziki	36	KCWR	
108	Radzyń Wieś	33	wczesnego średniowiecza	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński, XII w.
109	Janowo	14	KL, późnego średniowiecza	
110	Janowo	15		
111	Gawłowice-Gziki	37		schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński, XII w.
112	Gawłowice-Gziki	38		
113	Gawłowice	23		epoka kamienia
114	Gawłowice	24	pomorska	
115	Gawłowice	25		
116	Gawłowice	26		okres wpływów rzymskich
117	Gawłowice	27	wczesnego średniowiecza	
118	Gawłowice	28	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	
119	Gawłowice	29	amfor kulistych	
120	Janowo	12	wczesnego średniowiecza	
121	Radzyń Wieś	10		
122	Janowo	13		
123	Gawłowice-Gziki	39		epoka kamienia
124	Radzyń Wieś	11		epoka kamienia
125	Radzyń Wieś	12	KCWR, późnego średniowiecza	
126	Radzyń Wieś	13		epoka kamienia
127	Radzyń Wieś	14		
128	Radzyń Wieś	15	KL	
129	Radzyń Wieś	16		neolit
130	Gawłowice-Gziki	41	pucharów lejkowych, amfor kulistych	
131	Radzyń Wieś	17		halsztat / okres lateński
132	Radzyń Wieś	18	wczesnego średniowiecza	
133	Janowo	16	amfor kulistych	halsztat / okres lateński
134	Janowo	17		
135	Janowo	18		schyłkowy neolit, wczesny brąz, halsztat / okres lateński

136	Janowo	19		
137	Radzyń Wieś	23		
138	Radzyń Wieś	24	łużycka	
139	Radzyń Wieś	25		
140	Radzyń Wieś	26		
141	Radzyń Wieś	27	wczesnego średniowiecza	schyłkowy neolit
142	Radzyń Wieś	28	KCWR, pucharów lejkowych	
143	Radzyń Wieś	29	amfor kulistych	
144	Radzyń Wieś	30		epoka kamienia, halsztat / okres lateński
145	Radzyń Wieś	31		okres wpływów rzymskich
146	Radzyń Wieś	32		
147	Radzyń Wieś	8		halsztat / okres lateński
148	Radzyń Wieś	9		halsztat / okres lateński
149	Radzyń Wieś	19		epoka kamienia
150	Radzyń Wieś	20		schyłkowy neolit
151	Radzyń Wieś	21	KCWR, KCWK, pucharów lejkowych	
152	Radzyń Wieś	22	późnego średniowiecza	halsztat / okres lateński
153	Rywald	34	pucharów lejkowych, późnego średniowiecza	
154	Rywald	35	amfor kulistych, późnego średniowiecza	
155	Rywald	36		pradzieje
156	Rywald	37		halsztat / okres lateński
157	Rywald	38		halsztat / okres lateński
158	Rywald	39	pucharów lejkowych	halsztat / okres lateński
159	Rywald	40	pucharów lejkowych	
160	Rywald	41	późnego średniowiecza	
161	Rywald	42		okres wpływów rzymskich
162	Rywald	43		schyłkowy neolit
163	Rywald	44		halsztat / okres lateński
164	Rywald	45		epoka kamienia
165	Rywald	46		pradzieje
166	Rywald	47		halsztat / okres lateński
167	Rywald	48	amfor kulistych	
168	Rywald	49	amfor kulistych	
169	Rywald	50		halsztat / okres lateński
170	Rywald	51	późnego średniowiecza	pradzieje
171	Rywald	52	późnego średniowiecza	
172	Rywald	53		schyłkowy neolit
173	Gołębiewo	36		pradzieje
174	Gołębiewo	37	pucharów lejkowych	
175	Gołębiewo	38	pucharów lejkowych	halsztat / okres lateński
176	Gołębiewo	40		halsztat / okres lateński
177	Gołębiewo	41		epoka kamienia
178	Gołębiewo	42		epoka kamienia
179	Gołębiewo	43	pucharów lejkowych	
180	Gołębiewo	44		okres wpływów rzymskich
181	Rywald	54		epoka kamienia
182	Rywald	55		pradzieje
183	Rywald	56	pucharów lejkowych, późnego średniowiecza	
184	Gołębiewo	45		pradzieje
185	Gołębiewo	46		epoka kamienia
186	Rywald	57		pradzieje
187	Rywald	58		halsztat / okres lateński
188	Rywald	59	późnego średniowiecza	pradzieje
189	Rywald	60		schyłkowy neolit

190	Rywałd	61		pradzieje
191	Mazanki	29	późnego średniowiecza	
192	Mazanki	30	KPCW	
193	Mazanki	31		halsztat / okres lateński
194	Mazanki	2	późnego średniowiecza	
195	Mazanki	3		halsztat / okres lateński
196	Mazanki	4		epoka kamienia
197	Radzyń Wybudowanie	1	pucharów lejkowych, wczesnego średniowiecza	halsztat / okres lateński
198	Radzyń Wybudowanie	2	wczesnego średniowiecza	
199	Radzyń Wybudowanie	3		okres wpływów rzymskich
200	Radzyń Wybudowanie	4		halsztat / okres lateński
201	Radzyń Wybudowanie	5	KPCW, pucharów lejkowych	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
202	Radzyń Wybudowanie	6	pucharów lejkowych	
203	Mazanki	5		halsztat / okres lateński
204	Mazanki	6		halsztat / okres lateński
205	Mazanki	7		schyłkowy neolit
206	Mazanki	8		schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
207	Mazanki	9		halsztat / okres lateński
208	Mazanki	32		schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
209	Radzyń Wybudowanie	7		neolit, halsztat / okres lateński
210	Mazanki	10		schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
211	Mazanki	11	KPCW	
212	Mazanki	12	KPCW	faza 1
213	Mazanki	13	KPCW	
214	Mazanki	14	późnego średniowiecza	
215	Mazanki	15		pradzieje
216	Mazanki	16		pradzieje
217	Mazanki	17	późnego średniowiecza	halsztat / okres lateński
218	Mazanki	18		halsztat / okres lateński
219	Mazanki	19	późnego średniowiecza	
220	Mazanki	21		epoka kamienia
221	Mazanki	22	późnego średniowiecza	
222	Mazanki	23	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
223	Mazanki	24	wczesnego średniowiecza	
224	Mazanki	25	pucharów lejkowych, wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
225	Mazanki	26	późnego średniowiecza	
226	Mazanki	27		schyłkowy neolit
227	Mazanki	28	późnego średniowiecza	
228	Nowy Dwór	12		schyłkowy neolit, okres wpływów rzymskich
229	Nowy Dwór	13		pradzieje
230	Nowy Dwór	14		schyłkowy neolit
231	Nowy Dwór	15	pucharów lejkowych, amfor kulistych, późnego średniowiecza	

232	Nowy Dwór	16	pucharów lejkowych	halsztat / okres lateński, okres wpływów rzymskich
233	Nowy Dwór	17	późnego średniowiecza	okres wpływów rzymskich
234	Nowy Dwór	18	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	okres wpływów rzymskich
235	Nowy Dwór	19		pradzieje
236	Nowy Dwór	20		halsztat / okres lateński
237	Nowy Dwór	21	pucharów lejkowych	halsztat / okres lateński
238	Nowy Dwór	22		schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
239	Nowy Dwór	23		halsztat / okres lateński, okres wpływów rzymskich
240	Nowy Dwór	24	pucharów lejkowych	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
241	Nowy Dwór	10	łużycka	halsztat
242	Nowy Dwór	11	pucharów lejkowych	
243	Nowy Dwór	25	pucharów lejkowych	okres wpływów rzymskich
244	Zakrzewo	10	wczesnego średniowiecza	epoka kamienia
245	Zakrzewo	11	pucharów lejkowych	halsztat / okres lateński
246	Zakrzewo	12		neolit
247	Zakrzewo	13	późnego średniowiecza	
248	Zakrzewo	14	pucharów lejkowych, amfor kulistych, późnego średniowiecza	halsztat / okres lateński
249	Zakrzewo	15	amfor kulistych	
250	Zakrzewo	5		halsztat / okres lateński
251	Zakrzewo	6	pucharów lejkowych	faza I, halsztat / okres lateński
252	Zakrzewo	7	późnego średniowiecza	neolit
253	Zakrzewo	8		halsztat / okres lateński
254	Zakrzewo	9	pucharów lejkowych, późnego średniowiecza	
255	Gołębiewo	12		schyłkowy neolit
256	Gołębiewo	13	pomorska	okres lateński
257	Stara Ruda	28		
258	Stara Ruda	29		schyłkowy neolit
259	Gołębiewo	14		okres wpływów rzymskich
260	Gołębiewo	15		
261	Rywałd	23		
262	Gołębiewo	16		epoka kamienia
263	Gołębiewo	17	KCWR, późnego średniowiecza	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
264	Stara Ruda	24	pucharów lejkowych	
265	Stara Ruda	25		epoka kamienia
266	Szumitowo	19		epoka kamienia
267	Szumitowo	20	KCWR, późnego średniowiecza	
268	Rywałd	22	pucharów lejkowych	
269	Stara Ruda	26	pucharów lejkowych, wczesnego średniowiecza	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
270	Stara Ruda	27		
271	Gołębiewo	11	KL, amfor kulistych	neolit, halsztat / okres lateński
272	Rywałd	20		
273	Rywałd	21	pucharów lejkowych, amfor kulistych	
274	Stara Ruda	19	KCW	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
275	Stara Ruda	20		schyłkowy neolit
276	Stara Ruda	21		halsztat / okres lateński
277	Stara Ruda	22	amfor kulistych	

278	Stara Ruda	23	KCW	wczesny brąz, halsztat / okres lateński
279	Gołębiewo	9	pucharów lejkowych	schyłkowy neolit
280	Gołębiewo	10	późnego średniowiecza	
281	Rywałd	18	późnego średniowiecza	
282	Rywałd	19		schyłkowy neolit
283	Stara Ruda	15		schyłkowy neolit
284	Stara Ruda	16		schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
285	Stara Ruda	17		
286	Stara Ruda	18		schyłkowy neolit
287	Gołębiewko	8	pucharów lejkowych, pomorska	schyłkowy neolit, okres lateński
288	Rywałd	20		
289	Rywałd	21	pucharów lejkowych, amfor kulistych	
290	Stara Ruda	19	KCW	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
291	Stara Ruda	20		schyłkowy neolit
292	Stara Ruda	21		halsztat / okres lateński
293	Stara Ruda	22	amfor kulistych	
294	Stara Ruda	23	KCW	wczesny brąz
295	Szumiłowo	11	pucharów lejkowych, amfor kulistych, łużycka	neolit, halsztat
296	Szumiłowo	12		halsztat / okres lateński
297	Szumiłowo	13		halsztat / okres lateński
298	Szumiłowo	14	KCWR, pucharów lejkowych, amfor kulistych	wczesny brąz, neolit
299	Stara Ruda	2	KL, pucharów lejkowych	schyłkowy neolit, neolit, halsztat / okres lateński
300	Szumiłowo	4		halsztat / okres lateński
301	Szumiłowo	5	pucharów lejkowych, łużycka	halsztat / okres lateński, okres wpływów rzymskich
302	Szumiłowo	6	wczesnego średniowiecza	XII.XIII
303	Szumiłowo	7		neolit
304	Szumiłowo	8	KCER, pucharów lejkowych, amfor kulistych łużycka	halsztat
305	Szumiłowo	9		neolit
306	Szumiłowo	10	pucharów lejkowych	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
307	Gołębiewo	2	KCWR	wczesne średniowiecze
308	Stara Ruda	14		halsztat / okres lateński
309	Radzyń Wieś	36		epoka kamienia
310	Czeczewo	16	późnego średniowiecza	schyłkowy neolit
311	Kneblowo	15	amfor kulistych, wczesnego średniowiecza	wczesny okres wpływów rzymskich
312	Szumiłowo	15		schyłkowy neolit
313	Szumiłowo	16	pucharów lejkowych, amfor kulistych	neolit, okres wpływów rzymskich
314	Zakrzewo	1	amfor kulistych	
315	Zakrzewo	2		neolit
316	Zakrzewo	3		
317	Zakrzewo	4	wczesnego średniowiecza	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
318	Szumiłowo	17	wczesnego średniowiecza	epoka kamienia
319	Rywałd Królewski	25		epoka kamienia, pradzieje
320	Rywałd Królewski	26		epoka kamienia
321	Rywałd Królewski	27	lendielska, wczesnego średniowiecza	

322	Rywałd Królewski	28		halsztat / okres lateński, pradzieje
323	Rywałd Królewski	29		halsztat / okres lateński, okres wpływów rzymskich
324	Rywałd Królewski	31		pradzieje
325	Rywałd Królewski	32		okres wpływów rzymskich
326	Rywałd Królewski	33		okres wpływów rzymskich
327	Nowy Dwór	26	późnego średniowiecza	pradzieje
328	Nowy Dwór	27	późnego średniowiecza	
329	Zakrzewo	17	późnego średniowiecza	
330	Zakrzewo	18		pradzieje
331	Zakrzewo	19	KPCW	
332	Nowy Dwór	28		schyłkowy neolit
333	Zakrzewo	20	późnego średniowiecza	
334	Zakrzewo	21		pradzieje
335	Gołębiewo	18	amfor kulistych	okres wpływów rzymskich
336	Gołębiewo	19	KCWR, amfor kulistych	okres wpływów rzymskich
337	Gołębiewo	20		
338	Gołębiewo	21		halsztat / okres lateński
339	Gołębiewo	22		halsztat / okres lateński
340	Gołębiewo	24	późnego średniowiecza	
341	Gołębiewo	23		halsztat / okres lateński
342	Gołębiewo	24	KCWR, amfor kulistych	
343	Gołębiewo	25		schyłkowy neolit
344	Gołębiewo	26		neolit
345	Gołębiewo	27	pucharów lejkowych	
346	Gołębiewo	28		neolit
347	Gołębiewo	29		epoka kamienia
348	Gołębiewo	30	późnego średniowiecza	halsztat / okres lateński
349	Szumilowo			98-117 n.e.
350	Szumilowo			neolit
351	Czczewo		łużycka, wczesnego średniowiecza	halsztat, XII w.
352	Czczewo		łużycka	wczesny brąz
353	Rywałd			41-45 n.e.
354	Rywałd		KCS	
355	Stara Ruda	3		
356	Stara Ruda	4		
357	Stara Ruda	5		schyłkowy neolit
358	Stara Ruda	6		halsztat / okres lateński
359	Stara Ruda	7	wczesnego średniowiecza	
360	Stara Ruda	8		
361	Stara Ruda	9		
362	Rywałd	1		
363	Rywałd	2	pucharów lejkowych, późnego średniowiecza	
364	Rywałd	3	amfor kulistych	
365	Stara Ruda	10		
366	Stara Ruda	11	wczesnego średniowiecza	
367	Stara Ruda	12	amfor kulistych	
368	Stara Ruda	13	pomorska	okres lateński
369	Gołębiewo	1	pucharów lejkowych, późnego średniowiecza	
370	Czczewo	12		halsztat / okres lateński
371	Radzyń Wieś	33	późnego średniowiecza	
372	Radzyń Wieś	34	późnego średniowiecza	
373	Radzyń Wieś	35	pucharów lejkowych	

374	Czczewo	13		schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
375	Czczewo	14	późnego średniowiecza	halsztat / okres lateński
376	Czczewo	15	późnego średniowiecza	epoka kamienia
377	Kneblowo	13		wczesny okres wpływów rzymskich
378	Kneblowo	14		halsztat / okres lateński
379	Szumilowo	1		
380	Szumilowo	2		halsztat / okres lateński
381	Szumilowo	3		
382	Stara Ruda	1	pucharów lejkowych, pomorska	
383	Czczewo	1	łużycka, wczesnego średniowiecza	schyłkowy neolit
384	Czczewo	2	wczesnego średniowiecza	
385	Czczewo	3	wczesnego średniowiecza	halsztat / okres lateński
386	Czczewo	4		
387	Czczewo	5	pucharów lejkowych, wczesnego średniowiecza	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński, okres wpływów rzymskich
388	Czczewo	6		halsztat / okres lateński
389	Czczewo	7	łużycka	okres wpływów rzymskich, halsztat
390	Czczewo	8	KCW, pucharów lejkowych	halsztat / okres lateński, wczesny okres wpływów rzymskich
391	Czczewo	9	pucharów lejkowych, łużycka	epoka brązu
392	Czczewo	10		halsztat / okres lateński
393	Czczewo	11	pucharów lejkowych	
394	Czczewo	23	późnego średniowiecza	
395	Czczewo	24	późnego średniowiecza	
396	Czczewo	25	późnego średniowiecza	
397	Czczewo	26		
398	Czczewo	27	późnego średniowiecza	
399	Gołębiewo	3		
400	Gołębiewo	4	późnego średniowiecza	
401	Gołębiewo	5	późnego średniowiecza	
402	Gołębiewo	6		neolit
403	Gołębiewo	7	KL, pucharów lejkowych	
404	Gołębiewo	8		
405	Rywałd	10	pucharów lejkowych	schyłkowy neolit, halsztat / okres lateński
406	Rywałd	11		epoka kamienia
407	Rywałd	12	pucharów lejkowych, amfor kulistych	halsztat / okres lateński
408	Rywałd	13	pucharów lejkowych, amfor kulistych	
409	Rywałd	14		
410	Rywałd	15		
411	Rywałd	16		schyłkowy neolit
412	Rywałd	17		epoka kamienia
413	Czczewo	22	późnego średniowiecza	
414	Czczewo	20		epoka kamienia
415	Czczewo	21		epoka kamienia
416	Czczewo	4	KL	
417	Czczewo	5		wczesny okres wpływów rzymskich
418	Czczewo	6		schyłkowy neolit
419	Czczewo	7		
420	Czczewo	8		
421	Czczewo	9		neolit

422	Szumiłowo	18	wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza	epoka kamienia
423	Kneblowo	18		neolit, okres wpływów rzymskich
424	Radzyń Wieś	37		epoka kamienia
425	Czczewo	17		epoka kamienia
426	Czczewo	18		epoka kamienia
427	Czczewo	19	pucharów lejkowych	
428	Mazanki	1		schyłkowy neolit

*) Nr arkusza AZP, 32-47

Źródło: WKZ Toruń

Stanowiska archeologiczne posiadające własną formę w krajobrazie:

1. Stanowisko archeologiczne – grodzisko wczesnośredniowieczne w Radzynie Chełmińskim, wpisane do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dnia 06.03.1965 r., nr wpisu C/59.
2. Stanowisko archeologiczne – grodzisko wczesnośredniowieczne w miejscowości Gawłowice, wpisane do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dnia 11.06.1968 r., nr wpisu C/70.
3. Stanowisko archeologiczne – grodzisko późnośredniowieczne w miejscowości Dębieniec, projektowane do wpisu do rejestru zabytków.

W/w stanowiska pokazano na załączniku graficznym – „Uwarunkowania kulturowe”.

Miejscowości Radzyń Chełmiński, Dębieniec, Zielnowo, Rywałd, mają zachowany historyczny układ przestrzenny.

Przy formułowaniu kierunków rozwoju miasta i gminy i określając politykę gospodarowania przestrzeni należy dążyć do maksymalnej ochrony historycznej struktury przestrzennej i zachowanych elementów zabudowy. Określając warunki i zasady sprzyjające rozwojowi gospodarczemu, uwzględnić należy konieczność zharmonizowania nowych elementów z istniejącymi zasobami.

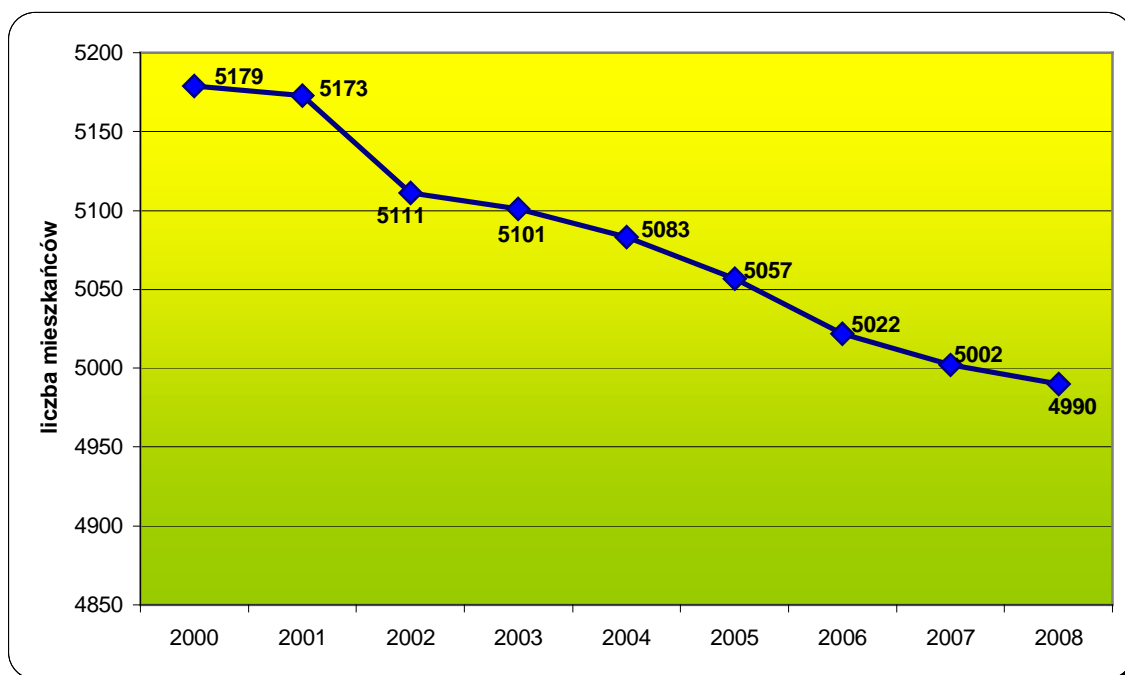
4.3. Schemat kartograficzny – Uwarunkowania kulturowe i zabytki.

5. SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

5.1 SYTUACJA SPOŁECZNA GMINY

5.1.1. Demografia

Wg danych działu ewidencji ludności Urzędu Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński w 2008 r. miasto i gmina liczyła 4990 mieszkańców. Dla porównania w roku 2000 miasto i gminę zamieszkiwały 5179 osoby.

Ryc. 9 Liczba mieszkańców miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2000-2008.

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński

Największy spadek liczby ludności nastąpił w latach 2001-2002. Na koniec 2001 roku było 5173 mieszkańców, a rok później o 62 osoby mniej tj. 5111. Było to związane przede wszystkim z migracjami ludności, ponieważ przyrost naturalny w tym okresie był dodatni. Od tego czasu liczba mieszkańców systematycznie malała o 10-35 osób rocznie. W ciągu 8 lat spadek liczby osób zasiedlających gminę wyniósł prawie 200 osób.

Rozmieszczenie osób mieszkających w gminie jest bardzo zróżnicowane. Średnia gęstość zaludnienia gminy to 54,8 os./km². Wśród gmin powiatu grudziądzkiego większą gęstość zaludnienia ma jedynie gmina Łasin 60 os./km² i Grudziądz 63 os./km². Współczynnik feminizacji, czyli liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn wynosiła 100.

Tab. 14 Liczba mieszkańców miasta i gminy w latach 2000-2008.

Rok	Miasto	Gmina	Razem
2000	1984	3195	5179
2001	1997	3176	5173
2002	1958	3153	5111
2003	1965	3136	5101
2004	1953	3130	5083
2005	1946	3111	5057
2006	1931	3091	5022
2007	1924	3078	5002
2008	1918	3072	4990

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński

Miejscowościami o największej liczbie mieszkańców w gminie (poza miastem) są: Rywałd, Zakrzewo, Dębieniec i Czczewo, natomiast najmniej osób mieszka w Fijewie i Gzikach. W wielu miejscowościach w latach 2000-2008 nastąpił spadek liczby mieszkańców. Wyjątek stanowią jedynie: Zielnowo, Szumiłowo, Rozental, Nowy Dwór i Kneblowo. Przyrost liczby osób zamieszkujących te miejscowości jest jednak niewielki. Największy spadek zanotowano w miejscowości Zakrzewo, natomiast największy wzrost liczby mieszkańców w Zielnowie.

Analizując zmiany liczby mieszkańców gminy od roku 2000 należy stwierdzić, iż liczba ta uległa znacznemu zmniejszeniu. Nie był to jednak spadek, który odnotowano we wszystkich miejscowościach. Na terenach wiejskich odnotowano spadek liczby ludności o 123 osoby, natomiast w mieście o 66. Taki stan rzeczy kwalifikuje gminę Radzyń Chełmiński jako obszar słabnącego potencjału demograficznego. Na podstawie przedstawionych wyników trudno jednoznacznie stwierdzić, czy tendencja spadkowa utrzyma się w kolejnych latach.

Tab. 15 Liczba mieszkańców wsi w gminie Radzyń Chełmiński w latach 2000-2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Czeczewo	301	306	298	298	293	294	288	288	288
Dębieńiec	361	370	361	363	362	357	346	344	353
Fijewo	-	-	18	17	19	19	17	17	16
Gawłowice	118	116	117	116	116	116	116	118	117
Gołębiewo	246	243	243	249	240	230	223	222	216
Gziki	20	20	20	17	17	17	15	16	20
Kneblowo	67	66	64	65	64	65	67	70	68
Mazanki	163	160	160	155	154	155	141	159	153
Nowy Dwór	126	121	127	127	129	129	136	136	135
Radzyń Wieś	160	157	157	162	158	153	151	153	152
Radzyń Wybud.	185	181	174	172	176	180	176	170	158
Rozental	34	31	31	33	33	36	34	36	35
Rywald	418	413	405	405	413	406	404	407	407
Stara Ruda	115	112	112	112	112	113	110	109	104
Szumilowo	137	136	136	137	136	130	135	136	138
Wymysłowo	115	112	110	111	104	106	107	109	106
Zakrzewo	373	375	366	356	347	345	345	348	331
Zielnowo	256	257	254	251	257	259	280	292	275

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński

Drugą cechą aktualnych stosunków ludnościowych jest znaczna liczba ludzi w podeszłym wieku (zgodnie z tendencją starzenia się społeczeństwa występującą w całym kraju) stanowią oni ok. 11% ogólnej liczby mieszkańców miasta i gminy Radzyń Chełmiński.

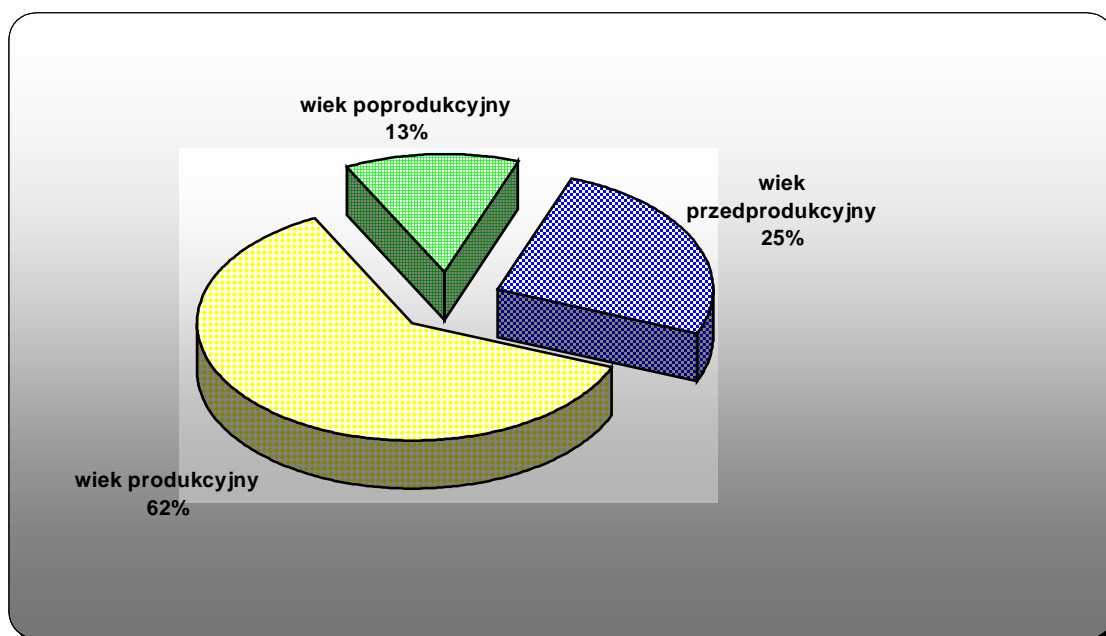
Na uwagę zasługuje także duży udział osób w wieku 20-29 lat, którzy stanowią prawie 17% ogółu ludności. Ma to duże znaczenie z punktu widzenia potencjalnych możliwości rozwoju gospodarczego gminy.

Tab. 16 Struktura mieszkańców miasta i gminy Radzyń Chełmiński wg wieku i płci w 2007 r.

Wiek	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
0-4	138	125	263
5-9	167	155	322
10-14	205	178	383
15-19	222	220	442
20-29	421	405	826
30-39	311	305	616
40-49	355	325	680
50-59	324	298	622
60-64	87	96	183
>65	200	330	530
Ogółem	2438	2437	4875

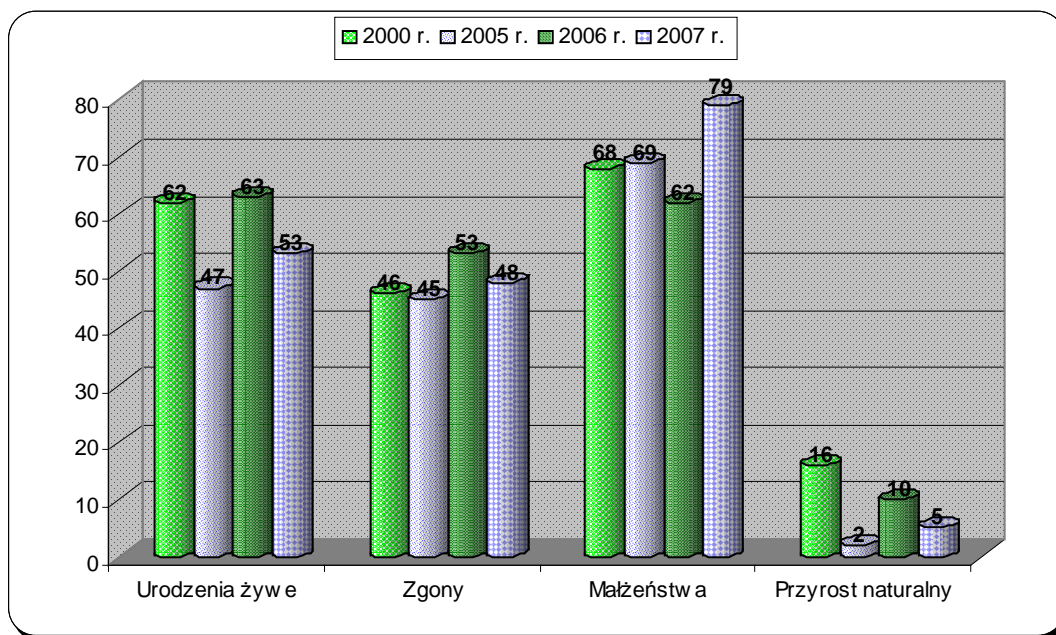
Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Według podziału ludności ze względu na ekonomiczne grupy wiekowe w wieku przedprodukcyjnym w roku 2006 było 1242 osoby, produkcyjnym 2999 osób, natomiast w wieku poprodukcyjnym 634 mieszkańców. Udział procentowy został przedstawiony na rycinie nr 10. Ludność w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym stanowiła 87%. Ze struktury wiekowej wynika, że gmina Radzyń Chełmiński dysponuje znacznym potencjałem demograficznym, który może w przyszłości odegrać decydującą rolę w dalszym rozwoju gospodarczym i przestrzennym tej jednostki administracyjnej.

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy
Ryc.10 Ludność miasta i gminy Radzyń Chełmiński wg ekonomicznych grup wieku

Decydującym czynnikiem, który bezpośrednio wpływa na zmiany liczby ludności jest przyrost naturalny. Liczbę urodzeń, zgonów, małżeństw oraz przyrost naturalny w 2000 i w latach 2005-2007 przedstawia poniższy wykres. Wynika z niego, że najwięcej urodzeń i zgonów odnotowano w roku 2006, natomiast największy przyrost naturalny wystąpił w roku 2000. Liczba zawieranych małżeństw była najmniejsza w 2006 r. – 62, a największa w roku 2007 (79).

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Gminy Świąkatowo

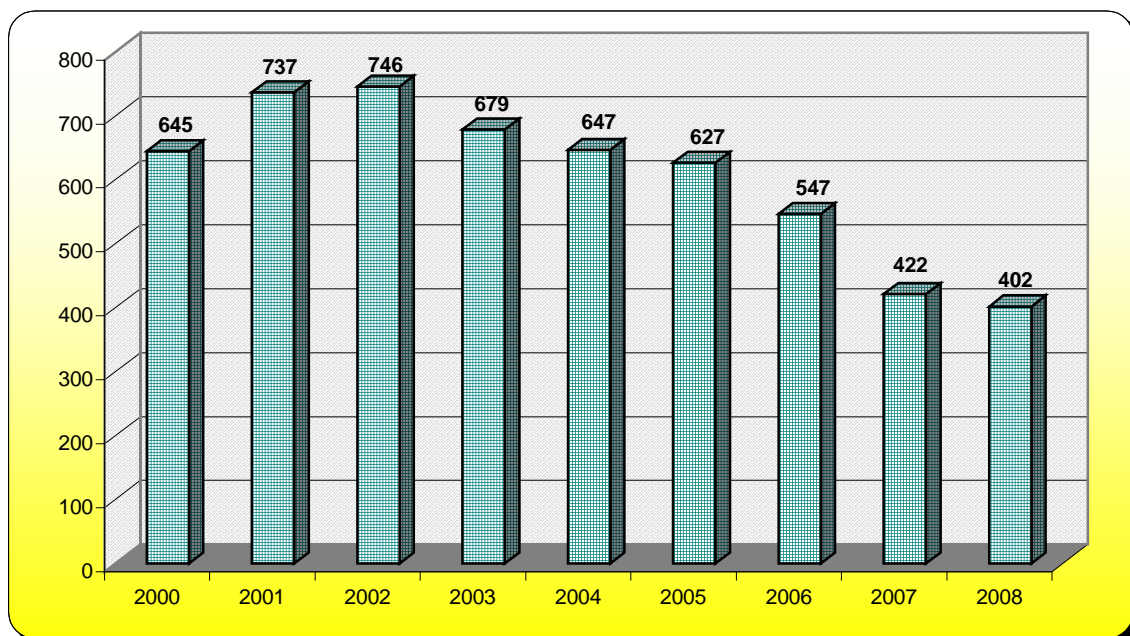
Ryc.11 Ruch naturalny ludności miasta i gminy Radzyń Chełm. w 2000 r. i 2005-2007

W zaistniałej sytuacji trudno jest prognozować wzrost liczby ludności mieszkańców gminy lub ewentualny, dalszy jej spadek. W roku ostatnich latach przyrost naturalny był dodatni. Pomimo tego faktu liczba ludności malała. Szansą zwiększenia liczby mieszkańców może być jedynie dodatnie saldo migracji zewnętrznych.

5.1.2. Rynek pracy

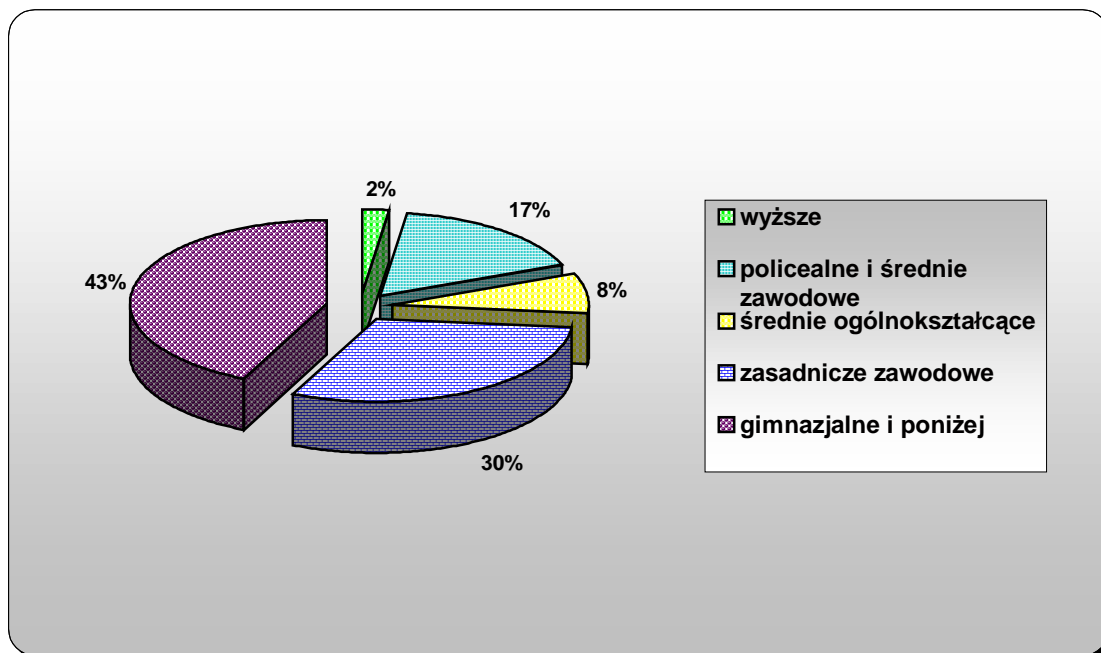
W 2000 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grudziądzu zarejestrowanych było 645 bezrobotnych pochodzących z gminy Radzyń Chełmiński. Liczba ta zmalała do 2008 roku o blisko 38% i wynosiła 402 osób na koniec czerwca. Wśród bezrobotnych zdecydowanie przeważały kobiety. W połowie 2008 roku kobiety stanowiły prawie 65% ogółu bezrobotnych. Od roku 2000 początkowo nastąpił znaczny wzrost bezrobocia. W 2002 roku liczba osób pozostających bez pracy wyniosła 746 osób. W kolejnych latach liczba ta znacznie zmalała. Gwałtowne zmiany wystąpiły w latach 2007-2008. Znaczny spadek bezrobocia w ostatnich latach jest bardzo pozytywnym zjawiskiem, które świadczy o znacznym ożywieniu gospodarczym gminy

Radzyń Chełmiński i powiatu Grudziądzkiego. Ma to ogromne znaczenie z punktu widzenia dalszego rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy.

Źródło: Opracowano na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Grudziądzu
Ryc. 12 Liczba bezrobotnych w miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2000-2008

Analizując strukturę bezrobotnych wg wykształcenia należy stwierdzić, iż największy liczbę bezrobotnych stanowią osoby z najniższym wykształceniem. Ich udział wynosił 43% ogółu osób pozostających bez pracy. Mieszkańcy miasta i gminy, posiadający wykształcenie wyższe stanowili zaledwie 2% ogółu zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grudziądzu. Szczegółowo strukturę bezrobotnych wg wykształcenia przedstawia poniższy wykres.

Źródło: Opracowano na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Grudziądzu
 Ryc. 13 Liczba bezrobotnych miasta i gminy Radzyń Chełmiński wg wykształcenia w 2008 r.

Biorąc pod uwagę wiek osób pozostających bez pracy, największy udział stanowiła grupa licząca 25-34 lata natomiast najmniejszą grupę bezrobotnych stanowili mieszkańcy gminy i miasta Radzyń Chełmiński w wieku 55-64 lat. Ponad połowa osób bezrobotnych to najmłodsi mieszkańcy miast i gminy. Z punktu widzenia dalszego rozwoju gospodarczego gminy fakt ten jest bardzo istotny. Gmina posiada znaczne rezerwy, które mogą zaspokoić potrzeby lokalnego rynku pracy. Niepokoi fakt, iż w dużej mierze są to osoby o niskim wykształceniu, którym trudno zaspokoić duże wymagania stawiane przez pracodawców.

Tab.17 Struktura bezrobotnych gminy i miasta Radzyń Chełmiński wg wieku i płci w 2008 r.

Bezrobotni wg wieku	Ogółem	Kobiety
18-24	96	70
25-34	110	77
35-44	95	62
45-54	80	45
55-59	19	8
60-64	2	0

Źródło: Opracowano na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Grudziądzu

5.1.3. Mieszkalnictwo

Spośród wszystkich gmin powiatu grudziądzkiego zasoby mieszkaniowe gminy Radzyń Chełmiński są stosunkowo niewielkie. Mniej mieszkań posiada jedynie gmina Rogóźno i Świecie

n. Osą. Jest to uzasadnione, gdyż wielkość tych zasobów jest proporcjonalna do liczba mieszkańców gminy. Na koniec 2003 roku na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński znajdowało się 1407 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 102,0 tys. m². Wskaźnik ten zwiększył się o dwa mieszkania do końca roku 2006. Na jedno mieszkanie przypadało na koniec 2006 r. przeciętnie 3,49 osób, natomiast średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła 72,8 m². Przeciętne mieszkanie posiadało 3,66 izby, natomiast na 1 mieszkańca przypadało średnio 20,9 m² powierzchni użytkowej.

Istniejące zasoby mieszkaniowe miasta i gminy są bardzo zróżnicowane pod względem zużycia technicznego. Istnieje wiele budynków nowych, kilkuletnich, w bardzo dobrym stanie technicznym, ale również są budynki kilkudziesięcioletnie i starsze, poważnie wyeksploatowane i wymagające remontów.

Tab. 18. Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy Radzyń Chełmiński w 2003 r. i 2006 r. na tle gmin powiatu grudziądzkiego.

Nazwa Gminy	Mieszkania 2003 r. 2006 r.	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²	Przeciętna				
				liczba izb w mieszkanu	liczba osób na		powierzchnia użytkowa w m ²	
					1 mieszkanie	1 izbę	mieszkanic	na 1 osobę
Łasin	2538 2547	9443 9483	177,9 179,1	3,72 3,72	3,32 3,23	0,89 0,87	70,1 70,3	21,1 21,7
Radzyń Chełmiński	1407 1409	5134 5156	102,0 102,6	3,65 3,66	3,51 3,49	0,96 0,95	72,5 72,8	20,6 20,9
Grudziądz	2905 3051	11610 12412	235,6 256,6	4,00 4,07	3,40 3,42	0,85 0,84	81,1 84,1	23,9 24,6
Gruta	1822 1841	7079 7182	140,9 143,9	3,89 3,90	3,59 3,53	0,92 0,91	77,3 78,1	21,5 22,1
Rogóźno	1106 1111	4397 4427	86,7 87,6	3,98 3,98	3,74 3,63	0,94 0,91	78,4 78,8	21,0 21,7
Świecie n. Osą	1185 1206	4193 4268	80,1 81,7	3,54 3,54	3,71 3,58	1,05 1,01	67,6 67,7	18,2 18,9

2003 r. – czcionka zwykła

2006 r. – czcionka pogrubiona

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Pod względem przestrzennym największe zasoby mieszkaniowe występują w mieście Radzyń Chełmiński (641 mieszkań w 2006 r.). Poza tym najwięcej zwartej zabudowy znajduje się w miejscowościach sołeckich. Pozostałe budynki mieszkalne wchodzi w skład zabudowy zagrodowej o charakterze rozproszonym.

Zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych odbywa się głównie poprzez realizację budynków mieszkalnych jednorodzinnych w indywidualnych gospodarstwach rolnych lub w zabudowie

mieszkalnej jednorodzinnej. W roku 2006 oddano do użytku 4 mieszkania o łącznej powierzchni użytkowej 691,0 m². Były to mieszkania w budynkach indywidualnych o średniej powierzchni użytkowej 138,1 m². W latach 2003-2006 liczba mieszkań oddanych do użytku wynosiła 2. Zwiększyła się także nieznacznie średnia powierzchnia użytkowa mieszkania z 72,5 m² na 72,8 m².

Biorąc pod uwagę parametry istniejących zasobów mieszkaniowych oraz wskaźniki demograficzne należy przyjąć, iż obecna sytuacja jest korzystna. Z roku na rok zasoby mieszkaniowe powoli powiększają się, natomiast spadek liczby mieszkańców sprawia, że wskaźniki określające zasoby mieszkaniowe ulegają znacznej poprawie.

5.1.4. Infrastruktura społeczna

W gminie Radzyń Chełmiński funkcjonują dwie szkoły podstawowe. Pierwsza placówka jest zlokalizowana w Radzynie Chełmińskim, a druga w Rywałdzie. W roku szkolnym 2007/08 do szkoły w Radzynie Chełmińskim uczęszczało 368 uczniów, natomiast do placówki w Rywałdzie – 68 dzieci. Szkołę w Radzynie Chełmińskim tworzy kompleks budynków oddanych do użytku w 1988 r. wraz z halą sportową. Ponadto we wrześniu 2008 r. oddano do użytku nowoczesny obiekt sportowy w postaci boiska piłkarskiego oraz boiska wielofunkcyjnego wraz z zapleczem sanitarnym, który jest położony w pobliżu szkoły.

W roku szkolnym 2007/08 w szkole podstawowej w Radzynie Chełmińskim pracowało 33 nauczycieli: 8 dyplomowanych, 16 mianowanych, 5 kontraktowych i 4 stażystów. Szkoła realizowała szereg zajęć pozalekcyjnych, w których brało udział 280 uczniów. Były to m.in. 21 kółek przedmiotowych (m.in. kółko informatyczne, garncarskie, 5 kółek sportowych), a także zajęcia korekcyjne, logopedyczne i wyjazdy na basen.

Poza działającymi na terenie gminy szkołami podstawowymi, od 1 września 1999 r. w budynku szkoły w Radzynie Chełmińskim zostało otwarte gimnazjum. Pierwszymi absolwentami zostali uczniowie, którzy ukończyli szkołę w 2002 roku. W roku szkolnym 2007/08 uczyło się tu 287 uczniów.

Ponadto w gminie funkcjonują 2 przedszkola. Pierwsze z nich zlokalizowane jest w Radzynie Chełmińskim przy ul. Sady 14, natomiast drugie to oddział przedszkolny w szkole podstawowej w Rywałdzie. Do pierwszej placówki w roku szkolnym 2007/08 uczęszczało 100 dzieci, natomiast do drugiej (w Rywałdzie) 12 dzieci.

Do infrastruktury społecznej należy zaliczyć także miejsko-gminną bibliotekę publiczną w Radzynie Chełmińskim, która mieści się przy ul. Sady 14 oraz jej filię w Rywałdzie. Biblioteka dysponuje zasobami, które liczą ponad 13,6 tysiąca woluminów.

W Radzynie Chełmińskim działa również Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który został utworzony Zarządzeniem Nr 4/90 Naczelnika Miasta i Gminy Radzyna Chełmiński z dnia 15 maja 1990 roku. Do zadań instytucji należy przede wszystkim:

- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń;
- praca socjalna ;
- prowadzenie i rozwijanie niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej
- realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych ;
- składanie radzie gminy corocznych sprawozdań z działalności ośrodka oraz przedkładanie potrzeb w zakresie pomocy społecznej;
- współdziałanie z administracją samorządową , organizacjami społecznymi , Kościołem katolickim innymi kościołami , związkami wyznaniowymi , fundacjami , stowarzyszeniami , pracodawcami , oraz osobami fizycznymi i prawnymi itp. w celu realizacji zadań z pomocy społecznej.

Do 2007 roku działał Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, który zlikwidowano uchwałą nr XIII/87/07 Rady Miejskiej Radzyna Chełmińskiego z dnia 27 grudnia 2007r. Powodem zamknięcia ośrodka był brak dyrektora i wyspecjalizowanej kadry, która zapewniałaby pełnienie funkcji placówki w sposób ciągły.

Ważną rolę w życiu mieszkańców odgrywa Parafia Rzymsko-Katolicka w Radzynie Chełmińskim, która powstała przed rokiem 1234. Pierwszy kościół był drewniany. Obecny kościół p.w. św. Anny murowany zbudowano w I poł. XIV w. Obiekt został strawiony przez pożar w 1575 r. Ponowne pożary kościoła miały miejsce w latach 1615 i 1628. Świątynię odbudowano w latach 1640 – 1695. Parafia, zarówno w przeszłości jak i współcześnie pełni ważną funkcję duchową, etyczną i społeczną.

Opiekę zdrowotną zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, który mieści się przy ul. Tysiąclecia 21 w Radzynie Chełmińskim. Przychodnia działa w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. Świadczy usługi podstawowej opieki zdrowotnej, usługi ginekologiczne ½ etatu i usługi stomatologiczne. Obejmujemy opieką według złożonych deklaracji na dzień 31 marca 2007 r. 4 306 osób, jest to stan zmienny. Placówka świadczy usługi do godz.

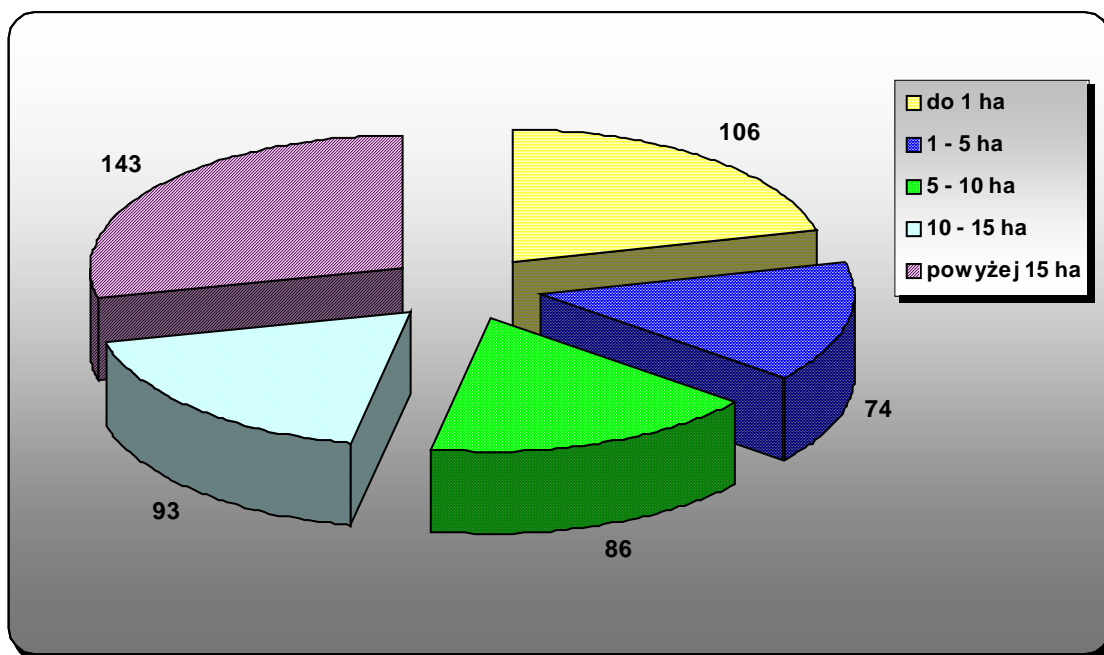
18⁰⁰ na zasadzie dyżurowania. W Radzynie Chełmińskim funkcjonuje także apteka, która mieści się również przy ul. Tysiąclecia 21.

W Radzynie Chełmiński funkcjonuje także oddział Banku Spółdzielczego w Brodnicy i Łasinie, Urząd Pocztowy i wiele placówek handlowych, usługowych i produkcyjnych.

5.2. SYTUACJA GOSPODARCZA GMINY

5.2.1. Rolnictwo

Z danych Narodowego Spisu Rolnego wynika, że w 2002 roku w gminie Radzyń Chełmiński było ogółem 502 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 7556 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosiła 15,05 ha. Szczegółową strukturę agrarną przedstawia poniższy wykres.

Źródło: Opracowano na podstawie danych z PSR 2002, GUS

Ryc.14 Struktura agrarna gospodarstwa rolnych gminy Radzyń Chełmiński w 2002 r.

Gospodarstwa rolne gminy były bardzo zróżnicowane pod względem ogólnej powierzchni. Największą grupę stanowiły gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha (28,0 %). Stosunkowo duży udział miały również gospodarstwa do 1 ha, które stanowiły 21% ogółu. Udział pozostałych grup wielkościowych był bardzo zbliżony i zawierał się w przedziale 15-19% ogólnej liczby gospodarstw.

W strukturze zasiewów w 2002 r. przeważały tradycyjnie rośliny zbożowe. Według danych PSR 2002 udział poszczególnych zbóż w zasiewach wyglądał następująco:

- pszenica – 69,4 %;
- żyto – 2,2%;
- jęczmień – 21,3 %;
- owies – 0,3%;
- pszenżyto – 6,7 %.

Największy udział w strukturze zasiewów zbóż zajmowała pszenica. Jest to uzasadnione, gdyż gmina Radzyń Chełmiński posiada wysoką jakość gleb. Drugie miejsce - uprawy jęczmienia, a następnie żyta, pszenżyta. Najmniej uprawiano owsa - 0,3%.

W gospodarstwach rolnych gminy Radzyń Chełmiński dominowała hodowla trzody chlewnej. Występowanie poszczególnych zwierząt hodowlanych w gospodarstwach rolnych wg PSR 2002 charakteryzują poniższe wartości:

- bydło – 3 126 szt.;
- trzoda chlewna – 13 226 szt.;
- kozy – 36 szt.;
- owce – 0 szt.;
- konie – 10 szt.;
- króliki (samice) – 73 szt.
- drób – 15 476 szt.

Gmina Radzyń Chełmiński należy do gmin, które posiadają korzystną strukturę agrarną gospodarstw rolnych i stosunkowo korzystne uwarunkowania wynikające z poszczególnych elementów środowiska naturalnego. Zdecydowanym atutem są małe deniwelacje terenu i korzystne uwarunkowania hydrograficzne. Dodatkowym plusem jest wysoka jakość gleb.

Biorąc pod uwagę sytuację ekonomiczną gospodarstw rolnych, należy stwierdzić iż uległa ona w ostatnich latach poprawie. Jest to wynik uzyskiwanych dopłat bezpośrednich i innych dotacji, a także korzystnej koniunktury w gospodarce krajowej oraz możliwości odtworzenia majątku trwałego gospodarstw rolnych poprzez kredyty inwestycyjne.

Wśród gospodarstw rolnych występuje niski udział jednostek prowadzących działalność pozarolniczą. Zdecydowana większość nastawiona jest wyłącznie na produkcję roślinną oraz hodowlę zwierząt. Jest to zrozumiałe, gdyż istniejące gospodarstwa rolne starają się optymalnie wykorzystywać dobre uwarunkowania przyrodnicze, wykorzystując przy tym znaczne zasoby siły roboczej i mechanizację produkcji rolnej. W dalszym rozwoju działalności rolniczej należy przede

wszystkim racjonalnie gospodarować zasobami środowiska przyrodniczego, a także tam gdzie jest to możliwe rozwijać działalność pozarolniczą, w tym również agroturystykę. Zwiększając udział działalności usługowej można uzyskać dodatkowe źródło dochodów dla rolników.

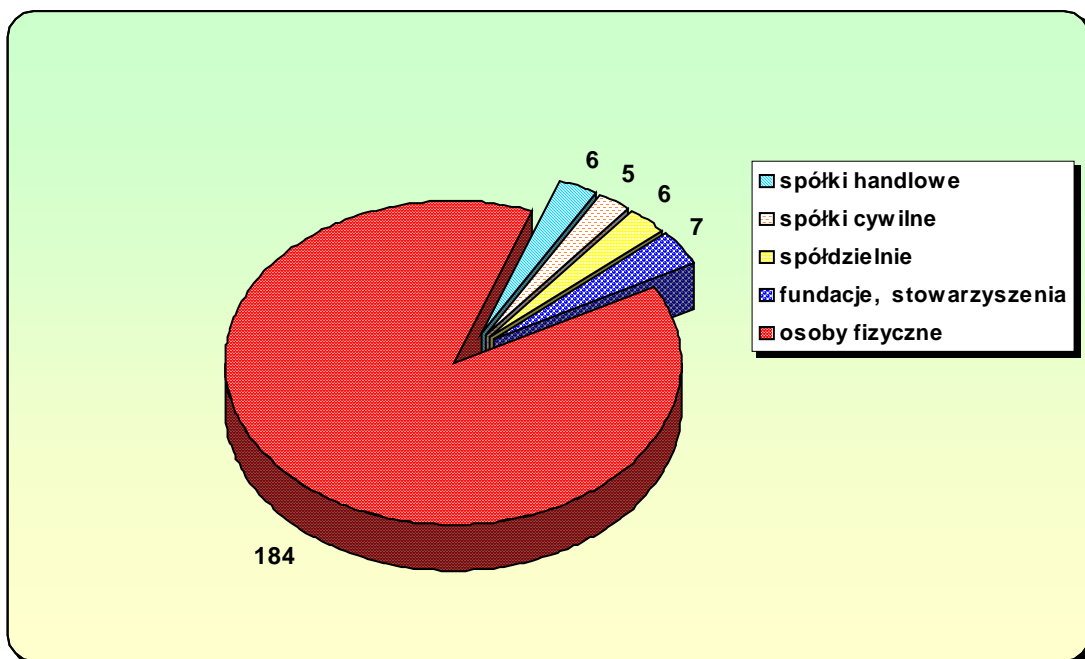
5.2.2. Działalność gospodarcza

W 2006 r. w mieście i gminie zarejestrowanych było 257 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, natomiast na dzień 30.09.2008 r. liczba ta wynosiła 289. W 2003 r. w gminnej ewidencji było tyle samo podmiotów co w 2006, tj. 257. Dynamiczny wzrost liczby zarejestrowanych firm nastąpił w latach 2006-2008. Tak duży wzrost to zapewne wynik zmiany przepisów dotyczących wprowadzenia ulgi w składkach ZUS dla początkujących przedsiębiorców. W 2006 r. w strukturze zarejestrowanych podmiotów dominowały firmy prowadzące działalność usługową. Szczegółowy udział poszczególnych podmiotów wg wybranych sekcji przedstawiał się następująco:

- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 14 podmioty gospodarcze;
- przetwórstwo przemysłowe – 14;
- budownictwo – 22;
- handel i naprawy – 110;
- hotele i restauracje – 1;
- transport, gospodarka magazynowa i łączność – 10;
- pośrednictwo finansowe – 5;
- obsługa nieruchomości i firm – 46;

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowiły 72% ogółu podmiotów zarejestrowanych w mieście i gminie. Największy udział wśród 184 prywatnych podmiotów to firmy zajmujące się handlem i naprawami (103).

Strukturę wszystkich podmiotów gospodarczych z uwzględnieniem formy organizacyjnej prowadzonej działalności gospodarczej przedstawia poniższy wykres.

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Ryc. 16 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w 2006 r. wg formy organizacyjnej

Najwięcej podmiotów gospodarczych prowadzących działalność usługową zajmuje się handlem spożywczo-przemysłowym. Pozostałe usługi są bardzo zróżnicowane. Wyróżnić można firmy branży budowlanej i transportowej. Przemysł gminy opiera się głównie na przetwórstwie metalu (odlewnie) i drewna (stolarnie).

Do największych zakładów działających na terenie gminy można zaliczyć Zakład Produkcji Maszyn Budowlanych „Kreber” w Radzynie Chełmińskim oraz filię „EKOBUD” – produkującą styropian i materiały budowlane w Zakrzewie.

Dalszy rozwój gospodarczy miasta i gminy powinien być oparty o właściwą politykę lokalnych władz, ukierunkowaną na przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych. Uwarunkowania komunikacyjne dają możliwość lokalizacji na tym terenie obszarów przemysłowych. Należy też wspierać drobną działalność wytwórczą i usługową poprzez odpowiednie doradztwo i organizowanie szkoleń. Promować również należy rozwijanie pozarolniczych działalności gospodarczych, która będzie wspierała najmniejsze gospodarstwa rolne (nie nastawione na intensywną produkcję roślinną i zwierzęcą).

5.2.3. Turystyka

Gmina Radzyń Chełmiński posiada znaczny potencjał rekreacyjny i turystyczny. Obszar ten charakteryzuje się korzystnymi uwarunkowaniami kulturowymi i przyrodniczymi. Gmina posiada znaczne walory krajobrazowe, a dobry stan środowiska zachęca do rozwoju turystyki opartej na tradycyjnych walorach wiejskich i nieskażonej przyrodzie. Możliwy jest przede wszystkim rozwój turystyki krajoznawczej. Ruiny zamku krzyżackiego, średniowieczny kościół p.w. św. Anny, malowniczy rynek miejski oraz wiele zabytków zachęcają do tego rodzaju turystyki. Analizując rozwój branży turystycznej w Polsce należy zauważyć, że w ostatnich latach nastąpił dynamiczny rozwój agroturystyki. Ludność miejska nie zawsze poszukuje miejsc z bardzo rozbudowaną bazą turystyczną i wieloma atrakcjami. Często odwiedza małe miejscowości, gdzie obcując z naturą można poznać miejscowe zwyczaje, lokalną kuchnię oraz spokojnie wypocząć.

Dotychczas wyłącznie jezioro w Kneblowie posiadało urządzoną plażę wraz z pomostem i było wykorzystywane w celach rekreacyjnych. W sezonie miejsce to jest odwiedzane przez dużą liczbę mieszkańców miasta i gminy. Pozostałe jeziora nie posiadają infrastruktury turystycznej.

Walory rekreacyjno-turystyczne na obszarze gminy związane są przede wszystkim z:

- możliwością rekreacyjnego wykorzystania istniejących jezior (wędkowanie, plaża – j. Kneblowo);
- istnieniem zielonego szlaku turystycznego Ostrowite – Rywałdzik – Buk Pomorski – Świecie n. Osą – j. Mełno – Zakrzewo – Fijewo – Radzyń Chełmiński;
- istnieniem czerwonego szlaku turystycznego: Grudziądz – Radzyń Chełmiński – Ryńsk;
- potencjalnym zagospodarowania nieczynnej linii kolejowej Chełmża-Mełno na szlak turystyki rowerowo-konnej, zgodnie z założeniem Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- możliwością rozwoju agroturystyki.

Biorąc pod uwagę małą liczbę miejsc noclegowych oraz stan infrastruktury turystycznej gminy Radzyń Chełmiński należy uznać, że jej potencjał w tej dziedzinie jest wykorzystany niedostatecznie. W całym regionie istnieją atrakcyjniejsze miejsca wypoczynkowe, jednak rozwój turystyczny tego regionu nie będzie podstawowym źródłem utrzymania miejscowej ludności, a jedynie będzie uzupełniał i wzbogacał monolityczny - rolniczy charakter gminy.

6. KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Gmina Radzyń Chełmiński położona jest poza głównymi ciągami komunikacyjnymi znaczenia krajowego lub międzynarodowego. Najbliższa droga krajowa, to szlak komunikacyjny oznaczony na mapach nr 55 (Stolno - Nowy Dwór Gdański), który dostępny jest poprzez drogę wojewódzką nr 543 i oddalony od granic gminy o ok. 15 km.

Pozytywnym aspektem położenia gminy względem sieci dróg znaczenia krajowego i międzynarodowego jest łatwa ich dostępność za pomocą dróg wojewódzkich, które przebiegają przez tę jednostkę administracyjną. Ma to duże znaczenie z punktu widzenia dalszego rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy. Brak ciągów komunikacyjnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym ogranicza zagrożenia dla bezpieczeństwa, jak również zanieczyszczenia środowiska.

Sieć drogową na terenie gminy (poza drogami wojewódzkimi) tworzą drogi powiatowe i gminne. Pierwsze z wymienionych, zapewniają komunikację wewnątrz powiatu i połączenia z sąsiednimi gminami. Układ (przebieg) tych dróg sprawia, iż stanowią one szkielet połączeń na terenie gminy i są łatwo dostępne ze wszystkich miejscowości. Łączna ich długość wynosi 38,3 km

i prawie wszystkie mają nawierzchnię twardą. Stan techniczny dróg powiatowych ocenić należy generalnie jako dobry, chociaż pewnym utrudnieniem w poruszaniu się, zwłaszcza dla dużych pojazdów, jest ich mała szerokość.

Kształt gminy i jej powierzchnia oraz regularnie rozmieszczona sieć osadnicza, powoduje iż sieć dróg jest stosunkowo gęsta (wskaźnik długości dróg w stosunku do powierzchni ogólnej jest korzystniejszy od średniej). Drogi gminne posiadają głównie nawierzchnię gruntową. W wielu przypadkach wymagają poprawy stanu technicznego.

Drogi wojewódzkie

Tab. 19 Drogi wojewódzkie przebiegające przez gminę Radzyń Chełmiński

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Długość [km]
1.	534	Grudziądz - Rypin	10,457
2.	538	Radzyń Chełmiński - Łasin - Rozdroże	3,824
3.	543	Paparzyn - Szabda	16,467
RAZEM:			30,748

Źródło: Dane UMIG Radzyń Chełmiński

Drogi powiatowe:

Tab. 20 Drogi powiatowe przebiegające przez gminę Radzyń Chełmiński

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Długość [km]
1.	1397C	Grudziądz - Turznice - Dębieniec	1,795
2.	1401C	Okonin - Dębieniec	1,234
3.	1407C	Rywałd - Świecie n/O - Lisnowo	2,486
4.	1413C	Boguszewo - Czeczewo	1,434
5.	1415C	Zakrzewo - Szumiłowo	0,529
6.	1415C	Zakrzewo - Szumiłowo - Fijewo	4,219
7.	1416C	Zielnowo - Fijewo	5,229
8.	1417C	Plemięta - Nowy Dwór	1,235
9.	1421C	Mgowo - Gawłowice	1,290
10.	1418C	Zielnowo - Gawłowice	2,828
11.	1419C	Zielnowo - Gziki	3,690
12.	1420C	Radzyń Chełmiński - Stanisławki - Wąbrzeźno	5,401
13.	1420C	Radzyń Chełmiński - ul. Jagiellończyka	0,715
14.	1422C	Mazanki - droga nr 534	2,230
15.	1423C	Gołębiewo - Łopatki	0,766
16.	1424C	Rywałd - Książki - Dębowa Łąka	3,264
RAZEM:			38,345

Źródło: Dane UMIG Radzyń Chełmiński

Drogi gminne:

Tab. 21 Drogi gminne na terenie gminy Radzyń Chełmiński

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Długość [km]
1.	44 - 33001	Zielnowo - Plemięta	0,55
2.	44 - 33003	Kneblowo - Nowy Dwór	1,00
3.	44 - 33004	Nowy Dwór - Kneblowo	1,82
4.	44 - 33005	Zakrzewo - Mełno	2,20
5.	44 - 33006	Szumiłowo - Gołębiewko	1,90
6.	44 - 33007	Szumiłowo - Gołębiewko	2,00
7.	44 - 33009	Gołębiewko - Gołębiewko	1,40
8.	44 - 33010	Rywałd - Gołębiewko	1,45
9.	44 - 33011	Rywałd - Boguszewo	2,25
10.	44 - 33013	od drogi 158 - Stara Ruda	1,00

11.	44 - 33015	Gołębiewo - Szczuplinki	1,96
12.	44 - 33016	Radzyń Chełmiński - Szczuplinki	3,25
13.	44 - 33017	Radzyń Chełmiński - Wymysłowi	2,98
14.	44 - 33018	od drogi 016 - Mazanki	4,25
15.	44 - 33019	Mazanki Szkoła - do drogi 018	1,00
16.	44 - 33020	Radzyń Chełmiński - Radzyń Wybudowanie	3,45
17.	44 - 33021	Radzyń Wieś - Gawłowice	4,45
18.	44 - 33022	Zielnowo Szkoła - Zielnowo	2,00
19.	44 - 33023	Dębieniec - Zielnowo	2,10
20.	44 - 33024	Dębieniec - Skarszewy	0,72
21.	44 - 33025	od drogi 021 - Radzyń Wieś	2,60
22.	44 - 33026	Droga Gawłowice	0,45
23.	44 - 33027	od drogi 176 - Pieńki	1,20
24.	44 - 33031	od drogi 543 - do drogi 168	3,40
25.	44 - 33032	od drogi 031 - do drogi 167	1,45
26.	44 - 33033	Zielnowo - Wiktorowo	1,20
27.	44 - 33034	od drogi 185 - Łopatki	2,20
28.	44 - 33035	od drogi 185 - Łopatki	0,95
29.	44 - 33036	od drogi 183 - Rywałd	2,10
30.	44 - 33037	od drogi 543 - droga 016	1,15
31.	44 - 33039	od drogi 164 - Czeczewo	0,90
32.	44 - 33040	od drogi 543 - Radzyń Wybudowanie	0,95
33.	44 - 33041	od drogi 166 - do drogi 006	0,45
34.	44 - 33042	od drogi 535 - Okonin	1,90
35.	44 - 33043	od drogi 044 - Bagart	0,90
36.	44 - 33045	od drogi 148 - Dębieniec	0,55
37.	44 - 33046	od drogi 534 - do drogi 182	1,60
38.	44 - 33047	od drogi 534 - Radzyń Wybudowanie	3,20
39.	44 - 33049	od drogi 534 - do drogi 047	1,55
40.	44 - 33050	od drogi 534 - do drogi 018	1,20
41.	44 - 33051	od drogi 534 - do drogi 020	0,50
42.	44 - 33052	od drogi 179 - do drogi 047	1,20
43.	44 - 33053	od drogi 534 - Zielnowo	1,20
44.	44 - 33054	od drogi 003 - Kneblowo	0,78
45.	44 - 33055	od drogi 534 - do drogi 168	1,10
46.	44 - 33056	od drogi 010 - do drogi 011	0,95
47.	44 - 33057	od drogi 158 - Bursztynowo	0,55
48.	44 - 33058	od drogi 158 - do drogi 543	2,10
49.	44 - 33059	od drogi 185 - Rywałd	0,60
50.	44 - 33060	od drogi 185 - Rywałd	0,30
51.	44 - 33061	od drogi 543 - Rywałd	1,00
52.	44 - 33062	od drogi 183 - Gołębiewo	1,70
53.	44 - 33063	od drogi 006 - Kitnowo	0,60
RAZEM:			84,21

Źródło: Dane UMIG Radzyń Chełmiński

Przez teren gminy Radzyń Chełmiński przebiegają następujące drogi o łącznych długościach:

Tab. 22 Długość poszczególnych dróg przebiegających przez gminę Radzyń Chełmiński

a) drogi wojewódzkie	o długości	30,748 km
- w tym zamiejskie	o długości	27,598 km
- w tym miejskie	o długości	3,150 km
b) drogi powiatowe	o długości	38,345 km
c) drogi gminne	o długości	84,21 km

Źródło: Dane UMIG Radzyń Chełmiński

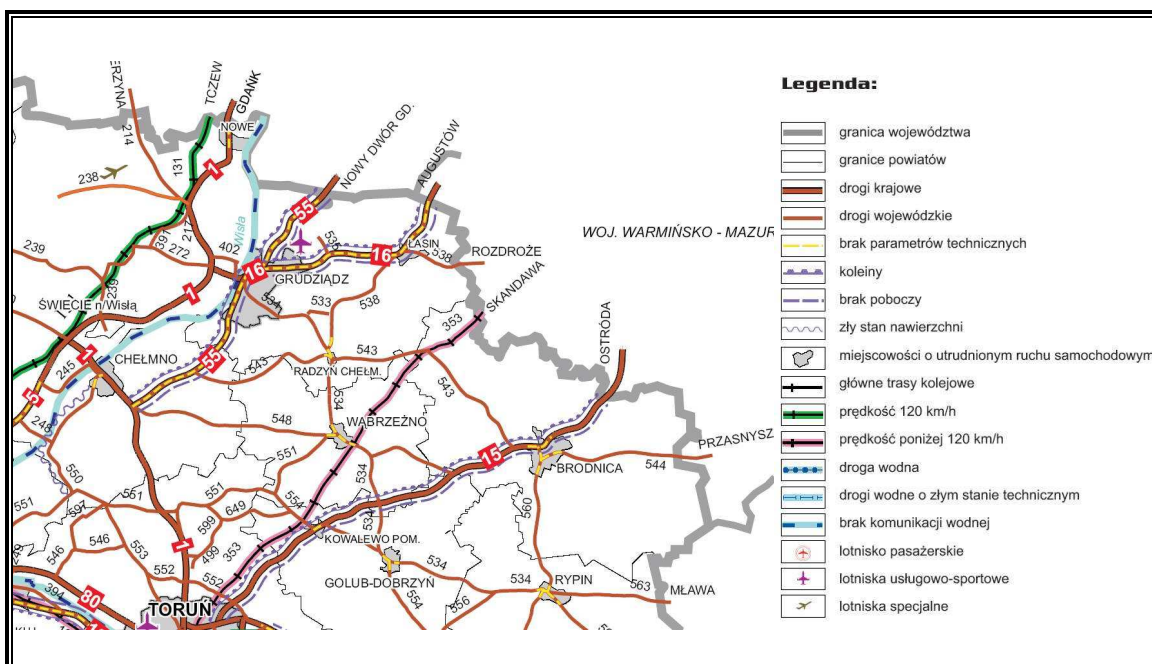
Powiatowy Zarząd Dróg w Grudziądzu poinformował w 2008 r. o planach realizacji inwestycji w zakresie przebudowy dróg na terenie Gminy Radzyń Chełmiński. Planowana jest przebudowa następujących dróg powiatowych:

Tab. 23 Drogi powiatowe, które w pierwszej kolejności przeznaczono do przebudowy.

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Długość [km]	Termin realizacji
1.	1413C	Boguszewo - Czeczewo	5,314	2010 - 2011
2.	1424C	Rywald - Dębowa Łąka	3,267	2010
RAZEM:			8,581	

Źródło: Dane UMIG Radzyń Chełmiński

Położenie gminy Radzyń Chełmiński na tle sieci drogowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego przedstawia poniższa rycina.

Źródło: www.kujawsko-pomorskie.pl

Ryc. 17 Sieć drogowa w Województwie Kujawsko-Pomorskim

Kolej

Przez teren gminy nie przebiega obecnie linia kolejowa.

W latach 80-tych zlikwidowano linię kolejową nr 419 relacji: Chełmża - Melno. Była to linia kolejowa będąca głównym źródłem komunikacji dla rozwijającej się ówczesnie gospodarki cukrowniczej w Polsce (cukrownia w Chełmży i Melnie).

Na zlikwidowanym szlaku kolejowym przebiegającym przez teren gminy planuje się poprowadzenie ścieżki rowerowo-konnej. Budowę ścieżki można traktować jako projekt międzygminnego porozumienia i komunikacji regionalnej. Inwestycja została ujęta w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Obsługa pasażerska

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński funkcjonuje obsługa pasażerska Polskiej Komunikacji Samochodowej.

Oprócz wyżej wymienionego przewoźnika od kilku lat na terenie tym działają również prywatne firmy przewozowe (Tomkas, Track-Bus).

Ruch pasażerski polega głównie na połączeniach z miejscowością Grudziądz, Wąbrzeźno, Brodnica, gdzie ludność gminy znajduje zatrudnienie, oraz korzysta z bazy usług. Przyjmuje się utrzymanie dotychczasowych połączeń komunikacji autobusowej i dopuszcza się stałe usprawnianie tej formy komunikacji masowej w dostosowaniu do aktualnych potrzeb.

Ruch drogowy

Wzrost motoryzacji ma bezpośredni wpływ na wzrost ruchu drogowego na wszystkich rodzajach dróg - wojewódzkich, powiatowych i lokalnych gminnych. Przyczynia się to do konieczności przebudowy tych dróg z przystosowanie ich do obsługi wzmożonego natężenia ruchu. Przy dynamicznym wzroście liczby pojazdów uczestniczących w ruchu drogowym konieczna może być budowa obwodnicy miasta Radzyń Chełmiński.

Urządzenia obsługi ruchu

Bezpieczny i odbywający się z pewnym komfortem jazdy ruch drogowy najbardziej uzależniony jest od wielkości i jakości sieci drogowej gminy, ale również istotne znaczenie mają tzw. urządzenia obsługi ruchu. Należą do nich przede wszystkim: parkingi, stacje paliw, a także stacje diagnostyczne dla obsługi pojazdów samochodowych.

Stacje paliw

Na terenie gminy zlokalizowane są dwie stacje paliw, które znajdują się w Radzynie Chelmińskim.

Parkingi

Na terenie gminy istnieją parkingi, które są zlokalizowane na załączniku kartograficznym do niniejszego rozdziału (uwarunkowania komunikacyjne).

Stacje diagnostyczne obsługi pojazdów samochodowych

W gminie istnieje stacja obsługi pojazdów, która mieści się w kompleksie budynków po byłym SKR w Radzynie Chelmińskim (Fijewo).

6.1. Schemat kartograficzny – Uwarunkowania komunikacyjne.

7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

7.1. ZAOPATRZENIE W WODĘ OPROWADZANIE ŚCIEKÓW I ICH OCZYSZCZANIE

Gospodarka wodno-ściekowa

Gospodarka wodno-ściekowa w gminie Radzyń Chełmiński wymaga przeprowadzenia wielu prac inwestycyjnych w tym zakresie. Przedsięwzięcia te należy podjąć przede wszystkim w gospodarce ściekowej (sanitarnej i deszczowej). W 2008 roku blisko 99% obszaru gminy było zwodociągowane. Na 19 występujących tu miejscowości wszystkie posiadały system zwodociągowania. Zauważalny jest brak dostatecznej infrastruktury służącej odprowadzeniu ścieków na terenie gminy, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Do sieci kanalizacyjnej podłączone są jedynie 2 wsie (Dębieniec i Zielnowo) oraz miasto Radzyń Chełmiński. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, gmina jest skanalizowana w ok. 46%. Wynika to ze stosunku liczby użytkowników kanalizacji do ogółu mieszkańców gminy.

Łączna długość sieci wodociągowej na terenie miasta i gminy w 2008 r. wynosiła 143,5 km, natomiast długość sieci kanalizacyjnej – 16,9 km. Wskaźnik skanalizowania obszaru gminy, wyliczony na podstawie stosunku długości sieci wodociągowej do długości sieci kanalizacyjnej, wynosił ok. 11,8%.

W 2008 roku przystąpiono do budowy kanalizacji sanitarnej ul. Sady - ul. Tysiąclecia w Radzynie Chełmińskim. Oddano także do użytku 1,5 km sieci wodociągowej w miejscowości Rywałd i Radzyń Wieś.

Zaniedbanie, jakim jest prowadzenie gospodarki wodno-ściekowej z naciskiem na jeden jej element wpływa niekorzystnie na środowisko i zwiększa ryzyko jego zanieczyszczenia ściekami bytowymi. Dlatego też priorytetem działań władz gminy Radzyń Chełmiński winna być modernizacja i rozbudowa systemów odprowadzających ścieki komunalne.

Zaopatrzenie w wodę

Mieszkańcy gminy Radzyń Chełmiński zaopatrywani są w wody podziemne -czwartorzędowe. Określa się, że 99,0% mieszkańców otrzymuje wodę za pośrednictwem wodociągu. Według danych uzyskanych w Urzędzie Gminy Radzyń Chełmiński długość sieci wodociągowej w 2008 roku wyniosła 143,5 km i zwiększyła się od 2000 r. o 21,2 km.

Na terenie gminy podłączenia do sieci wodociągowej posiada 714 budynków, w tym 226 budynków zlokalizowanych jest w samym Radzynie Chełmińskim.

Tab. 24 Sieć wodociągowa w Gminie Radzyń Chełmiński:

Miasto/wieś	Nazwa miejscowości	Długość sieci wodociągowej [km]
miasto	Radzyń Chełmiński	18,7
wieś	Czczewo	12,8
wieś	Dębieniec	2,6
wieś	Fijewo	0,1
wieś	Gawłowice	5,1
wieś	Gołębiewo	6,0
wieś	Gziki	0,7
wieś	Kneblowo	4,0
wieś	Mazanki	5,0
wieś	Nowy Dwór	3,3
wieś	Radzyń Wieś	13,3
wieś	Radzyń Wybudowanie	10,0
wieś	Rozental	4,0
wieś	Rywałd	15,8
wieś	Stara Ruda	9,0
wieś	Szumitowo	4,1
wieś	Wymysłowo	0,8
wieś	Zakrzewo	8,2
wieś	Zielnowo	20,0
RAZEM GMINA:		143,5

Źródło: Dane UMiG Radzyń Chełmiński

Jak wynika z powyższej tabeli sieć wodociągową posiadają wszystkie miejscowości w gminie. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców korzystających z wodociągów, można przyjąć, że gmina Radzyń Chełmiński jest zwodociągowana w około 99,0 %. Jak wynika z danych uzyskanych z Urzędu Miasta i Gminy, przyłączenia do wodociągu nie posiada około 50 mieszkańców gminy. Liczba ta stanowi 1,0 % ogółu ludności. Mieszkańcy ci korzystają z własnych ujęć wody (studni).

Do 2007 r. woda była pobierana przez stacje wodociągowe, które pracowały w oparciu o studnie głębinowe. Studnie były usytuowane w następujących wsiach: Radzyń Chełmiński (2 ujęcia: przy ul. Tysiąclecia oraz w Fijewie), Mazanki, Zakrzewo, Szumitowo, Rywałd.

Miejscowości: Gawłowice, Zielnowo, Dębieniec, Nowy Dwór, oraz częściowo Radzyń Wybudowanie, Czczewo i Kneblowo były zaopatrywane w wodę siecią wodociągową z ujęcia wody w miejscowości Mgowo (Gmina Płużnica).

Gmina Radzyń Chełmiński w roku 2005 rozpoczęła inwestycję pt. „Budowa Stacji Uzdadnia Wody wraz z wymianą i rozbudowa sieci wodociągowej na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński”. Przedsięwzięcie zostało ukończone w roku 2007. Przez nową stację uzdatniania wody obsługiwane są następujące miejscowości: Radzyń Chełmiński, Czczewo, Rywałd,

Gołebiewo, Wymysłowo, Nowy Dwór, Szumiłowo, Zakrzewo i Fijewo. Ponadto w dalszym ciągu Mazanki i część wsi Radzyń Wybudowanie jest zaopatrywana w wodę z ujęcia zlokalizowanego w Mazankach, Stara Ruda z ujęcia w Rywałdzie, a Dębieniec, Zielnowo, Gawłowice, Gziki, Kneblowo, Rozental i część wsi Radzyń Wieś z ujęcia w Mgowie.

Tab. 25 Ujęcia wody na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Lokalizacja	Właściciel Użytkownik	Nr studni	Głębokość studni	Wydajność	Pobór wód
			[m]	[m ³ /h]	[m ³ /d]
Radzyń Chełmiński ul. Tysiąclecia	Urząd Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim	1a	72,0	48,0	451,00
		2a	74,0		
		3a	58,0		
Radzyń Chełmiński Fijewo(nieczynne)	Urząd Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim	1a	58,0	66,0	238,90
		3	65,0	40,0	
Mazanki	Urząd Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim	1a	59,0	b.d.	84,79
		2	55,0	b.d.	
Zakrzewo	Urząd Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim	1	b.d.	60,0	212,40
Szumiłowo	Urząd Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim	2	92,5	b.d.	80,05
		3	52,0	b.d.	
Rywałd	Urząd Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim	1	160,0	15,0	157,72

Źródło: UMiG w Radzynie Chełmińskim (pozwolenia wodnoprawne)

Wszystkie ujęcia komunalne funkcjonujące na terenie gminy posiadają wyznaczoną strefę ochrony bezpośredniej źródeł i ujęć wody, która powinna wynosić 8,0-10,0 m od krawędzi obudowy studni.

Strefy ochrony bezpośredniej komunalnych ujęć i źródeł wody winny być według wydanych pozwoleń wodnoprawnych wygrozione ogrodzeniem z siatki, a teren powinien być wyłączony z użytkowania niezwiązanego z eksploatacją ujęcia. Teren ogrodzony jest zazieleniony, natomiast wody opadowe są odprowadzane w sposób uniemożliwiający dostanie się ich do urządzeń służących do poboru wody.

Stopień zwodociągowania w gminie Radzyń Chełmiński jest zadowalający. Sieć wymaga jedynie dalszej rozbudowy na nowych osiedlach. Wymaga również modernizacji i ciągłej konserwacji. Program rozbudowy sieci powinien być przeprowadzany w zachowaniu równowagi z rozbudową sieci kanalizacyjnej.

Na koniec 2006 r. zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 33,5 m³ na terenach wiejskich, natomiast w mieście 30,1m³ na 1 mieszkańca.

Gospodarka ściekowa

Na terenie gminy długość sieci kanalizacyjnej wynosi 16,9 km. Sieć kanalizacyjna jest położona na terenie miasta Radzyń Chełmiński oraz w miejscowościach: Zielnowo i Dębieniec. Jest to kanalizacja sanitarna, z której ścieki są odprowadzane do oczyszczalni komunalnej w Radzynie Chełmińskim.

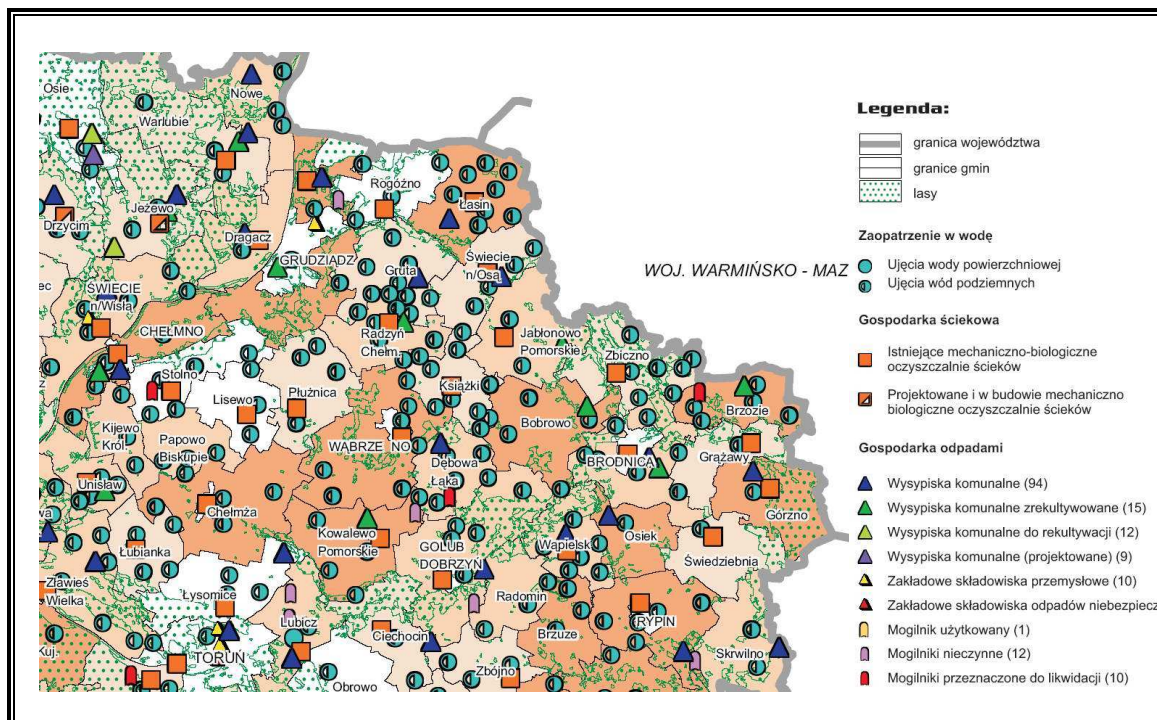
Tab. 26 Sieć kanalizacyjna w Gminie Radzyń Chełmiński

Miasto/wieś	Nazwa miejscowości posiadającej sieć kanalizacyjną	Długość sieci kanalizacyjnej [km]
miasto	Radzyń Chełmiński	6,4
wieś	Zielnowo	2,3
wieś	Dębieniec	8,2
RAZEM GMINA:		16,9

Źródło: Dane UMIG Radzyń Chełmiński

System kanalizacji zbiorczej na terenie gminy wymaga rozwoju. Docelowo siecią kanalizacyjną powinny zostać objęte wszystkie miejscowości gminy.

W miejscowościach o bardzo rozproszonej zabudowie bądź w miejscach o niedogodnych warunkach topograficznych przewiduje się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków przy współdziałaniu gminy i użytkowników indywidualnych. Biorąc pod uwagę liczbę skanalizowanych miejscowości, gdzie na 19 miejscowości tylko 3 posiadają kanalizację, można uznać, że gmina jest skanalizowana w około 16 %. Natomiast biorąc pod uwagę ilość obsługiwanych mieszkańców można uznać, iż jest to wynik ok. 46%. W Radzynie Chełmińskim kanalizacją jest objęte około 94 % mieszkańców w Dębieniu około 89% mieszkańców, a w Zielnowie blisko 68 %.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Ryc. 18 Gospodarka wodno-ściekowa w Województwie Kujawsko-Pomorskim

Oczyszczalnia ścieków

Użytkownikiem i właścicielem komunalnej oczyszczalni ścieków jest Gmina Radzyń Chełmiński. Urząd Miasta i Gminy opiera się na pozwoleniu wodnoprawnym udzielonym przez Starostę Grudziądzkiego dnia 31 grudnia 2003 roku na odprowadzanie oczyszczonych ścieków komunalnych i deszczowych do rowu melioracyjnego w ilości: $Q_{\text{śrd}} - 250 \text{ m}^3/\text{d}$ ($Q_{\text{maxd}} - 480 \text{ m}^3/\text{d}$). Pozwolenie wodnoprawne ma ważność do 31 grudnia 2013 roku.

Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków oczyszcza ścieki sanitarne z miejscowości Radzyń Chełmiński, Dębieniec i Zielnowo oraz nieczystości dowożone wozami asenizacyjnymi z pozostałych miejscowości.

Oczyszczalnia pracuje w następującym systemie technologicznym:

- komora kraty koszowej,
- przepompownia ścieków,
- osadnik Imhoffa,
- złożo biologiczne,
- stawy napowietrzane,
- staw glonowy,
- osadnik wtórny,
- układ recyrkulacji osadu,

- instalacja dozowania PIX-u,
- wylot do odbiornika.

Zakład dysponuje stacją zlewną ścieków.

Na właściciela nałożone są obowiązki nieprzekraczania w odprowadzanych ściekach następujących wartości stężeń w ściekach komunalnych:

Tab. 27 Dopuszczalne wartości stężenia chemicznego odprowadzanych ścieków komunalnych

• BZT₅	- 40 mg O ₂ /l
• CHZT_{Cr}	- 150 mg O ₂ /l
• zawiesina ogólna	- 50 mg/l
w ściekach deszczowych:	
• substancje ropopochodne	- 15 mg/l
• zawiesina ogólna	- 100 mg/l

Źródło: Dane UMIG Radzyń Chełmiński

Odprowadzanie ścieków odbywa się w sposób ciągły. Bezpośrednim odbiornikiem ścieków z oczyszczalni jest rów melioracji wodnych, natomiast pośrednim odbiornikiem jest rzeka Struga Radzyńska.

Osady ściekowe

Osady ściekowe z komunalnej oczyszczalni w Radzyniu Chełmińskim są wykorzystywane rolniczo.

Przydomowe oczyszczalnie ścieków

Gospodarkę ściekową, do niedawna ograniczano do zbiorczych sieci kanalizacyjnych i zbiorczych oczyszczalni ścieków, co powodowało różnice pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi pod względem obsługi ludności w kwestii gospodarki ściekami. Było to spowodowane ekonomicznymi rozwiązaniami, które opierały się na obsłudze większych osiedli mieszkaniowych. Obszary wiejskie o niedogodnych warunkach deniwelacyjnych, zamieszkałe przez małą liczbę ludności skazane były na własne rozwiązania.

Głównie opierało się to na korzystaniu ze zbiorników bezodpływowych tak zwanych szamb i opróżnianiu ich przez podmioty świadczące usługi asenizacyjne.

Na obszarach wiejskich o niedogodnych warunkach deniwelacyjnych najbardziej ekonomiczne jest stosowanie małych przyzagrodowych oczyszczalni - urządzeń prostych w budowie, tanich w eksploatacji, łatwych w obsłudze, a nie ustępujących dużym oczyszczalniom

skutecznością. Małe przyzagrodowe oczyszczalnie to urządzenia w kształcie walca podzielone na 4 komory, pracujące na zasadzie niskoobciążonego osadu czynnego. Proces oczyszczania zachodzi w 100%, a woda pościelowa odpowiadająca wodzie II klasy czystości odprowadzana jest do cieków wodnych lub do gruntu.

Oczyszczone wody pościekowe z przydomowych oczyszczalni, odprowadzane są do wód powierzchniowych, a w przypadku niemożliwości takiego odprowadzania, za pomocą drenażu rozsączającego do ziemi.

Biorąc pod uwagę obszar skanalizowania obszaru gminy należy uwzględnić możliwości zwiększenia liczby oczyszczalni przydomowych obsługujących ten teren.

W 2007 r. gmina przystąpiła do wykonania dokumentacji technicznej na budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński.

Zbiorniki bezodpływowe

Gmina Radzyń Chełmiński nie prowadzi dokładnej ewidencji zbiorników bezodpływowych. Z danych Narodowego Spisu Powszechnego 2002 wynika, iż w roku 2001 w gminie 588 mieszkań miało podłączenie do urządzenia lokalnego; czyli do szamba.

Na tej podstawie określono, że ze zbiorników bezodpływowych korzystało 2 473 mieszkańców gminy, w tym w mieście Radzyń Chełmiński ze zbiorników bezodpływowych korzystało 130 mieszkańców (w 41 budynkach), natomiast na obszarze wiejskim gminy 2 343 mieszkańców (547 budynków z podłączeniem do zbiornika bezodpływowego).

Wynika z tego, że z jednego zbiornika bezodpływowego korzystało około 8 osób. Ogólnie przyjmuje się iż wskaźnik ilości osób korzystających z sieci kanalizacyjnej z podłączeniem do zbiornika bezodpływowego powinien wynosić około 4 - osób. Poza tym stwierdza się, że większość obecnie istniejących zbiorników posiada duże nieprawidłowości techniczne. Problemy dotyczą samej pojemności zbiornika, ale zwłaszcza chodzi tu o ich szczelność. Zaistniałe nieprawidłowości prowadzą do bezpośredniego zagrożenia środowiska naturalnego gminy w każdej miejscowości. Przy braku dostatecznej infrastruktury sieci kanalizacyjnej z podłączeniem do oczyszczalni należy zadbać o należyte i sprawne użytkowanie zbiorników bezodpływowych w celu zahamowania degradacji środowiska poprzez przedostawanie się nieczystości płynnych do wód i gruntu.

Zbiorniki bezodpływowe z terenu gminy Radzyń Chełmiński są opróżniane przez prywatne przedsiębiorstwa asenizacyjne. Zgodnie z regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński właściciele nieruchomości wyposażonych

w zbiorniki bezodpływowe są zobowiązani do opróżniania ich z częstotliwością zapewniającą niedopuszczenie do ich przepełnienia.

7.2. Schemat kartograficzny – Wodociąg i kanalizacja.

7.3. ENERGETYKA, GAZOWNICTWO I CIEPŁOWNICTWO

Energetyka

W województwie kujawsko-pomorskim funkcjonują dwa niezależne Zakłady Energetyczne. W Bydgoszczy dla obszaru dawnego województwa bydgoskiego i w Toruniu dla obszaru dawnego województwa toruńskiego i włocławskiego. Powyższe zakłady zajmują się eksploatacją, rozbudową i modernizacją sieci elektroenergetycznych wysokiego napięcia (110 kV) oraz sieci SN i NN. Zakład Energetyczny Toruń S.A. należy do koncernu energetycznego ENERGA S.A. – producenta, dostawcy i sprzedawcy energii elektrycznej.

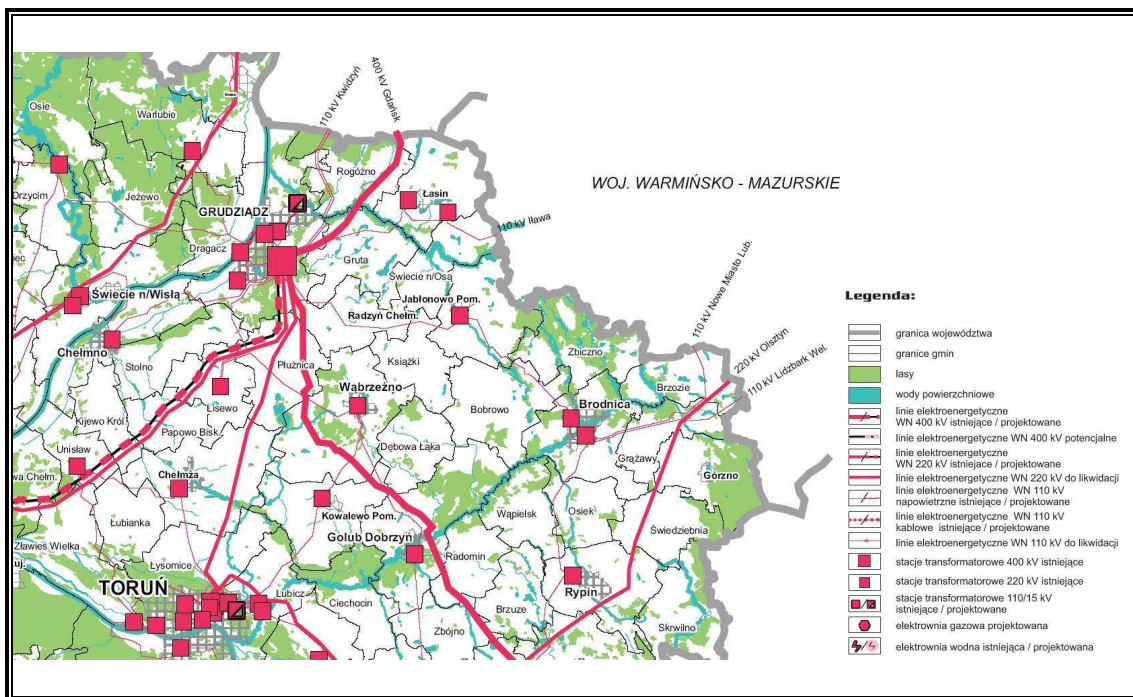
Gmina Radzyń Chełmiński zasilana jest z sieci Zakładu Energetycznego Toruń S.A. liniami napowietrznymi 15 kV. Źródłem zasilania tych linii jest stacja GPZ 110/15kV w Węgrowie. Zasilanie wszystkich odbiorców gminy odbywa się poprzez rozległą sieć napowietrzną i kablową linii energetycznych niskiego napięcia. Przez teren gminy przebiegają elektroenergetyczne linie napowietrzne:

- 400 kV relacji Węgrowo k. Grudziądz - Płock,
- 220 kV relacji Węgrowo k. Grudziądz - Toruń „Elana”,
- 110 kV relacji Węgrowo k. Grudziądz - Jabłonowo Pomorskie.

Źródłami zasilania energią elektryczną gminy są stacje transformatorowe 110/15 kV, napowietrzne stacje transformatorowe 15 kV/04 - o mocach uzależnionych od potrzeb odbiorców. Linie te powodują zajętość terenu oraz wywołują ograniczenia lokalizacyjne ze względu na istnienie stref ochronnych.

W obrębie strefy ochronnej nie należy lokalizować budynków przeznaczonych na pobyt stały ludzi. Wielkości stref ochronnych należy zachować zgodnie z przepisami odrębnymi.

Stan elektroenergetycznej sieci WN jest zadowalający i w stacjach rozdzielczych istnieje rezerwa mocy jak również możliwość modernizacji i rozbudowy przez instalowanie większych jednostek transformatorowych. Mając na uwadze uwarunkowania techniczne, nie występują bariery rozwojowe dla sieci średniego i niskiego napięcia, jak również zwiększenia poboru mocy. Sieci średniego i niskiego napięcia wymagają dużych nakładów finansowych związanych głównie z modernizacją tych systemów.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Ryc. 19 Elektroenergetyka w Województwie Kujawsko-Pomorskim

Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, analizując warunki życia ludności jako jeden ze wskaźników, bierze pod uwagę zużycie energii elektrycznej przez gospodarstwa domowe w miastach. Ten wskaźnik jest pośrednią miarą konsumpcji (ilość i czas używania domowych urządzeń elektrycznych) i wynosi 6000 MWh na 10 tys. mieszkańców, co sytuuje Województwo Kujawsko-Pomorskie na 7 miejscu w skali kraju. Natomiast wskaźnik połączeń gospodarstw rolnych do sieci energetycznej jest wyższy niż średni w kraju. W województwie, w sieć trójfazową (380 V), wyposażonych jest 80% gospodarstw rolnych.

Jednym z ważnych celów dla regionu jest rozwój nowoczesnego rolnictwa w oparciu o warunki przyrodnicze-kompleksy gleb wysokiej klasy, jednak bez zabezpieczenia energii elektrycznej w dostatecznej ilości i odpowiednich parametrach zamierzenie to nie ma szans powodzenia. Stan wiejskich elektroenergetycznych sieci rozdzielczych na terenie gminy Radzyń Chełmiński jest mniej niż dostateczny, w znacznej części wykazujący duży stopień niedofinansowania. Na wielu obszarach sołectw zdolność przesyłowa linii została już przekroczona. Efektem przekroczeń linii, zwłaszcza niskiego napięcia, jest pogorszenie jakości energii dostarczanej odbiorcom wiejskim, tj. częste przekraczanie dopuszczalnych odchyleń napięcia, lokalne występowanie dużej asymetrii napięcia oraz zwiększenie awaryjności sieci. W wyniku przerw w dostawie energii użytkownicy ponoszą straty. W wielu wypadkach odbiorcy nie powinni instalować już dalszych odbiorników, szczególnie dużej mocy jednak w praktyce rolnicy nie zważają na względy techniczne, zwiększając przeciążenie, a pośrednio i awaryjność sieci. W

większości gospodarstw w gminie gospodarka rolna wskazuje duży stopień intensywności i energochłonności, która corocznie wzrasta. Na obszarze gminy sprzedaż energii elektrycznej przypadającej na jedno gospodarstwo rolne było 1,35 razy większa od średniej krajowej, a dynamika wzrostu sprzedaży ponad czterokrotnie większa od średniej krajowej. Dlatego też potrzeby gminy w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci wiejskich są wyraźnie większe od średnich liczonych dla całego kraju. Należy zatem skierować odpowiednie fundusze na te inwestycje, by nie tylko zapewnić realizację zwiększonego zapotrzebowania na energię elektryczną, lecz by również zmniejszyć stopień niedofinansowania.

Roczny przyrost sprzedaży energii elektrycznej przypadający na jedno gospodarstwo rolne wyniósł w gminie aż 9,8% przy średniej krajowej 3,45%, natomiast przyrost mocy transformatorów dla ZE tylko 4,12% przy średniej krajowej 5,08%.

Równie niekorzystnie kształtują się wskaźniki przyrostu długości linii średniego i niskiego napięcia.

Przedstawionych problemów nie można rozwiązać w krótkim czasie, gdyż wymaga to dużych nakładów finansowych. Inwestowanie w sieci wiejskie na obecnym poziomie będzie barierą dla rozwoju intensywnego i efektywnego rolnictwa.

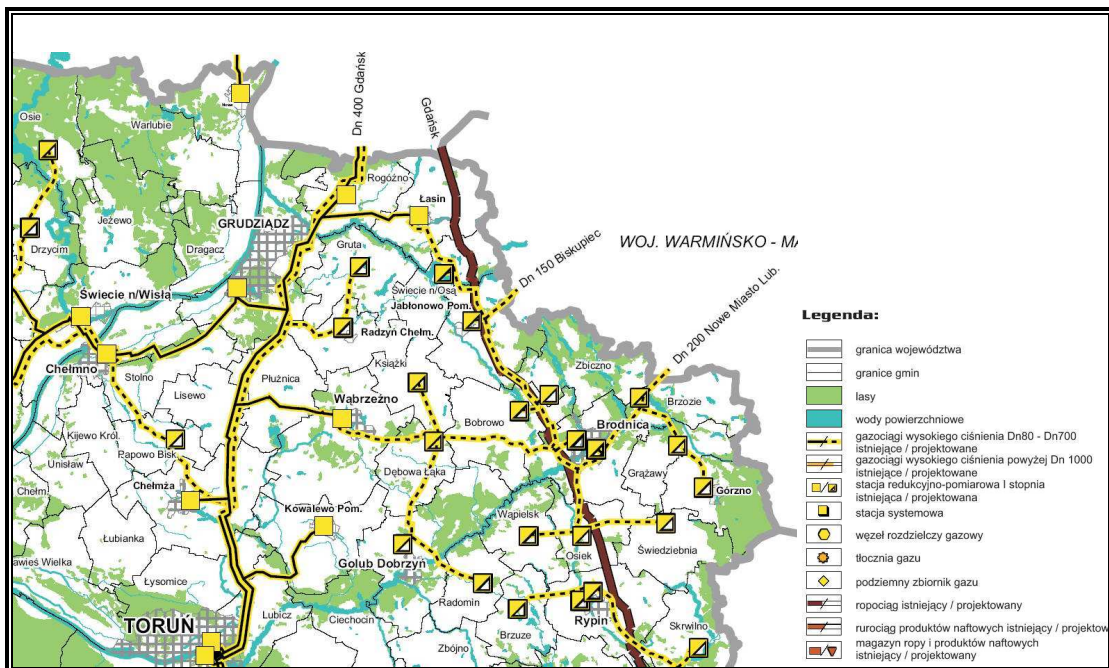
Na terenie gminy występują elementy ponadlokalnej infrastruktury technicznej powodującej zajętość terenu i wywołujące ograniczenia lokalizacyjne ze względu na strefy ochronne dla tych urządzeń.

Źródłami zasilania energią elektryczną gminy są stacje transformatorowe 110/15 kV i napowietrzne stacje transformatorowe 15 kV/0,4 kV - o mocach uzależnionych od potrzeb odbiorców. Przez obszar gminy nie projektuje się nowych dla sieci 110 lub 220 kV.

Gazownictwo

Gmina Radzyń Chełmiński nie jest zgazyfikowana. Pozytywnym uwarunkowaniem zaopatrzenia mieszkań, firm i budynków użyteczności publicznej w gaz przewodowy jest bliskość gazociągów tranzytowych kraju biegnących z kierunku północ na południe. Chodzi tu o gazociąg wysokoprężny Włocławek - Gardeja z odgałęzieniem w Lisewie oraz równoległe do niego przechodzący; gazociąg Włocławek - Gdynia. Stanowią one potencjalne źródło gazu dla gminy (po realizacji stacji redukcyjnej). Obecnie żadna z miejscowości nie jest zgazyfikowana, natomiast ze względu na czynniki ekonomiczne oraz łatwość użytkowania, na potrzeby gospodarstw domowych powszechnie używa się gazu butlowego. Nie jest to stan korzystny, gdyż gaz jest jednym z tańszych i ekologicznych metod grzewczych, a jego wykorzystanie może się w znaczący sposób przyczynić do poprawy jakości powietrza na terenie gminy. Pomimo, iż gmina posiada dostateczną dostępność do źródeł gazu ziemnego w postaci gazociągów magistralnych,

to jednak budowa systemu gazowego na terenie gminy stanowi problem. Brak jest tu sieci przesyłowej do poszczególnych jednostek osadniczych gminy. W najbliższej perspektywie nie planuje się objęcia gazyfikacją terenu gminy Radzyń Chełmiński.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Ryc. 20 Gazownictwo w Województwie Kujawsko-Pomorskim

Ciepłownictwo

Obiekty użyteczności publicznej (urząd, szkoły, sklepy), jak również budownictwo wielorodzinne i jednorodzinne oraz obiekty przemysłowe ogrzewane są z lokalnych indywidualnych kotłowni opalanych głównie węglem.

Na terenie gminy znajdują się lokalne systemy ciepłownicze zlokalizowane w zakładach. Kotłownie te ogrzewają głównie obiekty mieszkalne wielorodzinne oraz nieliczne obiekty produkcyjne i biurowe. Pozostałe obiekty mieszkalne i usługowe na terenie gminy posiadają lokalne własne urządzenia grzewcze o różnych źródłach zasilania (paliwa stałe, płynne, gazowe i elektryczność).

W okresie perspektywicznym nie przewiduje się na terenie miasta i gminy tworzenie nowych systemów ciepłowniczych, rozwój energetyki upatruje się na bazie urządzeń grzewczych lokalnych, własnych. Istotną zmianą jakościową winno być odchodzenie od zasilania kotłowni paliwami stałymi na rzecz paliw czystych dla środowiska jak: paliwa płynne, gaz, energia elektryczna, pompy ciepła itp.

7.3. Schemat kartograficzny – Energetyka i gazownictwo.

7.4. TELEKOMUNIKACJA I TELEFONIA KOMÓRKOWA

Stacje linii radiowych i telefonii komórkowej

Stacja Linii Radiowych wraz z masztem radiowo-telewizyjnym znajduje się w Radzynie Chełmińskim przy ulicy Orłowicza 2. Właścicielem stacji jest TP EmiTel Sp. z o.o. - Region Północny Gdańsk.

W dniu 30 marca 2004 roku, na podstawie dokumentacji techniczno-prawnej, Wojewoda Kujawsko-Pomorski udzielił Spółce TP Emi Tel z Gdańska pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych do środowiska dla stacji Linii Radiowych w Radzynie Chełmińskim. Pozwolenie ma ważność do 31 grudnia 2010 roku.

Maszty powoduje przekroczenia dopuszczalnych norm jedynie w zakresie przestrzennym w promieniu kilkadziesiąt metrów wokół masztu na wysokościach 73,4 m n.p.t. dla jednej anteny oraz 80,7 m n.p.t. dla drugiej anteny. Jest to obszar niedostępny ludziom, wobec czego wokół masztu nie tworzy się stref ograniczonego użytkowania. Na maszcie usytuowane są również stacje bazowe telefonii komórkowej.

Dla linii radiowej relacji Trzeciewiec - Radzyń Chełmiński - Dylewska Góra obowiązuje pas ochronny o szerokości 500 m, dopuszczalna zabudowa w tym pasie - budownictwo niskie o wysokości do 8 m - wytyczne Zakładu Radiokomunikacji i Teletransmisji w Gdańsku. Trasę radiolinii podano na załączniku graficznym.

W ostatnich kilkunastu latach nastąpił dynamiczny rozwój sieci telefonii bezprzewodowej (komórkowej). Brak jest szczegółowych danych na temat liczby mieszkańców gminy posługujących się telefonem komórkowym. Elementem sieci telefonii bezprzewodowej zlokalizowanej na terenie gminy są stacje bazowe telefonii komórkowej. Ich liczba przedstawia się następująco:

Tab. 25 Liczba stacji bazowych telefonii komórkowej w mieście i gminie w 2008 r.

Położenie stacji	Ilość stacji bazowych BTS	Lokalizacja	Operator
Radzyń Chełmiński	1	maszt radiowo-telewizyjny przy ul. Orłowicza 2	PLUS GSM, ERA

Źródło: UMIG w Radzynie Chełmińskim

7.5. MELIORACJE

Udostępniona przez Urząd Miasta i Gminy dokumentacja techniczno-inwentaryzacyjna zawiera wykaz zmeliorowanych gruntów poszczególnych wsi Gminy Radzyń Chełmiński. Gmina posiada 3.177,13 ha obszarów zmeliorowanych. W tym rozróżnić można rodzaj melioracji na drenowanie, które obejmuje obszar 2.788,49 ha i odwodnienie rowami, które zajmuje obszar 338,66 ha. Wielkości obszarów zmeliorowanych w poszczególnych wsiach gminy przedstawiają się następująco:

Tab. 26 Zbiorcze zestawienie obszarów zmeliorowanych Gminy Radzyń Chełmiński.

Miejscowość	Obszar zmeliorowany ogółem [ha]	Rodzaj melioracji [ha]	
		drenowanie	odwodnienie rowami
Czczewo	401,89	347,97	53,92
Gawłowice	325,64	301,01	24,63
Gołębiewo	616,23	602,62	13,63
Kneblowo	170,53	52,37	118,16
Mazanki	228,37	201,99	26,38
Nowy Dwór	174,37	137,93	36,44
Radzyń Wybudowanie	268,90	236,77	32,13
Rywałd	653,48	623,42	30,06
Stara Ruda	282,20	276,84	5,36
Szumilowo	55,52	7,57	47,95
RAZEM:	3.177,13	2.788,49	338,66

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim „Dokumentacja techniczno- inwentaryzacyjna wykazu obszarów zmeliorowanych”.

Z powyższych danych wynika, że obszar gminy jest zmeliorowany w 35 %.

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński istnieją dwa urządzenia wodne, które mają za zadanie piętrzenie wody . Pierwsze urządzenie to przepust żelbetonowy służący do piętrzenia wód jeziora Kneblowo do rzędnej 87,85 m n.p.m., a drugie urządzenie wodne służy do piętrzenia wody jeziora Szumilowo do rzędnej 85,10 m n.p.m. za pomocą progu - zastawki stałym przelewem na rzędnej 85,05 m n.p.m.

7.6. USUWANIE ODPADÓW

Na terenie Gminy Radzyń Chełmiński brak jest funkcjonującego gminnego składowiska odpadów. Do roku 1995 istniało składowisko odpadów we wsi Szumiłowo, które obsługiwało miasto i gminę Radzyń Chełmiński. Teren przeznaczony pod składowisko stanowił nieczynne wyrobisko poeksploatacyjne piasku, które zostało przeznaczone na ten cel w roku 1988. Aktualnie teren ten jest rekultywowany.

Szeroko rozumianą problematykę z zakresu gospodarki odpadami na terenie miasta i obszaru wiejskiego gminy prezentuje Plan Gospodarki Odpadami Gminy Radzyń Chełmiński, który został zatwierdzony uchwałą Nr XVII/140/05 Rady Miejskiej Radzyna Chełmińskiego z dnia 14 lutego 2005 r.

Obejmuje on zagadnienia związane z powstawaniem, selektywnym gromadzeniem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów na jej terenie. Gminny Plan Gospodarki Odpadami (GPGO) dotyczy zarówno odpadów powstających w gospodarstwach domowych (organiczne, tworzywa sztuczne, szkło, papier, tektura, tekstylia, popioły i żużle) jak również dotyczy on odpadów niebezpiecznych (baterie, akumulatory, lampy jarzeniowe, przepracowane oleje, smary, odpady medyczne i weterynaryjne itp.). Porusza on również problemy z odpadami wytwarzanymi w zakładach produkcyjnych (powstające w procesie produkcji), a także z odpadami powstającymi w sektorze publicznym i handlowym.

W roku 2005 stan gospodarki odpadami na terenie gminy Radzyń Chełmiński przedstawiał się następująco:

- 1) zbiórką odpadów komunalnych zmieszanych objętych było około 37 % mieszkańców gminy Radzyń Chełmiński przez 2 firmy wywozowe, natomiast około 63 % mieszkańców gminy była zobowiązana indywidualnie dowozić odpady komunalne na zorganizowane składowiska, najbliższe w Niedźwiedziu (gm. Dębowa Łąka);
- 2) selektywną zbiórką odpadów planowano objąć wszystkie miejscowości gminy;
- 3) zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie wywozu stałych odpadów komunalnych z terenu gminy posiadały dwie koncesjonowane firmy: „PUM” Sp. z o.o. z Grudziądza oraz EKOSYSTEM Sp. z o.o. z Wąbrzeźna;
- 4) gmina Radzyń Chełmiński nie posiadała na swoim terenie instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów;
- 5) istniały licznie występujące na terenie gminy małe wysypiska odpadów;
- 6) w dalszym ciągu rekultywowano składowisko odpadów w Szumiłowie poprzez zalesienie;

7) brakowało dokładnej ewidencji ilościowej i jakościowej odpadów powstających na terenie gminy (np. odpady weterynaryjne).

Tab. 27 Łączną ilość poszczególnych rodzajów odpadów powstających na terenie Gminy Radzyń Chełmiński - zestawienie.

Źródło pochodzenia odpadów	Ilość	
	[Mg]	[%]
Komunalne ¹⁾	1.346,4	81,36
Z sektora handlu i publicznego ²⁾	90,5	5,47
Medyczne i weterynaryjne ²⁾	7,0	0,42
Z przemysłu	b.d.	-
Z sektora budowlanego ²⁾	204,0	12,33
Wraki samochodowe	b.d.	-
Z oczyszczalni ścieków ^{2), 3)}	7,0	0,42
RAZEM:	1.654,9	100,00

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami Gminy Radzyń Chełmiński, 2004 r.

Zgodnie z regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński, który został zatwierdzony uchwałą Nr IX/60/07 Rady Miejskiej w Radzynie Chełmińskim z dnia 24 września 2007r. odpady komunalne powstające na terenie nieruchomości powinny być zbierane i odbierane w sposób selektywny, wyłącznie w pojemnikach lub kontenerach na ten cel przeznaczonych tj. znormalizowanych, przystosowanych do wywozu pojazdami specjalistycznymi.

Regulamin ustala minimalną pojemność urządzeń przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych, która wynosi:

- 60 l – dla gospodarstw domowych, w którym przebywają 1-2 osoby;
- 110 l – dla gospodarstw domowych, w którym przebywają od 3 do 5 osób;
- 240 l - dla gospodarstw domowych, w którym przebywa powyżej 5 osób;
- 110 l – dla nieruchomości, w której prowadzi się działalność gospodarczą.

Selektywna zbiórka odpadów polega na oddzielnym gromadzeniu odpadów w oznakowanych pojemnikach rozstawionych na terenie gminy. Dla potrzeb selektywnej zbiórki odpadów są stosowane odpowiednio oznakowane pojemniki lub worki usytuowane na terenie poszczególnych nieruchomości.

Dotyczy to następujących odpadów:

- ❖ odpady szklane;
- ❖ odpady z tworzyw sztucznych;
- ❖ makulatura.

Selektywna zbiórka odpadów dotyczy również:

- ❖ odpadów biodegradowanych powstających na terenie nieruchomości, które nie są gromadzone w workach przeznaczonych do ich zbiórki, mogą być kompostowane we własnym zakresie przez właścicieli nieruchomości;
- ❖ odpadów komunalnych, które należy wydzielić z odpadów niebezpiecznych powstających w gospodarstwach domowych oraz przekazywać do punktu zbiórki tych odpadów;
- ❖ zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego;
- ❖ odpadów wielkogabarytowych oraz odpadów budowlanych i pochodzących z remontu, które należy zbierać oddzielnie od innych rodzajów odpadów, w wydzielonym miejscu na terenie nieruchomości, w sposób nie utrudniający z jej korzystania a następnie usuwać jak najszybciej w terminach uzgodnionych z przedsiębiorstwem wywozowym;

Odbiór odpadów odbywa się z częstotliwością ustaloną przez właściciela nieruchomości z uprawnionym podmiotem lecz nie rzadziej niż dwa razy w miesiącu, koszty wywozu odpadów ponosi właściciel nieruchomości.

W roku 2008 usługi polegające na wywozie nieczystości stałych na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński wraz ze zbiórką odpadów selekcyjonowanych, tj. plastiku i szkła świadczyło przedsiębiorstwo z Wąbrzeźna, które zajmuje się odbiorem odpadów. Wywóz nieczystości stałych odbywa się raz w tygodniu, plastiku co 2 tygodnie w okresie letnim i co 4 tygodnie zimą, natomiast szkło jest odbierane w zależności od potrzeb w ciągu 3 dni od zgłoszenia.

8. UWARUNKOWANIA INNE

8.1. ŹRÓDŁA NIEKORZYSTNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO, W TYM ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Brak na terenie gminy większych zakładów przemysłowych, eliminuje zagrożenia środowiska i ludności, związane z procesami przemysłowymi. Ważnym źródłem zagrożenia (w przypadku awarii) stanowi transport drogowy materiałów niebezpiecznych, w tym głównie przewóz paliw płynnych autocysternami. Natężenie ruchu drogowego w obrębie gminy jest zróżnicowane. Największe na drogach wojewódzkich i tam potencjalnie największa jest możliwość wystąpienia zagrożeń nadzwyczajnych, a najmniejsze na drogach gminnych. Punktowymi źródłami skażenia środowiska przyrodniczego substancjami ropopochodnymi, zagrożenie pożarem, w przypadkach awaryjnych, są stacje paliw w Radzynie Chełmińskim.

Lokalne zagrożenia mogą stwarzać niewłaściwie składowane i stosowane środki ochrony roślin oraz składowiska odpadów niebezpiecznych. Decyzje Starosty Grudziądzkiego, zezwalające na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych posiadają: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Gospodarstwo Rolne Tomasz Kawski, Firma „Greene”, „Rolnicze Biuro Handlowe” – Ziemowit Rębisz - w Radzynie Chełmińskim, Przedsiębiorstwo Robót Drogowych „DROBÓT” Wytwórnia Mas Bitumicznych w Zakrzewie, Firma „PETRIM” Stacja Paliw w Kneblowie, Jacek Kaczmarzyk Konstrukcje i Pokrycia Dachowe w Czeczewie.

Istniejące warunki hydrograficzne (brak większych rzek) sprawiają, że na terenie gminy nie ma terenów zagrożonych powodzią. Znaczne powierzchnie terenów podmokłych, sprzyjają powstawaniu lokalnych podtopień, zwłaszcza w czasie wiosennych roztopów i ulewnych deszczów.

Również obszar byłego składowiska odpadów komunalnych w Szumiłowie nie stanowi dużego zagrożenia dla środowiska, gdyż jest to teren zalesiony i w znacznym stopniu zrehabilitowany.

8.2. ZAGROŻENIA NADZWYCZAJNE

Analizując źródła niekorzystnego oddziaływania na środowisko scharakteryzowano również potencjalne zagrożenia nadzwyczajne. Z uwagi na niewielki udział przemysłu zagrożenia takie mogą wystąpić jedynie ze strony transportu drogowego (przewóz materiałów niebezpiecznych) lub rolnictwa (środki ochrony roślin). Ponadto mogą wystąpić pożary, a także wycieki produktów ropopochodnych z istniejących stacji paliw.

8.3 OBSZARY ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO

Na terenie gminy nie ma terenów zagrożonych powodzią. Sieć hydrograficzna składa się głównie z niewielkich cieków i rowów oraz kilku jezior. Występują znaczne powierzchnie terenów podmokłych, które sprzyjają powstawaniu lokalnych, sezonowych podtopień. Ich występowanie zależy głównie od okresowych zjawisk meteorologicznych.

8.4 WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.

8.5. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński nie występują obszary górnicze wyznaczone na podstawie przepisów odrębnych.

8.6. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN I ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH

Na terenie analizowanej gminy, udokumentowano jedynie złożę torfu w rejonie Radzyna - Fijewa, w kat. C₂, w wysokości 1.004.000 m³ (złożę to nie jest eksploatowane). W terenie istnieją ślady dawnej (niekoncesjonowanej) eksploatacji kruszywa naturalnego (piasku i żwiru) w rejonie Gawłowic oraz gliny i piasku gliniastego w okolicach Kneblowa. Wynika to z „Inwentaryzacji kopalni stałych” opracowanej przez PG w Warszawie Zakład w Gdańsku. Ponadto w/w „Inwentaryzacja” wyznacza obszar perspektywiczny występowania kredy jeziornej w okolicy Radzyna – Fijewa (8 punktów) oraz gliny w rejonie Kneblowa

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych udokumentowane są na ujęciach w Radzynie Chełmińskim, Mazankach, Zakrzewie, Szumiłowie i Rywałdzie. Szczegółowa charakterystyka ujęć została przedstawiona w rozdziale „Infrastruktura techniczna”.

Na podstawie Mapy Geologiczno – Gospodarczej Polski w skali 1 :50000 ark. Grudziądz, prognostyczny obszar występowania piasków glaukonitowych (trzeciorzędowych) wyznaczono na południe od drogi 543, w odległości około 1,5 km na południowy - wschód od wsi Zielnowo. Został on rozpoznany w kategorii D₁ jako złożę piasków formierskich „Zielnowo I” o zasobach 26,4 tys.

m³. Na powierzchni 1,2 ha występują piaski glukonitowe ilaste o miąższości 2,2 m. Badania jakości kopaliny przeprowadzono w Instytucie Odlewnictwa w Krakowie i stwierdzono, że piaski zawierają średnio 27,8% lepiszcza i 0,8% węglanów. Temperatura spiekania wynosi 1200° C, a wytrzymałość na ściskanie ma średnią wartość 0,14 Mpa. Kopalina jest przydatna na formy dla odlewów ze stopów miedzi i aluminium.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

TEKST STUDIUM (część druga)

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

„METROPOLIA – SATINI s.c.”, ul. Chełmińska 1, 86 – 300 Grudziądz
tel./ fax 0 56 46 130 44, www.metropolia.info.pl, e-mail: metropolia@satini.com.pl

CZĘŚĆ II. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

1. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW.

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy powinny przede wszystkim uwzględniać uwarunkowania środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego, komunikacji i infrastruktury technicznej. Ponadto powinny uwzględniać potencjał społeczno-ekonomiczny gminy i dążyć do racjonalnego zaspokajania potrzeb jej mieszkańców zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, studium wyznacza jedynie kierunki zagospodarowania przestrzennego uwzględniając przy tym uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego. Dokument określa lokalne zasady zagospodarowania przestrzeni gminy, jednak granice obszarów funkcjonalnych ściśle nie przesądzają o faktycznej zmianie przeznaczenia tych terenów i o ich zainwestowaniu. Dokładne określenie granic oraz funkcji zagospodarowania poszczególnych terenów powinny być określone na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego gminy oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu właściwej polityki przestrzennej gminy. Ponadto zawiera nieobowiązkowe postulaty i sugestie, które wart wziąć pod uwagę w kształtowaniu ładu przestrzennego.

Analizując strukturę przestrzenną gminy Radzyń Chełmiński, należy stwierdzić iż wyróżnia się ona stosunkowo małą koncentracją zwartej zabudowy. Tego typu struktury urbanistyczne występują jedynie w mieście Radzyń Chełmiński i kilku miejscowościach sołeckich (przede wszystkim w Zakrzewie, Szumiłowie, Zielnowie, Dębieńcu i Rywałdzie). Z uwagi na rolniczy charakter gminy na zdecydowanej większości jej obszaru występuje zabudowa rozproszona. Praktycznie nie występują obszary zwartej zabudowy letniskowej, natomiast tereny o funkcji produkcyjnej występują jedynie w Zakrzewie i na północny-zachód od centrum Radzyna Chełmińskiego (Fijewo).

Kierunki zmian struktury przestrzennej wynikają przede wszystkim z uwarunkowań przyrodniczych. Gmina składa się prawie wyłącznie z terenów rolnych i odznacza się aktywnością gospodarczą ukierunkowaną na rolnictwo, a zwłaszcza rolnictwo integrowane, w ograniczonym zaś stopniu na przetwórstwo rolno-spożywcze. Tereny północne, w niewielkim stopniu zalesione i

z jeziorem Szumiłowo i Bobrowo są predestynowane do prowadzenia gospodarki wodnej, leśnej i przede wszystkim rozwoju turystyki i agroturystyki. Rolę taką może również pełnić jezioro Kneblowo z sąsiadującymi bezpośrednio terenami. Obszary wokół jezior będą się przekształcać w bazę mieszkaniowo-usługową i rekreacyjną dla obecnych i przyszłych mieszkańców gminy. Rolę lokalnego ośrodka centralnego pełni miejscowość Radzyń Chełmiński, w której występuje największa koncentracja zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej. Pozostałe jednostki osadnicze stanowią ośrodki podstawowe (wsie sołeckie), w których dominuje zabudowa zagrodowa, mieszkaniowa jednorodzinna, produkcyjna i usługowa.

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy powinny wynikać z racjonalnego, wielofunkcyjnego rozwoju ośrodka gminnego, do którego należy dożyć poprzez:

- ❖ wzmocnienie funkcji usługowych o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym,
- ❖ wykorzystanie walorów krajobrazowo - kulturowych,
- ❖ rozwój usług z zakresu kultury,
- ❖ utrzymanie i dalszy rozwój usług z zakresu sportu i rekreacji,
- ❖ rozwój funkcji turystycznej w oparciu o walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe,
- ❖ rozwój różnych form opieki społecznej,
- ❖ rozwój i poprawę funkcjonowania zabudowy mieszkaniowej,
- ❖ rozwój funkcji usługowo - produkcyjnych,
- ❖ rozwój usług z zakresu obsługi rolnictwa,
- ❖ rozwój usług z zakresu obsługi ruchu turystycznego,
- ❖ realizację zabudowy rekreacyjnej i agroturystycznej,
- ❖ przekształcanie istniejących gospodarstw rolnych w agroturystyczne,
- ❖ rozwój i poprawę funkcjonowania zabudowy zagrodowej.

Należy również wzmocnić powiązania funkcjonalne pomiędzy poszczególnymi ośrodkami systemu osadniczego m. in. poprzez:

- ❖ modernizację sieci drogowej,
- ❖ poprawę funkcjonowania komunikacji zbiorowej,
- ❖ rozbudowę systemów łączności,
- ❖ kształtowanie racjonalnych relacji funkcjonalno-przestrzennych społecznie akceptowanych i efektywnych ekonomicznie pomiędzy poszczególnymi ośrodkami.

2. STREFY FUNKCJONALNE POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY.

Podstawą wyznaczania granic stref funkcjonalnych była szczegółowa analiza uwarunkowań fizjograficznych i przyrodniczych. W analizie tej wzięto pod uwagę również dotychczasowy sposób użytkowania terenów oraz strukturę własnościową gruntów. Należy przy tym zaznaczyć, iż szczególne znaczenie ma tu struktura własnościowa użytkowanych gruntów. W wielu przypadkach granice stref funkcjonalnych pokrywają się z granicami geodezyjnymi działek. Studium stanowi podstawę do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a integralną częścią opracowania jest rysunek studium (załącznik graficzny). Wyznaczone granice stref funkcjonalnych mają charakter orientacyjny i nie stanowią ustaleń planistyczno-proceduralnych. Określają jedynie kierunki rozwoju przestrzennego gminy. W sytuacji, gdy granica strefy funkcjonalnej przecina działkę geodezyjną w dowolnym miejscu i powstaje wątpliwość w ustalaniu przeznaczenia całej nieruchomości, należy dążyć do objęcia planem miejscowym całej nieruchomości, z uwzględnieniem funkcji, kierunków i wskaźników zagospodarowania określonych w studium. W obszarach, w których wg ustaleń Studium ogranicza się nadmierny rozrost sieci osadniczej (strefa rolno-leśna) dopuszcza realizację zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej, a także zabudowę innych funkcji. Lokalizacja nowej zabudowy może następować w ramach uzupełnienia istniejącej zabudowy przy spełnieniu przepisów odrębnych oraz poprzez sporządzanie planów miejscowych w oparciu o uchwałę Rady Gminy, nie dokonując zmian w studium, pod warunkiem, że nowe tereny inwestycyjne:

- będą stanowiły uzupełnienie istniejącej zabudowy,
- funkcja oraz charakter zabudowy będą zbliżone do istniejącej, przy założeniu wyższego standardu,
- nie wymagają nadmiernej rozbudowy gminnych systemów infrastruktury technicznej,
- nie wywołują negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- uwzględniają kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania terenów określone w studium.

Strefy funkcjonalne

P/U – strefa rozwoju wielofunkcyjnego – obszary aktywizacji gospodarczej.

Strefa wielofunkcyjnego rozwoju gospodarczego z obiektami produkcyjnymi, usługowymi, składami i magazynami, z dopuszczeniem rozbudowy istniejącej zabudowy zagrodowej oraz budowy budynków mieszkalnych jednorodzinnych, a także adaptacją istniejącej zabudowy. Dominująca funkcja zabudowy – produkcyjno-usługowa.

MU – strefa mieszkaniowo-usługowa.

Obszary zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej, usługowej, drobnej wytwórczości (rzemiosła produkcyjnego) i produkcji o charakterze nieuciążliwym, z obiektami użyteczności publicznej, sportu i rekreacji, a także z możliwością zachowania, adaptacji i rozbudowy istniejącej zabudowy zagrodowej.

MN – strefa mieszkaniowa.

Obszary zabudowy zagrodowej oraz mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej z możliwością realizacji zabudowy usługowej z drobną wytwórczością (rzemiosłem produkcyjnym) o charakterze nieuciążliwym.

UK – strefa obiektów sakralnych, obiektów zabytkowych, cmentarza.

Obiekty kultu religijnego, obiekty zabytkowe, cmentarz.

ML – strefa rozwoju turystyki i rekreacji.

Obszary zabudowy rekreacyjnej i mieszkaniowej jednorodzinnej, obiekty sportu, turystyki, usług użyteczności publicznej (dominująca funkcja rekreacyjna).

R/L – strefa rolno-leśna.

Obszary produkcji rolnej z zabudową zagrodową, możliwością realizacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i rekreacyjnej, a także zabudowy innych funkcji w ograniczonym zakresie oraz dopuszczeniem zalesień (dominująca funkcja rolnicza).

E – strefa ekologiczna.

Obszary użytków zielonych wzdłuż cieków wodnych użytkowane jako pastwiska, łąki, zadrzewienia, tereny podmokłe i bagienne z dopuszczeniem realizacji obiektów i urządzeń wodnych, stawów hodowlanych.

ZD – strefa ogrodów działkowych

Obszary ogrodów działkowych z możliwością przekształcenia w tereny o funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej.

L – strefa produkcji leśnej.

Obszary lasów.

ZP – strefa zieleni parkowej.

Obszary parków wchodzących w skład zespołów dworsko-parkowych objętych ochroną.

W – strefa zbiorników wodnych - obszary wód powierzchniowych.

3. KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW W TYM TERENY WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY.

Ustalenia dla poszczególnych stref funkcjonalnych zawarte w niniejszym *Studium* są sugerowaną propozycją kształtowania przestrzeni oraz zabudowy. Szczegółowe parametry i gabaryty zabudowy zostaną określone na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ustalenia dla stref funkcjonalnych

P/U – strefa rozwoju wielofunkcyjnego – obszary aktywizacji gospodarczej obejmuje tereny położone na północny-zachód od centrum Radzyna Chelmińskiego oraz cztery obszary w miejscowości Zakrzewo.

Studium przewiduje na tych terenach wielofunkcyjny rozwój funkcji gospodarczych w postaci lokalizacji zabudowy produkcyjnej, usługowej, składowej i magazynowej. Ustala się możliwość przekształcenia i uzupełnienia istniejącej zabudowy. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość realizacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami lub bez usług. Dla istniejącej zabudowy zagrodowej ustala się możliwość rozbudowy lub adaptacji. W przypadku sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów, które są wykorzystywane rolniczo dopuszcza się określenie dotychczasowego, rolniczego użytkowania obszarów, mimo przeznaczenia w niniejszym studium pod inne funkcje. Wydzielone działki, które zostaną przeznaczone pod inwestycje powinny mieć zapewniony dostęp do drogi publicznej, a ponadto powinny być dostosowane pod względem wielkości do potrzeb inwestycyjnych i

rodzajów prowadzonej działalności gospodarczej. W zakresie ochrony środowiska postuluje się wprowadzenie na granicach terenów o różnym przeznaczeniu, zieleni niskiej i wysokiej, która będzie ograniczała hałas i potencjalne szkodliwe oddziaływanie projektowanych inwestycji. Na etapie sporządzania planów miejscowych dopuszcza się korekty granic strefy.

Ustalenia dotyczące wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania terenów strefy P/U – wytyczne do planów miejscowych:

- minimalna powierzchnia nowo wydzielanej działki dla zabudowy produkcyjno-usługowej – 2000 m²,
- minimalna powierzchnia działki nowo wydzielanej działki dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i mieszkaniowo-usługowej – 1000 m²,
- obszar przeznaczony pod zabudowę, dojścia, dojazdy, parkingi, utwardzone nawierzchnie nie powinien przekraczać 70% dla zabudowy produkcyjno-usługowej oraz 60% dla zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo-usługowej,
- udział powierzchni biologicznie czynnej min. 30% dla zabudowy produkcyjno-usługowej i min. 40% dla zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo-usługowej (zlokalizowana przede wszystkim w pobliżu granic działek),
- wysokość zabudowy produkcyjno-usługowej – do 15,0 m, natomiast zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo-usługowej – do 12,0 m,
- ilość miejsc postojowych dla samochodów osobowych, w zabudowie produkcyjno - składowej nie powinna być mniejsza niż 1 miejsce na 50 m² powierzchni użytkowej zakładu produkcyjnego, przy czym do obliczeń miejsc parkingowych nie bierze się powierzchni magazynowej oraz nie zalicza się możliwości parkowania na jezdni lub chodniku drogi publicznej,
- szerokość dróg dojazdowych do zakładów produkcyjnych w liniach rozgraniczających nie powinna być mniejsza niż 15,0 m.

MU – strefa mieszkaniowo-usługowa obejmuje tereny położone w miejscowości Radzyń Chełmiński, Rywałd i Zakrzewo. Studium przewiduje na tych terenach rozwój intensywnej zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej, usługowej, a także drobnej wytwórczości, produkcji o charakterze nieuciążliwym, obiektów użyteczności publicznej, sportu i rekreacji z możliwością zachowania i ewentualnej rozbudowy istniejącej zabudowy zagrodowej. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się zalesienia. Na terenie strefy mieszkaniowo-usługowej

postuluje się poza rozwojem zabudowy mieszkaniowej, lokalizowanie rzemiosła produkcyjnego, mikro i małych przedsiębiorstw, które zaspokoją potrzeby mieszkańców, stworzą nowe miejsca pracy i przyczynią się do wzrostu konkurencyjności tych obszarów. Przy zmianach użytkowania terenów strefy MU i wprowadzaniu nowej zabudowy, należy szczególnie dbać o ład przestrzenny i intensyfikować zabudowę, tak aby tworzyła spójne i harmonijne układy urbanistyczne. Zaleca się wprowadzenie dużego udziału powierzchni biologicznie czynnych oraz właściwie zagospodarowywać obszary przestrzeni publicznej. Przy realizacji projektowanych inwestycji wzięć pod uwagę wytyczne Planów Odnowy Wsi oraz Wieloletnie Plany Inwestycyjne Gminy. W przypadku sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów, które są wykorzystywane rolniczo dopuszcza się określenie dotychczasowego, rolniczego użytkowania obszarów, mimo przeznaczenia w niniejszym studium pod inne funkcje. Ponadto na etapie sporządzania planów miejscowych dopuszcza się korekty granic strefy.

Ustalenia dotyczące wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania terenów strefy MU – wytyczne do planów miejscowych:

- minimalna powierzchnia nowo wydzielanej działki dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – 600 m²,
- minimalna powierzchnia nowo wydzielanej działki dla zabudowy mieszkaniowo-usługowej, usługowej, rzemiosła produkcyjnego – 1200 m²,
- minimalna szerokość frontu nowo wydzielanej działki – 20 m,
- obszar przeznaczony pod zabudowę, dojścia, dojazdy, parkingi, utwardzone nawierzchnie nie powinien przekraczać 60%,
- udział powierzchni biologicznie czynnej min. 40% (zlokalizowana przede wszystkim w pobliżu granic działek),
- wysokość projektowanej zabudowy – do 12,0 m, (w uzasadnionych przypadkach studium dopuszcza budowę wyższych obiektów),
- uciążliwość prowadzonej działalności gospodarczej winna ograniczać się do granicy działek, na których jest prowadzona,
- ilość miejsc postojowych w zabudowie mieszkalnej dla pojazdów osobowych powinna być nie mniejsza niż 1,0 miejsce na 1 mieszkanie, przy czym do obliczeń nie zalicza się możliwości parkowania na jezdni lub chodniku drogi,
- miejsca i pomieszczenia do garażowania pojazdów osobowych w zabudowie mieszkaniowej powinny być zapewnione na terenie zajmowanym przez tą zabudowę, należy jednak unikać budowy kompleksów garaży indywidualnych, szczególnie tymczasowych,

- drogi dojazdowe do domów mieszkalnych w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej powinny spełniać parametry dróg publicznych i nie powinny być przelotowe.

MN – strefa mieszkaniowa obejmuje tereny położone wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych w miejscowościach sołeckich.

W strefie tej zakłada się rozwój zabudowy zagrodowej z możliwością realizacji zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej, usługowej oraz drobnej wytwórczości (rzemiosła produkcyjnego) o charakterze nieuciążliwym. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się zalesienia. Przy lokalizacji nowej zabudowy należy dbać o ład przestrzenny poprzez działania mające na celu intensyfikację istniejącej zabudowy oraz lokalizowanie nowych inwestycji wzdłuż ciągów komunikacyjnych. W miarę możliwości tworzyć spójne jednostki urbanistyczne przy uwzględnieniu istniejącej infrastruktury technicznej, szanując wartości krajobrazowe i kulturowe. Nową zabudowę lokalizować w pierwszej kolejności w obszarach, które są wyposażone w infrastrukturę techniczną (wodociąg, zbiorczą kanalizację sanitarną) ograniczając w ten sposób nadmierną rozbudowę systemów infrastrukturalnych i chroniąc środowisko przyrodnicze. Przy realizacji projektowanych inwestycji wziąć pod uwagę przede wszystkim wytyczne Planów Odnowy Wsi. W przypadku sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów, które są wykorzystywane rolniczo dopuszcza się określenie dotychczasowego, rolniczego użytkowania obszarów, mimo przeznaczenia w niniejszym studium pod inne funkcje. Ponadto na etapie sporządzania planów miejscowych dopuszcza się korekty granic strefy.

Ustalenia dotyczące wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania terenów strefy MN – wytyczne do planów miejscowych:

- minimalna powierzchnia nowo wydzielanej działki dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, usługowej, rzemiosła produkcyjnego – 1000 m²,
- minimalna szerokość frontu nowo wydzielanej działki pod w/w budownictwo – 20 m,
- wysokość projektowanych budynków – do 12,0 m,
- wysokość budowli rolniczych – do 15,0 m (w uzasadnionych przypadkach studium dopuszcza budowę wyższych obiektów),
- obszar przeznaczony pod zabudowę, dojścia, dojazdy, parkingi, utwardzone nawierzchnie nie powinien przekraczać 60%,
- udział powierzchni biologicznie czynnej min. 40% (zlokalizowana przede wszystkim w pobliżu granic działek),

- uciążliwość prowadzonej działalności gospodarczej winna ograniczać się do granic działek, na którym jest prowadzona.
- na granicach funkcji konfliktogennych stosować w maksymalnym zakresie nasadzenia zieleni wysokie w celu ograniczenia negatywnego oddziaływania.

UK – strefa obiektów sakralnych, obiektów zabytkowych, cmentarza, obejmuje tereny zlokalizowane w Radzynie Chełmińskim i Rywałdzie. Obszary w całości leżą w strefie ochrony konserwatorskiej „A” i „B” oraz strefie ochrony archeologicznej (Radzynie Chełmiński – miasto). Ustala się ochronę istniejących obiektów zabytkowych poprzez dbałość o tereny zieleni urządzonej, a także spójność architektoniczną nowopowstających obiektów w strefie i w najbliższym sąsiedztwie strefy. Dbać o właściwą konserwację i renowację obiektów zabytkowych. W miarę możliwości usuwać obiekty dysharmonizujące, np. sieci infrastruktury technicznej, nie związane z funkcjonowaniem obiektów zabytkowych, eliminować funkcje uciążliwe oraz dostosowywać współczesne funkcje do wartości kulturowych obiektów strefy. Dopuszcza się rozbudowę istniejącego cmentarza parafialnego, zarówno w strefie UK jak i w jej sąsiedztwie. Na etapie sporządzania planów miejscowych dopuszcza się korekty granic strefy. Wszelkie zamierzenia inwestycyjne należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków

Ustalenia dotyczące wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania terenów strefy UK – wytyczne do planów miejscowych:

- realizacja ochrony istniejących obiektów zabytkowych poprzez dokładne wytyczne urbanistyczne określone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

ML – strefa rozwoju turystyki i rekreacji obejmuje potencjalne obszary rozwoju zabudowy rekreacyjnej i mieszkaniowej jednorodzinnej, które są zlokalizowane w pobliżu jezior gminy Radzyń Chełmiński. Poza istniejącą zabudową mieszkaniową i rekreacyjną dopuszcza się obiekty sportu, turystyki, usług użyteczności publicznej, które wzbogacą i uatrakcyjnią warunki zamieszkania i przebywania na tym terenie. Dopuszcza się uzupełnianie i przekształcanie istniejącej zabudowy w funkcje związane z obsługą ruchu turystycznego i mieszkalnictwa. Należy odpowiednio zagospodarować przestrzeń wokół jezior z uwzględnieniem potrzeb turystyki zorganizowanej i jednoczesnym zabezpieczeniem odpowiedniej infrastruktury (kąpieliska, pola biwakowe, pomosty itp.). Ponadto chronić środowisko przyrodnicze poprzez racjonalne zagospodarowanie przestrzeni strefy oraz odpowiednie uzbrojenie terenu przed realizacją

nowych inwestycji. Projektowana zabudowa powinna charakteryzować się wysokimi walorami estetycznymi i harmonizować z otoczeniem poprzez odpowiednie zagospodarowanie terenów biologicznie czynnych, wykorzystywanie naturalnych materiałów budowlanych m.in. kamień, drewno, a także wkomponowywanie obiektów kubaturowych w istniejącą zieleń leśną i zadrzewienia przy zachowaniu przepisów p.poż. Postuluje się przekształcenie istniejącej zabudowy zagrodowej w gospodarstwa agroturystyczne i ekologiczne świadczące usługi z zakresu obsługi ruchu turystycznego. W przypadku sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów, które są wykorzystywane rolniczo dopuszcza się określenie dotychczasowego, rolniczego użytkowania obszarów, mimo przeznaczenia w niniejszym studium pod inne funkcje. Ponadto na etapie sporządzania planów miejscowych dopuszcza się korekty granic strefy.

Ustalenia dotyczące wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania terenów strefy ML – wytyczne do planów miejscowych:

- minimalna powierzchnia nowo wydzielanej działki – 500 m²,
- minimalna szerokość frontu nowo wydzielanej działki – 15 m,
- maksymalna wysokość projektowanych budynków – do 9,0 m,
- obszar przeznaczony pod zabudowę, dojścia, dojazdy, parkingi, utwardzone nawierzchnie nie powinien przekraczać 50%,
- udział powierzchni biologicznie czynnej min. 50% (odpowiednio urządzone tereny zielone z zastosowaniem rodzimych gatunków roślin, drzew, krzewów harmonizujące z otoczeniem).

R/L – strefa rolno-leśna zajmuje zdecydowaną większość obszaru gminy. Obejmuje zarówno grunty o korzystnych warunkach do produkcji rolnej (gleby klasy III i IV), jak i gleby niższych klas bonitacyjnych (klasy V i VI). Studium zakłada rozwój zabudowy zagrodowej, zwiększanie arealów gospodarstw z przewagą gleb wysokich klas bonitacyjnych oraz zalesianie gleb o niskiej przydatności dla rolnictwa, z uwagi m.in. na słabą jakość gleb, spadki terenu przekraczające 12%, okresowe zalewanie.

Przy zalesianiu gruntów rolnych należy dążyć do tworzenia zwartych kompleksów leśnych. Unikać zalesiania niewielkich działek znajdujących się w dużej odległości od istniejących kompleksów. Dopuszcza się lokalizację nowej zabudowy siedliskowej, a w uzasadnionych przypadkach budynków usługowych i produkcyjnych, która będą stanowić uzupełnienie istniejącej zabudowy. Możliwa jest realizacja zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i rekreacyjnej. Na terenie strefy R/L dopuszcza się również rozbudowę istniejącego cmentarza lub lokalizację

nowego cmentarza. Dokładna lokalizacja cmentarza zostanie ustalona w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub w decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Należy dążyć do podnoszenia poziomu organizacji produkcji rolnej oraz rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej w gospodarstwach niskotowarowych. Z uwagi na występowanie dużych arealów gleb użytkowanych rolniczo, które są pozbawione jakiegokolwiek zabudowy w strefie rolno-leśnej dopuszcza się lokalizację farm elektrowni wiatrowych oraz innych źródeł energii odnawialnej. Potencjalne tereny lokalizacji siłowni wiatrowych wyznaczono na rysunku studium, jednak granice tych obszarów nie są ściśle określone i zostaną doprecyzowane na etapie sporządzania planów miejscowych z uwzględnieniem przepisów szczególnych. Poza potencjalnymi obszarami lokalizacji elektrowni wiatrowych wyznaczonymi na rysunku studium dopuszcza się lokalizację siłowni wiatrowych w całej strefie rolno-leśnej, przy spełnieniu warunków lokalizacji wynikających z przepisów odrębnych. Dopuszcza się również eksploatację złóż kopalin pospolitych na całym obszarze strefy funkcjonalnej. Szczegółowa lokalizacja będzie określona zgodnie z przepisami odrębnymi.

Ustalenia dotyczące wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania terenów strefy R/L – wytyczne do planów miejscowych:

- minimalna powierzchnia nowo wydzielanej działki – 1000 m²,
- maksymalna wysokość projektowanych budynków – do 10,0 m,
- obszar przeznaczony pod zabudowę, dojścia, dojazdy, parkingi, utwardzone nawierzchnie nie powinien przekraczać 30%,
- udział powierzchni biologicznie czynnej min. 70%,

E – strefa ekologiczna obejmuje obszary użytków zielonych wzdłuż cieków wodnych, które są użytkowane jako pastwiska, łąki, zadrzewienia, tereny podmokłe i bagienne z dopuszczeniem realizacji obiektów i urządzeń wodnych, stawów hodowlanych. Z uwagi na słabe warunki geotechniczne oraz wysoki poziom wód gruntowych tereny te nie nadają się pod zabudowę. Postuluje się dotychczasowe formy użytkowania terenów z zapewnieniem właściwej gospodarki wodnej oraz zachowaniem i ochroną różnorodności biologicznej obszaru. Dopuszcza się lokalizację stawów hodowlanych i urządzeń wodnych, uwzględniając przy tym ochronę środowiska przyrodniczego, a także obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacji (dróg).

Ustalenia dotyczące wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania terenów strefy E – wytyczne do planów miejscowych:

- na terenie strefy ekologicznej nie przewiduje się lokalizacji nowej zabudowy,
- udział powierzchni biologicznie czynnej powyżej 80%,
- dopuszcza się lokalizację sieci uzbrojenia technicznego, dróg, obiektów i urządzeń do obsługi komunikacji.

L – strefa produkcji leśnej, która obejmuje istniejące kompleksy leśne, których zasady zagospodarowania są określane poprzez plan urządzenia lasu i operaty urządzeniowe lasu. Na etapie opracowania w/w dokumentów dopuszcza się korekty granic strefy. Z uwagi na leśny sposób użytkowania gruntów obowiązuje zakaz zabudowy poza budynkami i obiektami służącymi gospodarce leśnej. W przypadku lokalizacji strategicznych inwestycji gminnych przemawiających za zmianą przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne dopuszcza się zmianę takiego przeznaczenia po uzyskaniu stosownej zgody kompetentnych organów.

ZP – strefa zieleni parkowej, która obejmuje parki wchodzące w skład zespołów dworsko – parkowych. Studium nie przewiduje zmiany użytkowania terenów. Zasady zagospodarowania i granice obszarów zostaną określone szczegółowo na etapie tworzenia planów miejscowych. Z uwagi na historyczną i kulturową wartość obszarów obowiązuje zakaz zabudowy. W uzasadnionych przypadkach wszelkie inwestycje i zmiany w sposobie zagospodarowania należy uzgodnić z właściwym organem sprawującym ochronę nad zabytkiem.

ZD – strefa ogrodów działkowych obejmuje obszary położone na północ od centrum Radzyna Chełmińskiego. Poza istniejącym zagospodarowaniem terenu dopuszcza się ewentualne przeznaczenie pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną. Przez obszar zlokalizowany przy drodze powiatowej 1416C przebiega projektowana obwodnica miasta.

W – strefa zbiorników wodnych obejmująca wody powierzchniowe. W strefie obowiązuje zakaz zabudowy poza obiektami i urządzeniami służącymi gospodarce wodnej. W obrębie linii brzegowej jezior, które są wykorzystywane na cele turystyczne i rekreacyjne dopuszcza się lokalizację obiektów i urządzeń służących obsłudze ruchu turystycznego (plaż, pomostów, urządzeń wodnych itp.). Przy realizacji w/w inwestycji należy uwzględnić zasady ochrony środowiska przyrodniczego.

Obszary wyłączone z zabudowy:

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński wskazuje się propozycje obszarów wyłączonych z zabudowy. Obejmują one tereny:

- strefy ekologicznej (z dopuszczeniem obiektów, urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacji),
- strefy produkcji leśnej (z dopuszczeniem obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacji oraz obiektów budowlanych służących gospodarce leśnej),
- użytki ekologiczne;
- strefy zbiorników wodnych;
- obszarów w pasach drogowych dróg publicznych (z dopuszczeniem obiektów tymczasowych oraz urządzeń i obiektów do obsługi komunikacji itp).

Obszarami wyłączonymi z zabudowy są obszary objęte ochroną środowiska przyrodniczego. Są to tereny:

- lasów z wyłączeniem terenów zabudowanych i pasów infrastruktury technicznej,
- łąk i pastwisk wraz z kompleksami gleb pochodzenia organicznego,
- o wysokich spadkach (powyżej 12%),
- zieleni obejmujące: parki, cmentarze, zieleni pocmentarną, ogrody działkowe i skupiska zieleni wysokiej.

W obszarze wyłączonym z zabudowy zawarta jest strefa ekologiczna istotna dla utrzymania równowagi przyrodniczej. Ochrona tych terenów przed zabudową oprócz walorów krajobrazowych ma istotne znaczenie dla warunków klimatycznych, ekosystemu wód, przeciwdziałania lub zapobiegania szkodliwym wpływom na środowisko powodującym jego zniszczenie lub zmianę charakteru elementów przyrodniczych. W znacznej części tego obszaru należy zachować walory naturalne.

4. OBSZARY ORAZ ZASOBY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY, KRAJOBRAZU KULTUROWEGO I UZDROWISK.

Obszar gminy Radzyń Chełmiński charakteryzuje się niezbyt dużym urozmaiceniem krajobrazu. Brak jest rozpoznanych interesujących zbiorowisk i osobliwości florystycznych oraz faunistycznych, w związku z czym obszary prawnie chronione zajmują niewielką powierzchnię. Obszar Chronionego Krajobrazu „*Strefy Krawędziowej Doliny Wisły*”, obejmuje zaledwie 140 ha terenu położonego w zachodniej części gminy. Ponadto na obszarze tej jednostki administracyjnej występują jedynie trzy użytki ekologiczne oraz dwa pomniki przyrody. Biorąc pod uwagę powierzchnię i liczbę obszarów prawnie chronionych jest to jeden z najniższych

wskaźników pośród gmin województwa kujawsko – pomorskim. Szczegółowa charakterystyka form ochrony przyrody została przedstawiona w części I studium - uwarunkowaniach.

Polityka ekologiczna gminy to przede wszystkim planowanie rozwoju zrównoważonego. Wyrażać się to powinno dążeniem m.in. do:

- zgodności charakteru i struktury zagospodarowania przestrzennego z uwarunkowaniami przyrodniczymi,
- zgodności poziomu i intensywności zagospodarowania z naturalną chłonnością środowiska i jego odpornością na degradację,
- tworzenia warunków przestrzennych zapewniających ochronę unikatowych wartości przyrodniczych i krajobrazowych,
- tworzenia warunków przestrzennych i organizacyjno-technicznych umożliwiających w przyszłości odzyskanie utraconej równowagi ekologicznej.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania środowiska przyrodniczego na obszarze gminy Radzyń Chełmiński dominuje jeden typ terenu o zróżnicowanych warunkach do planowania zrównoważonego rozwoju, który można określić mianem rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Jest to obszar o rolnictwie na ogół ekstensywnym. Zagrożenia, które wynikają z produkcji rolnej to przede wszystkim ścieki socjalno - bytowe, chemizacja rolnictwa oraz „dzikie” wysypiska i wylewiska odpadów. Zanieczyszczane są zwłaszcza wody powierzchniowe i zaskórne. Zagrożenie potęguje stosunkowo bezleśny charakter obszaru i w wielu przypadkach brak roślinnych pasów ochronnych przy brzegach cieków i zbiorników.

W rolniczej przestrzeni produkcyjnej można wyróżnić tereny charakteryzujące się większą bioróżnorodnością oraz większym urozmaiceniem rzeźby. Są to obszary o największej w skali gminy atrakcyjności turystycznej – okolice jez. Kneblowo, Szumiłowo i Bobrowo oraz zachodni skraj gminy (OCHK Strefa Krawędziowa Doliny Wisły). Skala występujących tu zagrożeń środowiska w porównaniu z poprzednimi rejonami jest zdecydowanie mniejsza. Najbardziej niepokojącym jest stan czystości wód powierzchniowych. Potencjalnym źródłem zagrożeń może być lokalizacja zabudowy letniskowej i mieszkaniowej jednorodzinnej wokół jezior.

Strategicznym celem w polityce zrównoważonego rozwoju jest zachowanie wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych północnej i zachodniej części gminy Radzyń Chełmiński, która posiada znaczne preferencje dla ochrony środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych, rozwoju integrowanych metod gospodarki rolnej, rozwoju turystyki i rekreacji oraz tworzenia nowych terenów leśnych.

Zadaniowo strategicznym celem jest zachowanie i poprawa jakości wód powierzchniowych, poprawa bilansu wodnego poprzez realizację programu małej retencji oraz programu zwiększenia lesistości i zadrzewień.

Głównymi działaniami w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i jego zasobów powinno być:

- określenie zasad ochrony przyrody, dążenie do poprawy jakości środowiska przyrodniczego oraz wzbogacanie różnorodności biologicznej terenów,
- minimalizacja szkodliwego oddziaływania na środowisko projektowanych inwestycji m.in. poprzez budowę i rozbudowę systemu kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków,
- dążenie do powiększania leśnej przestrzeni produkcyjnej poprzez zalesianie gleb o niskiej przydatności dla rolnictwa,
- ograniczenie wprowadzania zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do środowiska związanych z ogrzewaniem m.in. poprzez wprowadzanie niskoemisyjnych źródeł energii oraz wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (biomasa, energie wiatru, kolektory słoneczne, pompy ciepła itp.),
- ochrona istniejących zadrzewień śródpolnych, pastwisk i łąk, terenów podmokłych wzdłuż rzek i cieków z kompleksami gleb pochodzenia organicznego,
- racjonalna gospodarka zasobami gleb z uwzględnieniem ochrony gleb o wysokiej przydatności dla rolnictwa (III i IV klasa bonitacyjna),
- poprawa jakości wód powierzchniowych m.in. poprzez racjonalną gospodarkę wodną, modernizację i rozbudowę systemu wod. – kan., ochronę obszarów bagiennych i podmokłych,
- właściwa gospodarka odpadami, zgodna z wytycznymi określonymi w Gminnym Planie Gospodarki Odpadami,
- tworzenie zwartych jednostek urbanistycznych poprzez intensyfikację terenów zurbanizowanych oraz sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów obejmujących większe obszary (wyjątkowo dla pojedynczych działek),
- stosowanie wskaźników zagospodarowania oraz użytkowania terenów określonych w niniejszym studium.

Na obszarze gminy Radzyń Chełmiński nie występują uzdrowiska.

5. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.

Kierunki zmian struktury przestrzennej określone w studium zakładają ochronę i uwzględnienie dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej. Obszary i obiekty podlegające ochronie i opiece zostały przedstawione w części I studium (uwarunkowaniach) oraz na rysunku studium.

Strefy ochrony konserwatorskiej.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568) przy sporządzaniu i aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się zagadnienia związane z ochroną zabytków i opieką nad obiektami zabytkowymi. W studium uwzględnia się problematykę dotyczącą ochrony zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru, zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium ponadto ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują ograniczenia, zakazy i nakazy mające na celu ochronę znajdujących się na tym terenie zabytków, szczegółowo określone ustaleniami w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W myśl przepisów ochronie i opiece podlegają m.in.:

- zabytki nieruchome takie jak: krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobowości lub instytucji,
- zabytki ruchome takie jak: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- zabytki archeologiczne takie jak: pozostałości terenowe osadnictwa pradziejowego i historycznego, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej,
- nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formami ochrony zabytków wynikającymi z przepisów są:

1. Wpis do rejestru zabytków.
2. Uznanie za pomnik historii.
3. Utworzenie parku kulturowego.
4. Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Działalność służb konserwatorskich i służb planowania przestrzennego w dziedzinie ochrony i rewaloryzacji obiektów i zespołów zabytkowych opiera się przede wszystkim na rozpoznaniu i określeniu obszarów, które stanowią przedmiot ochrony konserwatorskiej, sprawowanej w oparciu o wytyczne konserwatorskie znajdujące odbicie w studiach uwarunkowań, planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o warunkach zabudowy i decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Podstawowym elementem wytycznych konserwatorskich jest ustalenie obszaru podlegającego ochronie, a więc wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej. Wyznaczenie stref następuje w oparciu o analizę stanu istniejącego, analizę przekazów historycznych, kartograficznych i ikonograficznych.

Dla obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie gminy Radzyń Chełmiński wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

„A” – strefa pełnej ochrony konserwatorskiej, która w mieście Radzyń Chełmiński pokrywa się ze strefą ochrony archeologicznej „W”

„B” – strefa ochrony konserwatorskiej

„E” – strefa ochrony ekspozycji

„W” – strefa ochrony archeologicznej – grodziska i stanowiska archeologiczne wyznaczone na rysunku studium.

Strefa „A” pełnej ochrony konserwatorskiej

Strefa pełnej ochrony konserwatorskiej wyznaczona jest dla obiektów i obszarów szczególnie wartościowych, do bezwzględного zachowania.

Na obszarze gminy Radzyń Chełmiński strefą „A” objęto historyczny układ przestrzenny miasta Radzyń Chełmiński wraz z ruinami XIII-wiecznego zamku krzyżackiego, cmentarzami oraz obszar w Rywałdzie Królewskim, tj. zespół klasztorny wraz z kościołem parafialnym rzymsko-katolickim p.w. św. Sebastiana w Rywałdzie Królewskim, ogród przyklasztorny, założony na przełomie XVIII/XIX w. przy klasztorze OO Kapucynów wzniesionym w latach 1756-1779, przylegający do

klasztora od strony południowej, o regularnym układzie przestrzennym i różnogatunkowym drzewostanie;

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „A” jest przede wszystkim zachowanie zabudowy historycznej, jej konserwacja, rewaloryzacja, rekonstrukcja, zachowanie towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej, usuwanie obiektów dysharmonizujących, dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego, eliminacja funkcji uciążliwych.

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie: na obszarze strefy „A” wszelkie prace wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Dla obszaru ustala się następujące kierunki ochrony:

- zachowanie historycznego rozplanowania sieci ulic, placów, bez zmian historycznego przebiegu,
- zachowanie historycznych linii zabudowy,
- zachowanie i odtworzenie historycznych cech charakteru wnętrz urbanistycznych,
- zachowanie terenów cmentarzy, jako miejsc pamięci i kultu religijnego oraz ich pielęgnacja i konserwacja,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej i architektonicznej budynków ze szczególnym uwzględnieniem:
 - skali, bryły, wysokości, form dachu, proporcji i kompozycji elewacji, podziałów architektonicznych występującej pierzei lub w danym terenie,
 - użytych materiałów budowlanych, rodzaju detalu architektonicznego, kolorystyki elewacji,
 - wykluczenia możliwości lokalizacji budynków stanowiących dominanty wielkogabarytowe,
- likwidację obiektów i budynków dysharmonizujących, degradujących otoczenie,
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów zabytkowych oraz obiektów o wartości kulturowej,
- dostosowanie współczesnych funkcji obiektów do ich wartości zabytkowych,
- utrzymanie i odtworzenie historycznej dyspozycji terenu, na który składają się: historyczne podziały parcelacyjne w postaci podziałów geodezyjnych lub poprzez ich uczytelnienie w terenie z wykluczeniem możliwości stosowania na granicach działek ogrodzeń pełnych z prefabrykatów betonowych,
- opracowanie dla nowo projektowanych obiektów dokumentacji archeologicznej,
- eliminację uciążliwych funkcji, szczególnie produkcji i ruchu komunikacyjnego (tranzytowego),

- zachowanie istniejących osi widokowych,
- odpowiednia ekspozycja form małej architektury, reklam,
- racjonalne gospodarowanie zielenią ze szczególnym uwzględnieniem:
 - historycznego ukształtowania zieleni i ukształtowania terenu,
 - stosowaniu zieleni, która przysłania dysonanse architektoniczne,
 - zagospodarowaniu terenów przestrzeni publicznej zielenią towarzyszącą i harmonizującą z zabudową historyczną.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej

Strefa ochrony konserwatorskiej wyznaczona dla terenów zawierających znaczną część elementów historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej o wartościach kulturowych. Obszary objęte strefą „B” podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego rozplanowania i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy.

Na obszarze gminy Radzyń Chełmiński strefą „B” objęto zespoły pałacowo-dworskie i dworsko-parkowe w Radzynie Chełmińskim (zespół dworsko-parkowy na Zielonym Wzgórzu i Fijewo) i w miejscowościach: Czeczewo, Dębieniec, Gawłowice, Gołębiewo, Gziki, Janowo, Mazanki, Radzyń Wybudowanie, Stara Ruda, Szumiłowo, Zakrzewo. Ponadto w strefie tej znajduje się cmentarz parafialny rzymsko-katolicki w Radzynie Chełmińskim i Rywałdzie i nieczynne cmentarze ewangelickie w Zielnowie, Mazankach, Gołębiewie, Rywałdzie, Rozentalu. Poza w/w obiektami strefą „B” objęto również kościół ewangelicki wraz z cmentarzem przykościelnym w Rywałdzie Szlacheckim.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „B” jest:

- zachowanie historycznego układu zabudowy (linie zabudowy, proporcje gabarytów i wysokości, podziały historyczne, wkomponowanie w krajobraz naturalny),
- zachowanie zabudowy historycznej (jej konserwacja i rewaloryzacja),
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji, zachowanie kompozycji i układów zieleni historycznej, parków i cmentarzy,
- zachowanie historycznego układu przestrzennego założeń zieleni (parków, cmentarzy, ogrodów) poprzez pielęgnację, rewaloryzację itp.
- usuwanie obiektów dysharmonizujących,
- ewentualnym zaznaczeniu śladów nieistniejących fragmentów historycznej kompozycji przestrzennej,

- dostosowaniu nowej zabudowy do typów i rodzajów zabudowy historycznej poprzez nawiązanie formą, skalą, wysokością budynków, a także rodzajem dachów, proporcją i kompozycją elewacji, kolorystyką itp.,
- likwidacja, bądź dyslokacja obiektów i urządzeń sieci infrastruktury technicznej z terenów historycznych parków dworskich i ogrodów (typu ujęcia wody, obiekty kanalizacji, napowietrzne linie elektroenergetyczne itp.),
- istniejące ujęcia wody w zespołach pałacowo-dworskich i dworsko-parkowych winny stanowić źródło zaopatrzenia w wodę wyłącznie dla tych zespołów.

Wszelkie prace w strefie ochrony konserwatorskiej „B” mające na celu ochronę i konserwację typu: remonty, modernizacje, adaptacje obiektów zabytkowych, uzupełnienia zabudowy, wprowadzanie małych form architektury, lokalizacja nowych obiektów, korekty układu przestrzennego a także rewaloryzacja historycznych układów zieleni, prace pielęgnacyjne w drzewostanie (wycinka, nasadzenia itp.) winny być uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Strefa „E” ochrony ekspozycji

Strefy ochrony ekspozycji panoramy i sylwety miasta Radzyń Chełmiński została wyznaczona głównie w aspekcie ochrony ekspozycji biernej miasta historycznego. Obejmuje ona tereny położone na południe i wschód od centrum miasta. Zasady ochrony panoramy i sylwety miasta historycznego powinny być szczegółowo ustalone w projektach planów miejscowych. Przy czym, należy wziąć pod uwagę zarówno ustalenia w zakresie wysokości zabudowy, jak i kształty dachów, materiał pokrycia dachów oraz kolorystykę elewacji budynków. Zapisy planów miejscowych winny ponadto wskazywać tereny z ograniczeniami zabudowy kubaturowej oraz nowych nasadzeń zieleni, a przez to zapewniać właściwą ekspozycję wartościowych zespołów zabytkowych z określonych kierunków widokowych. Ponadto strefy ochrony ekspozycji wyznaczone zostały dla zespołów dworsko-parkowych we wsiach Czeczewo, Dębieniec i Gawłowice celem ochrony ekspozycji biernej historycznych układów przestrzennych.

Strefa „W” ochrony archeologicznej

Strefa „W” obejmuje tereny o rozpoznanej, na podstawie badań, zawartości ważnych reliktyw archeologicznych. Na obszarze strefy wszelka działalność inwestycyjna musi być poprzedzona badaniami archeologicznymi. Zakres prac archeologicznych określony zostaje na etapie uzgadniania projektu budowlanego.

Strefa „W” ochrony archeologicznej w gminie Radzyń Chełmiński pokrywa się w całości ze strefą „A”, która obejmuje historyczny układ przestrzenny miasta Radzyń Chełmiński wraz z ruinami XIII-wiecznego zamku krzyżackiego. Ponadto do strefy ochrony archeologicznej „W” zaliczają się grodziska i liczne stanowiska archeologiczne zlokalizowane na całym obszarze gminy.

Dla obszaru ustala się następujące kierunki ochrony:

- na obszarze strefy „W” wszelki prace ziemne wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych określony zostaje na etapie uzgodnienia projektu budowlanego.

Na obszarze Gminy Radzyń Chełmiński przeprowadzono rozpoznanie i weryfikację obiektów zabytkowych wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Większość obiektów zabytkowych znajdujących się w ewidencji zabytków objęta została strefami ochrony konserwatorskiej. Obiekty zabytkowe zlokalizowane poza wyznaczonymi strefami ochrony konserwatorskiej objęte są ochroną w ramach wpisu do gminnej ewidencji zabytków i podlegają wytycznym konserwatorskim:

- wymagane jest uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków prac remontowych, adaptacyjnych i rozbiórkowych,
- wskazane jest dostosowanie nowej zabudowy wprowadzanej na obszar działki do istniejących budynków historycznych pod względem gabarytów, kompozycji bryły, elewacji, dachów oraz uzgodnienie z konserwatorem zabytków.

Na szczególną uwagę pod względem ochrony konserwatorskiej zasługują tereny, na których występują zespoły pałacowo-dworskie, dworsko-parkowe i ogrody. Mimo, że strefą ochrony konserwatorskiej objęto wyłącznie ww. zespoły wraz z zielenią parkową, ochronie konserwatorskiej podlegają również czworaki (dawne budynki folwarczne lub dworskie z przeznaczone dla robotników folwarcznych, które położone są poza wyznaczonymi strefami „B”.

Zasady ochrony ww. zespołów należy ustalić na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla przedmiotowych terenów. W planach miejscowych należy precyzyjnie określić granicę pomiędzy terenami przeznaczonymi pod zabudowę, a terenami zieleni parkowej i ogrodowej poszczególnych zespołów.

Z uwagi na lokalizację na terenie gminy Radzyń Chełmiński elektrowni wiatrowych, z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków należy uwzględnić również poniższe zapisy:

- lokalizacja i wysokość elektrowni wiatrowych powinna być dostosowana do krajobrazu kulturowego w taki sposób, aby nie stanowiła dla niego dysonansu przestrzennego,

- wskazane byłoby opracowanie „Studium oddziaływania na krajobraz kulturowy”, w którym określona będzie pożądana wysokość elektrowni wiatrowych i ich lokalizacja, ograniczająca negatywne oddziaływanie na krajobraz kulturowy,
- ze względu na ochronę widoku miasta od strony zachodniej, w kierunku zamku należy odstąpić od lokalizowania na tych terenach elektrowni wiatrowych.

Zasoby dziedzictwa kulturowego są trwałym elementem tożsamości kulturowej świadczącym o ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej. Podstawowym celem polityki władz gminy w tej dziedzinie powinna być ochrona oraz racjonalne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego. Najpełniejszą ochronę obiektów dziedzictwa kulturowego przed naturalnym niszczeniem, dewastacją przez człowieka wykorzystywanie na nieodpowiednie cele, obudowywanie innymi obiektami, można uzyskać poprzez sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plany te powinny zawierać ustalenia dotyczące przeznaczenia i zagospodarowania terenów na których znajdują się obiekty podlegające ochronie.

6. POLITYKA GMINY W ZAKRESIE ROZWOJU TURYSTYKI I WYPOCZYNKU.

Walory środowiska kulturowego i w mniejszym stopniu środowiska przyrodniczego pozwalają na rozwój gospodarki turystycznej. Obszar gminy cechuje się dużą atrakcyjnością dla turystyki pobytowej i krajoznawczej. Rozwój turystyki tego regionu opiera się przede wszystkim o wysoką wartość obiektów zabytkowych oraz w mniejszym stopniu o walory środowiska przyrodniczego (występowanie jezior). W obszarach tych występują predyspozycje do rozwoju:

- * agroturystyki na bazie posesji rolników w unikatowym, harmonijnym krajobrazie wiejskim (Szumiłowo, Kneblowo),
- * budownictwa rekreacyjnego (letniskowego) poprzez racjonalne zagospodarowanie terenów przeznaczonych pod budownictwo rekreacyjne oraz adaptację istniejących siedlisk,
- * turystyki kwalifikowanej (turystyka piesza, rowerowa, wodna, wędrówki konne) z wykorzystaniem istniejących i projektowanych szlaków,
- * turystyki krajoznawczej opartej na wysokich wartościach kulturowych.

Głównymi działaniami w zakresie rozwoju turystyki powinno być:

- rozbudowa infrastruktury turystycznej (obiektów i urządzeń służących turystyce) poprzez budowę kąpielisk, pól biwakowych, pomostów itp.,

- rozbudowa i modernizacja systemów odprowadzania ścieków,
- racjonalna gospodarka odpadami,
- zwiększenie dostępności komunikacyjnej poprzez poprawienie jakości dróg oraz ich rozbudowę,
- działania mające na celu rozwój agroturystyki jako dodatkowego źródła dochodu dla części gospodarstw rolnych,
- zwiększenie ilości miejsc noclegowych dla turystyki pobytowej i krajoznawczej,
- opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów przeznaczonych pod zabudowę rekreacyjną z uwzględnieniem:
 - ochrony przed zabudową tereny lasów i zieleni,
 - lokalizacji zabudowy mieszkalnej i rekreacyjnej poza 50 m pasem od brzegów jezior i rzek, (w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się realizację zabudowy w strefie).

Największe predyspozycje do zagospodarowania turystycznego posiadają otoczenia jezior: Szumiłowo, Bobrowo i Kneblowo. Tereny te są już w niewielkim stopniu zainwestowane, a dodatkowo posiadają infrastrukturę techniczną. W rejonach tych należy szczególnie rozwijać istniejącą bazę turystyczną przy szczególnym uwzględnieniu zasad ochrony środowiska przyrodniczego. Należy przede wszystkim wyposażyć te tereny w system odprowadzania ścieków, chroniąc w ten sposób degradację wód. Ponadto należy przy tym zauważyć, iż zagospodarowanie rekreacyjne terenów przyległych do jezior może korzystniej wpłynąć na ochronę tych zbiorników, niż dalsze użytkowanie rolnicze. Intensywna gospodarka rolna, stosowanie nawozów sztucznych powoduje eutrofizację i szybkie zarastanie zbiorników wodnych.

Duże znaczenie z punktu widzenia rozwoju turystyki krajoznawczej ma również duża liczba zabytków o znacznej wartości kulturowej oraz istniejące i projektowane szlaki turystyczne.

Szansą rozwoju tego typu turystyki jest również potencjalne zagospodarowanie nieczynnej linii kolejowej Chełmża-Melno na szlak turystyki rowerowo-konnej, zgodnie z założeniem Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Stosunkowo słabo rozwinięte jest zagospodarowanie turystyczne, w postaci ilości miejsc noclegowych, natomiast pozytywnym aspektem rozwoju turystyki jest dobra dostępność komunikacyjna (drogi wojewódzkie, bliskość projektowanej autostrady A1).

Polityka gminy w zakresie rozwoju turystyki i wypoczynku powinna przede wszystkim chronić wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju oraz podejmowanie działań określonych w niniejszym studium i strategii rozwoju gminy.

7. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.

7.1 Komunikacja

W zakresie komunikacji przyjęto następujące ustalenia:

1. Drogi występujące na terenie gminy ze względu na funkcje w systemie komunikacyjnym dzielą się na kategorie:

- drogi wojewódzkie,
- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

2. Drogi publiczne w celu określenia wymagań technicznych i użytkowych dzielą się na następujące kategorie:

- drogi wojewódzkie – klasa Z (drogi zbiorcze) lub klasa G (droga główna)
- drogi powiatowe – klasa Z (drogi zbiorcze) lub klasa G (droga główna),
- drogi gminne – klasa L (drogi lokalne).

3. Szerokość dróg w liniach rozgraniczających powinna wynosić co najmniej:

- drogi wojewódzkie klasy G – 25,0 m,
- drogi wojewódzkie klasy Z – 20,0 m
- drogi powiatowe klasy G – 25,0 m,
- drogi powiatowe klasy Z – 20,0 m,
- drogi gminne klasy L – 15,0 m.

W szczególnych przypadkach dopuszcza się szerokość drogi zgodnie z uwarunkowaniami lokalnymi i przepisami odrębnymi.

4. Zakłada się utrzymanie i modernizację istniejących dróg wojewódzkich i powiatowych z dostosowaniem ich do parametrów dróg w poszczególnych klasach. Utrzymanie i modernizacja istniejących dróg powinna uwzględniać maksymalnie zachowanie istniejących zadrzewień przydrożnych lub odtworzenie nasadzeń. Należy przewidzieć możliwość realizacji ścieżek rowerowych wzdłuż dróg, a w terenach zurbanizowanych – chodników.

5. Celem poprawy bezpieczeństwa ruchu i sprawności przejazdu przez Radzyń Chełmiński, proponuje się budowę obwodnicy miasta, której orientacyjny przebieg pokazano na rysunku studium. Dokładna lokalizacja obwodnicy nastąpi na etapie sporządzania planu miejscowego, a jej przebieg może różnić się od przebiegu pokazanego na załączniku graficznym do studium.

6. Utrzymanie i modernizację istniejących dróg gminnych z dostosowaniem ich do parametrów dróg w poszczególnych klasach. W celu usprawnienia układu komunikacyjnego zakłada się konieczność rozbudowy sieci dróg gminnych w zależności od wzrostu poziomu urbanizacji terenów, które zostały przeznaczone pod zabudowę w niniejszym studium. Utrzymanie i rozbudowa istniejących dróg powinna uwzględniać maksymalnie zachowanie istniejących zadrzewień przydrożnych lub odtworzenie nasadzeń. Ponadto należy przewidzieć możliwość realizacji ścieżek rowerowych wzdłuż dróg, a w terenach zurbanizowanych – chodników.
7. Rozwój urządzeń komunikacyjnych, obsługujących intensywnie wzrastający ruch drogowy, głównie stacji paliw i parkingów.
8. Realizacja dróg (ścieżek) rowerowych dla celów turystyczno-rekreacyjnych oraz stwarzających możliwość dojazdów do pracy, szkół, ośrodków usługowych, gwarantujących pełne bezpieczeństwo ich użytkownikom. Przewiduje się:
 - zagospodarowanie nieczynnej linii kolejowej Chełmża-Mełno na szlak turystyki rowerowo-konnej,
 - ścieżki lokalne.
9. Pełniejsza ochrona środowiska przyrodniczego oraz środowiska życia i pracy człowieka ponad negatywnym oddziaływaniem dróg realizowana poprzez stosowanie prawidłowych rozwiązań urbanistycznych i komunikacyjnych.

Gmina jest w sposób wystarczający wyposażona w układ drogowy w relacjach krajowych i lokalnych zapewniający połączenia gminy z ważnymi ośrodkami gospodarczo-administracyjnymi zarówno w powiecie, województwie jak i kraju. Sieć dróg lokalnych, którą tworzą drogi wojewódzkie, drogi powiatowe i drogi gminne, zapewnia właściwą obsługę wszystkich miejscowości gminnych oraz możliwość racjonalnego rozwoju struktur przestrzennych. Drogi kołowe w gminie wymagają stopniowego ulepszania nawierzchni, a także zagospodarowania poboczy i ewentualnej realizacji parkingów przydrożnych. Poprawa nawierzchni dróg stanowić powinna także ważny czynnik w sprawnych działaniach przeciwpożarowych w kompleksach leśnych. Niezależnie od dbałości o rozwój komunikacji samochodowej, gmina powinna wdrażać bezsilnikowy rodzaj komunikacji. To rower powinien stanowić alternatywny środek lokomocji dla celów bytowych i turystycznych. Wyznaczenie ścieżek rowerowych zaleca się przeprowadzić w skrajnym pasie jezdni nie tylko dróg lokalnych o niedużym natężeniu ruchu. Oznakowanie sieci dróg rowerowych przy wspólnych uzgodnieniach z władzami sąsiadujących gmin, przyczyni się z pewnością do uatrakcyjnienia turystycznego i rozwoju obszarów rekreacyjnych gminy Radzyń Chełmiński.

Brak sieci PKP na obszarze gminy Radzyń Chelmiński oznacza konieczność dowozu towarowego transportem samochodowym. Przez teren gminy nie przebiega żadna linia kolejowa- zagadnienia rozwoju komunikacji kolejowej gminy nie dotyczą.

Wytyczne do planów miejscowych odnoszące się do zasad modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji:

- obiekty budowlane przeznaczone na pobyt ludzi powinny być wznoszone poza zasięgiem uciążliwości dróg (hałas, wibracja, zanieczyszczenie środowiska) określonej w przepisach o ochronie i kształtowaniu środowiska lub w ich zasięgu po zastosowaniu środków technicznych zmniejszających ich uciążliwość do poziomu określonego w tych przepisach i Polskich Normach oraz minimalna odległość obiektów budowlanych od zewnętrznej krawędzi jezdni zgodnie z obowiązującą ustawą o drogach publicznych. Odległości te powinny wyznaczać strefę wyłączoną z wszelkiej działalności budowlanej, wyznaczoną położeniem nieprzekraczalnych linii zabudowy. Odległość ta nie dotyczy ogrodzeń oraz obiektów wodnych melioracji i budownictwa komunalnego,
- włączenia nowych układów komunikacyjnych należy rozwiązywać za pomocą projektowanych dróg lokalnych poza pasem drogowym dróg wojewódzkich i istniejących skrzyżowań. Bezpośrednie włączenia do drogi wojewódzkiej terenów aktywizacji gospodarczej oraz obsługi komunikacyjnej należy wyposażyć w pasy włączenia i wyłączenia oraz pasy dla pojazdów skręcających w lewo,
- w celu zapewnienia wymaganego poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym, należy stosować warunki połączenia dróg oraz odstępy pomiędzy skrzyżowaniami i warunki stosowania zjazdów zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

7.2 Gospodarka wodno-ściekowa

Wodociągi i Kanalizacja

Sieć kanalizacji należy planować w oparciu o istniejący system oczyszczania i przepompowywania ścieków. Zachować niezbędną strefę ochronną wokół istniejących przepompowni i oczyszczalni ze względu na ich uciążliwość oraz potrzeby rozwojowe. W planach miejscowych, w miarę potrzeb, rezerwować tereny na przepompownie lokalne wraz ze strefami ochronnymi. Siecią kanalizacji sanitarnej należy objąć wszystkie zainwestowane tereny gminy.

Na terenach, gdzie budowa systemu kanalizacji sanitarnej jest nieuzasadniona ekonomicznie (zabudowa rozproszona) należy realizować nowoczesne, indywidualne biologiczne oczyszczalnie ścieków.

Odprowadzanie ścieków do zbiorników bezodpływowych powinno być traktowane jako rozwiązanie tymczasowe.

Sieć wodociągową planować w oparciu o główne ujęcie wody w gminie Radzyń Chełmiński.

W ostatnich latach gmina Radzyń Chełmiński położyła zdecydowany nacisk na rozwój infrastruktury technicznej. Między innymi poczyniono starania w zakresie zwodociągowania terenów wiejskich. Całkowite zwodociągowanie gminy zapewnia prawidłowy sposób zaopatrzenia mieszkańców wodę do picia odpowiedniej jakości.

Po zwodociągowaniu terenów wiejskich winien być przeprowadzony proces budowy systemów kanalizacji sanitarnej, co zapewni prawidłowe odprowadzenie i oczyszczenie powstających ścieków.

Uwzględniając stan istniejący zainwestowania w system kanalizacji sanitarnej, należy stwierdzić iż w najbliższym czasie gmina powinna przystąpić do rozbudowy tego systemu. W pierwszej kolejności kanalizacją sanitarną należy objąć miejscowości o największej liczbie mieszkańców i zwartej zabudowie. Ze względu na konfigurację terenu należy także odpowiednio dobrać system odprowadzania ścieków kierując się przy tym nie tylko kosztami budowy, ale przede wszystkim kosztami eksploatacji.

Dla pojedynczych gospodarstw rozproszonych proponuje się indywidualne systemy odprowadzania ścieków sanitarnych, polegające na budowie zbiorników bezodpływowych lub indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków. Decyzja winna być podejmowana w każdym przypadku indywidualnie, po przeanalizowaniu lokalnych warunków fizjograficznych. W miarę potrzeb należy również modernizować i rozbudować gminną oczyszczalnię ścieków.

W oparciu o rozpoznane uwarunkowania przyjmuje się następujące zasady działań:

- a) na terenach bez izolacji wód wglębnych od powierzchni likwidacja istniejących szamb z zakazem budowy nowych. Inwestowanie na tych obszarach warunkuje się rozwiązaniem gospodarki wodno - ściekowej. Na tych terenach realizacja wodociągów winna być prowadzona równoległe z budową kanalizacji sanitarnej,
- b) na terenach o izolacji nieciągłej jako zasadę należy przyjąć, że ścieki z zabudowy zwartej i rozproszonej winny być odprowadzane do kanalizacji zbiorczej, a wszystkie inne rozwiązania winny być poprzedzone szczegółowymi badaniami hydrogeologicznymi wskazującymi możliwości utylizacji ścieków,

- c) docelowo skanalizowanie miejscowości na obszarze gminy, wg następujących zasad:
- ścieki z miejscowości na obszarze strefy podmiejskiej z uwagi na warunki fizjograficzne i przewidywany znaczny wzrost zainwestowania winny być odprowadzone poza zlewnię jezior. Najkorzystniejszym rozwiązaniem jest odprowadzenie ścieków do oczyszczalni. W wypadku zastosowania innych rozwiązań, intensywność zagospodarowania należy dostosować do możliwości odbiornika ścieków. Do czasu realizacji systemów kanalizacji sanitarnej, mogą być stosowane systemy lokalne dla pojedynczych obiektów lub zespołów obiektów lokalizowanych poza zlewnią bezpośrednią jezior.

Kanalizacja deszczowa

Należy wykorzystać warunki terenowe dla utworzenia rezerw na zbiorniki retencyjne.

Melioracje

Studium w zakresie melioracji przyjmuje ustalenia:

1. Modernizację i odbudowę istniejącej melioracji.
2. Utrzymanie istniejącej melioracji we właściwym stanie technicznym.

7.3 Elektroenergetyka

W zakresie elektroenergetyki ustala się:

1. Właściwe utrzymanie i eksploatacja przebiegających przez gminą linii wysokiego napięcia z możliwością ich modernizacji, rozbudowy i przebudowy.
2. Rozbudowę i modernizację sieci średniego i niskiego napięcia.
3. Budowę nowych odcinków sieci rozdzielczej średniego i niskiego napięcia oraz stacji transformatorowych dla zasilania nowych terenów inwestycyjnych gminy.
4. Realizację stacji transformatorowych na terenach zainwestowanych, wynikającą ze zwiększonego obciążenia.
5. W ramach modernizacji i przebudowy sieci sukcesywną wymianę przestarzałych urządzeń, stacji transformatorowych oraz wprowadzanie sieci kablowej niskiego napięcia na terenach zwartej zabudowy.
6. Opracowanie i uchwalenie przez Radę Gminy projektu założeń zaopatrzenia gminy w energię elektryczną.

7. Stosowanie i wdrażanie odnawialnych źródeł energii elektrycznej m.in. poprzez budowę farm elektrowni wiatrowych, stosowanie kolektorów słonecznych i innych alternatywnych źródeł energii.
8. Budowę GPZ dla potrzeb projektowanych farm elektrowni wiatrowych i pozostałych terenów inwestycyjnych (w zależności od potrzeb).

W planach miejscowych należy rezerwować tereny pod budowę lokalnych stacji transformatorowych, elektrowni wiatrowych oraz innych alternatywnych źródeł energii.

Wzrost zapotrzebowania na moc elektryczną w grupie odbiorców indywidualnych podyktowany może być rozwojem budownictwa mieszkaniowego, który odbywał się będzie szczególnie poprzez budowę domów jednorodzinnych. Szacuje się, iż największy przyrost nastąpi w rejonie projektowanych terenów pod zabudowę mieszkaniowo - usługową, znajdujących się w rejonie Radzynia Chełmińskiego. Ponieważ lokalizacja nowych inwestycji mieszkaniowych odbywa się najczęściej na zabudowie terenów po produkcji rolnej, wymaga to więc budowy dość długich tras linii energetycznych.

Określenie terenów wymagających uzbrojenia w energię elektryczną

Pożądana hierarchia zadań realizacyjnych:

- w pierwszej kolejności nowe inwestycje winny być realizowane na terenach uzbrojonych,
- tereny zlokalizowane bezpośrednio przy istniejących osiedlach wymagają jedynie rozbudowy sieci elektroenergetycznych,
- tereny wyznaczone w studium pod zabudowę, a zlokalizowane w centralnej części gminy (okolice Radzynia Chełmińskiego) wymagają wyprowadzenia linii średniego napięcia i budowy stacji transformatorowych, gdyż nakłady finansowe na uzbrojenie elektroenergetyczne tego terenu będą konkurencyjnie niższe niż na pozostałych terenach,
- tereny przeznaczone pod zabudowę w pozostałych częściach gminy są najmniej korzystne pod względem możliwości uzbrojenia elektroenergetycznego i powinny być udostępnione do zabudowy w zależności od możliwości energetycznych systemu.

7.4 Ciepłownictwo

W zakresie ciepłownictwa ustala się:

1. Stosowanie niskoemisyjnych źródeł energii cieplnej w gospodarstwach indywidualnych ograniczając w ten sposób emisję gazów i pyłów do atmosfery.
2. Docelowo modernizację punktowych kotłowni, w zabudowie jedno i wielorodzinnej na rzecz nowoczesnych systemów grzewczych, stosujących niskoemisyjne źródła energii cieplnej.
3. Opracowanie i uchwalenie przez Radę Gminy projektu założeń zaopatrzenia w ciepło.
4. W planach miejscowych należy uwzględnić w miarę możliwości zasilanie projektowanej zabudowy w energię cieplną przy uwzględnieniu uciążliwości istniejących i projektowanych systemów grzewczych.

7.5 Gazownictwo

Istnieje możliwość doprowadzenia gazu ziemnego z kierunku zachodniego. Wymagało to będzie budowy gazociągu wysokiego ciśnienia doprowadzającego gaz, stacji redukcyjno pomiarowej pierwszego stopnia, oraz sieci średniego ciśnienia doprowadzające gaz do odbiorców. Podstawą dla tej inwestycji na terenie gminy Radzyń Chełmiński winien być program gazyfikacji gminy.

Budowa gazociągów w pierwszej kolejności powinna nastąpić w rejonach przewidzianych do intensywnego rozwoju.

W zakresie gazownictwa ustala się:

1. Możliwość gazyfikacji obszaru gminy, która uwarunkowana będzie od:
 - zaistnienia możliwości technicznych i ekonomicznych zgodnie z ustawą „Prawo energetyczne”,
 - pozyskania odbiorców strategicznych o dużych poborach gazu, które spowodują spełnienie warunku opłacalności ekonomicznej inwestycji,
 - zainteresowania właścicieli obiektów wykorzystaniem paliwa gazowego do celów grzewczych.
2. Zasilanie w gaz ziemny stanowić może gazociąg wysokiego ciśnienia Włocławek - Gardeja z odgałęzieniem w Lisewie oraz równoległe do niego przechodzący; gazociąg Toruń - Gdańsk.

7.6 Telekomunikacja

Lokalizacje istniejących, wolnostojących wież i masztów radiotelekomunikacyjnych w Radzynie Chełmińskim wskazano na rysunku studium.

Ich lokalizację należy uwzględniać przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ustalając konieczne ograniczenia w zabudowie w celu wyeliminowania wzajemnego niekorzystnego oddziaływania.

Lokalizację nowych wież i masztów radiotelekomunikacyjnych należy uwzględniać w planach miejscowych w miarę potrzeb, w toku sporządzania planu w miejscach, w których nie spowodują zagrożenia i uciążliwości dla ludzi.

W zakresie telekomunikacji postuluje się:

1. Unowocześnienie sieci i urządzeń telekomunikacyjnych, w tym bazowych stacji telefonii komórkowej.
2. Możliwość rozbudowy sieci telefonii stacjonarnej i bezprzewodowej.
3. Budowę regionalnej – lokalnej sieci szerokopasmowej, zwiększającej możliwości dostępowe do sieci globalnej (Internet), realizację usług multimedialnych, VoIP i innych wymagających dużych przepustowości.
4. Docelową wymianę napowietrznych linii telekomunikacyjnych na kablową sieć światłowodową.
5. Sukcesywne zwiększanie liczby użytkowników korzystających z nowoczesnych rozwiązań telekomunikacyjnych i internetu.

7.7 Odpady

W zakresie gospodarki odpadami postuluje się:

1. Zintegrowane podejście do gospodarki odpadami oraz zapewnienie zorganizowanej zbiórki całej ilości wytwarzanych odpadów.
2. Minimalizację ilości odpadów oraz zmniejszenie ich potencjału szkodliwości, poprzez wzrost recyklingu, w tym recyklingu organicznego.
4. Dalszą rekultywacją zlikwidowanego składowiska odpadów komunalnych w Szumiłowie.
5. Polityka gminy w zakresie gospodarki odpadami powinna być zgodna z ustawą o odpadach oraz innymi przepisami odrębnymi, a także realizować ustalenia Krajowego, Wojewódzkiego i Gminnego Programu Gospodarki Odpadami.

8. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM.

Zgodnie z ustawą o gospodarce nieruchomościami, w której zdefiniowano inwestycje celu publicznego. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym określone w studium

dotyczą obszarów, na których występują już tego rodzaju inwestycje oraz tereny, na których projektuje się takie przedsięwzięcia. Są to m.in.:

- istniejące drogi wojewódzkie,
- istniejące drogi powiatowe,
- istniejące drogi gminne,
- projektowana obwodnica miasta Radzyń Chełmiński,
- istniejąca gminna oczyszczalnia ścieków,
- istniejące linie wysokiego napięcia WN relacji Węgrowo k. Grudziądz - Płock, Węgrowo k. Grudziądz - Toruń „Elana”, Węgrowo k. Grudziądz - Jabłonowo Pomorskie,
- istniejące linie energetyczne niskiego i średniego napięcia wraz ze stacjami transformatorowymi,
- ujęcia wody,
- cmentarz,
- parkingi.

Studium zakłada rozwój przestrzenny, który jest uwarunkowany realizacją inwestycji celu publicznego w zakresie systemu transportowego, infrastruktury inżynierskiej, społecznej oraz ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego. Szczegółowe obszary lokalizacji inwestycji celu publicznego zostaną wyznaczone w oparciu o Plany Odnowy Wsi, Wieloletnie Plany Inwestycyjne Gminy oraz ustalenia studium na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego w oparciu o obowiązujące przepisy prawa. Lokalizację nowych inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym w poszczególnych strefach funkcjonalnych należy uznać za zgodną ze Studium.

9. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM, ZGODNIE Z USTALENIAMI PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA I USTALENIAMI PROGRAMÓW, O KTÓRYCH MOWA W art. 48 ust. 1 USTAWY.

Inwestycje publiczne o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie infrastruktury technicznej:

- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 534 wraz z budową obwodnicy Radzynia Chełmińskiego (zadanie nr 77),
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 543 wraz z remontem mostu w Rozentalu (zadanie nr 78),
- regulacja, naprawa i odbudowa Strugi Radzyńskiej (zadanie nr 188),

Poza w/w inwestycjami celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego zakłada opracowanie programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla województwa kuj.-pom., m. in. likwidację składowisk odpadów stwarzających zagrożenia dla środowiska i rekultywację nieczynnych składowisk odpadów oraz realizację programu zwiększania lesistości i zadrzewień.

10. OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZKOWE JEST SPORZĄDZENIE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH, W OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI, A TAKŻE OBSZARY ROZMIESZCZENIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 2000M² ORAZ OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego należy sporządzać w każdym przypadku, gdy wynika to z przepisów odrębnych. Zmiany zagospodarowania i przeznaczenia terenów nie mogą być sprzeczne z kierunkami zagospodarowania przestrzennego, które zostały wyznaczone w studium.

Studium nie przewiduje rozmieszczenia na obszarze gminy obiektów handlowych powyżej 2000 m² oraz obszarów wymagających scaleń i podziałów nieruchomości, dopuszcza się jednak lokalizacje na całym terenie gminy lokalizacje obiektów handlowych o powierzchni od 400 m² do 2000 m².

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym poprzez obszar przestrzeni publicznej należy rozumieć obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne. Obszary przestrzeni publicznej stanowią część wyznaczonych w studium obszarów funkcjonalnych i są to m.in. drogi, ulice, place, budynki użyteczności publicznej, elementy krajobrazu przyrodniczego stanowiące własność publiczną. Zasady zagospodarowania przestrzeni publicznych zostały określone poprzez ustalenia stref funkcjonalnych, a uszczegółowione zostaną poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

11. OBSZARY, DLA KTÓRYCH GMINA ZAMIERZA SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE ZGODY NA ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW ROLNYCH NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE.

Studium wyznacza w obrębie stref funkcjonalnych na rysunku studium obszary stanowiące potencjalne tereny rozwojowe oraz tereny już zainwestowane, które wymagają przeprowadzenia działań mających na celu uporządkowanie i intensyfikację zabudowy. W celu tworzenia spójnych i harmonijnych układów urbanistycznych oraz kształtowania ładu przestrzennego gmina powinna sukcesywnie obejmować te tereny miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Sporządzanie planów miejscowych dla wyznaczonych terenów nie jest obligatoryjne i nie ustala się czasu w jakim gmina powinna je sporządzić, jednak powinno być to uwzględnione w realizacji właściwej polityki przestrzennej gminy.

Potencjalne obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne występują w obrębie terenów, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Z uwagi na występowanie gleb o dużej przydatności dla rolnictwa zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne będą wynikały ze sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz z postępujących zmian zagospodarowania przestrzennego gminy. Przy zmianie przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne należy przestrzegać przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, a także uwzględnić politykę przestrzenną gminy w zakresie ochrony wartości środowiska przyrodniczego, która wyraża się m.in. poprzez racjonalną gospodarkę zasobami gleb z uwzględnieniem ochrony gleb o wysokiej przydatności dla rolnictwa.

12. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.

Rozwój rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zasady jej funkcjonowania powinny wyrażać się m.in. poprzez:

- stymulowanie rozwoju wszystkich form przedsiębiorczości, a w szczególności branż o strategicznym dla rozwoju gminy znaczeniu np. przetwórstwa-rolnego; w tym rolno-spożywczego i owocowo-warzywnego,

- ochronę obszarów o najlepszych warunkach fizjograficznych dla rolnictwa przed przeznaczeniem na cele nierolnicze,
- przeznaczanie obszarów o wysokich spadkach (zagrożenie erozyjne) oraz w stref wododziałowych do zadrzewień i zakrzewień,
- wyłączenie z produkcji rolnej gruntów najniższych klas bonitacyjnych celem przeznaczenia ich do zalesienia lub zagospodarowania rekreacyjnego,
- wprowadzanie kierunków produkcji optymalnych w istniejących warunkach lokalnych i najbardziej efektywnych,
- aktywizację rolników na rzecz tworzenia grup marketingowych, producenckich i rozwoju nowoczesnej spółdzielczości,
- rozwijanie agroturystyki jako szansy zaktywizowania gospodarki rolnej na obszarach atrakcyjnie położonych,
- propagowanie form, metod i zasad prowadzenia nowoczesnej gospodarki rolnej, w tym gospodarki ekologicznej poprzez działalność ukierunkowaną na fachowe doradztwo, organizowanie szkoleń,
- zwiększanie konkurencyjności lokalnych produktów rolnych,
- propagowanie rolnictwa wielofunkcyjnego, wielozadaniowego o alternatywnych funkcjach w stosunku do tradycyjnego poprzez wzrost udziału usług i drobnej wytwórczości,
- rozwijanie nowoczesnych systemów energetycznych, w tym elektrowni wiatrowych jako dodatkowe źródło dochodów gospodarstw rolnych z tytułu dzierżawy gruntów,
- stymulowanie rozwoju infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim kształtowanie właściwej gospodarki wodno-ściekowej (pozyskiwanie funduszy Unii Europejskiej na realizację zadań infrastrukturalnych),
- ograniczenie i przeciwdziałanie degradacji i zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego wynikającego z prowadzenia działalności rolniczej,
- stwarzanie warunków do podnoszenia poziomu kwalifikacji i wykształcenia ludności rolniczej.

Rozwój leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz zasady jej funkcjonowania powinny wyrażać się m.in. poprzez:

- dążenie do wzrostu poziomu lesistości poprzez zalesienie gruntów o słabej przydatności dla rolnictwa,
- opracowanie i wdrażanie szczegółowego gminnego programu zwiększenia lesistości i zadrzewień,

- zwiększenie powierzchni lasów,
- zakładanie, uzupełnianie i właściwa pielęgnacja zadrzewień przydrożnych,
- ograniczenie zrębów zupełnych,
- poprawę stanu sanitarnego lasów,
- dążenie do tworzenia zwartych kompleksów leśnych poprzez właściwe kształtowanie granicy polno-leśnej,
- maksymalne ograniczenie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne.

13. OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI I OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH.

Na obszarze gminy Radzyń Chełmiński nie występują tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych.

14. OBIEKTY I OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALIN FILAR OCHRONY.

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński nie występują złoża kopalin, dla których wyznacza się w złożu filar ochronny. Dopuszcza się eksploatację złóż kopalin pospolitych na całym obszarze strefy funkcjonalnej oznaczonej na rysunku studium symbolem R/L. Szczegółowa lokalizacja będzie określona zgodnie z przepisami odrębnymi.

15. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. Nr 41, poz. 412 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271).

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński nie występują w/w obszary.

16. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCENIA, REHABILITACJI LUB REKULTYWACJI.

Obszarem wyznaczonym w studium wymagającym przeprowadzenia dalszej rekultywacji jest:

- teren zlikwidowanego składowiska odpadów w Szumiłowie, które zamknięto w 1995 r.

Za obszary wymagające przekształceń funkcjonalno-przestrzennych należy uznać:

- niewykorzystywaną linię kolejową Chełmża-Mełno.

Obszary wymagającymi rehabilitacji to zdegradowane tereny dawnych zabytkowych i historycznych siedlisk wiejskich oraz zespołów dworsko-parkowych, zaliczają się do nich:

- zdegradowane tereny dawnych siedlisk wiejskich,
- zdegradowane tereny zespołów dworsko – parkowych i folwarcznych,
- zdegradowane obszary wymienione w rozdziale 4 niniejszego studium.

17. GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH.

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński nie występują tereny zamknięte.

18. INNE OBSZARY PROBLEMOWE.

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński nie występują inne obszary problemowe.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

TEKST STUDIUM (część trzecia)

UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIA PRZYJĘTYCH
ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZĘ USTALEŃ STUDIUM

„METROPOLIA – SATINI s.c.”, ul. Chełmińska 1, 86 – 300 Grudziądz
tel./ fax 0 56 46 130 44, www.metropolia.info.pl, e-mail: metropolia@satini.com.pl

CZĘŚĆ III. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZĘ USTALEŃ STUDIUM

1. CEL, ZAKRES I METODA OPRACOWANIA.

Głównym celem opracowania *Studium* jest aktualizacja uwarunkowań i wyznaczenie aktualnych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzyń Chełmiński, która polega na ustaleniu nowych lokalnych zasad organizacji struktury przestrzennej gminy przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, rozmieszczeniu infrastruktury technicznej i społecznej oraz uwzględnieniu podstawowych elementów sieci osadniczej. *Studium* ma służyć prowadzeniu właściwej gospodarki przestrzennej gminy, promocji gminy poprzez przedstawienie walorów oraz możliwości lokalizowania inwestycji, a także pełnić funkcję informacyjną. Dokument ten stwarza również podstawy do koordynacji planów miejscowych.

Zakres przestrzenny obejmuje cały obszar gminy Radzyń Chełmiński. *Studium* przedstawia uwarunkowania oraz określa kierunki rozwoju przestrzennego gminy przede wszystkim metodą opisową i graficzną. Dokument składa się z tekstu studium, który stanowi załącznik nr 1 do uchwały w sprawie zmiany studium oraz rysunku studium (załącznik nr 2). *Studium* uwzględnia zarówno uwarunkowania wewnętrzne jak i zewnętrzne, które wynikają głównie z ustaleń Strategii Rozwoju i Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz koncepcji Zagospodarowania Przestrzennego Kraju. W ustalaniu kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględniono także wnioski mieszkańców gminy.

2. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY – SYNTEZA.

Gmina Radzyń Chełmiński położona jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego i zajmuje powierzchnię 91,14 km². Pod względem fizyczno-geograficznym położona jest w obszarze mezoregionu Pojezierza Chełmińskiego. Jej rzeźba terenu ma charakter młodoglacjalny i charakteryzuje się niewielkimi deniwelacjami terenu. Obszar ten ma bardzo mały wskaźnik jeziorności i bardzo niski wskaźnik lesistości. Gmina charakter typowo rolniczy - 90,74% jej powierzchni stanowią użytki rolne.

Gmina Radzyń Chełmiński jest gminą miejsko-wiejską o korzystnym położeniu komunikacyjnym (drogi wojewódzkie nr: 534, 535, 543), z dynamicznie rozwijającym się sektorem usług i dobrze rozwiniętym rolnictwem. Posiada sprzyjające warunki naturalne w postaci rzeźby terenu, wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, w tym przede wszystkim wysokiej jakości gleb. Powierzchnia terenu jest urozmaicona, deniwelacje są dość duże, najczęściej wynoszą kilka metrów, a maksymalnie przekraczają 45,0 m. Najwyższy punkt osiąga wysokość 128,0 m n.p.m. (wzgórze morenowe w zachodniej części gminy), a minimalna – 81,70 m n.p.m., w części północno – wschodniej. Obszar gminy Radzyń Chełmiński jest mało zasobny w wody płynące i stojące, które zajmują 61 ha, co stanowi 0,67% jej powierzchni.

Na tym terenie występują następujące typy gleb: brunatne właściwe, brunatne wylugowane i brunatne kwaśne, bielcowe i pseudobielcowe, czarne ziemie zdegradowane i szare, murszowo-mineralne i murszowate oraz gleby organiczne (torfowe i murszowo-torfowe).

Grunty orne i sady stanowią 7448 ha, czyli 81,7% całkowitej powierzchni. Decydujące znaczenie w produkcji rolnej ma jakość gleb. W obszarach wiejskich gminy dominują gleby klasy IIIb, które stanowią 50,10% a następnie klasy IVa – 25,92%. Lasy tej jednostki administracyjnej zajmują zaledwie 93,0 ha, co stanowi ok. 1,0 % powierzchni całej gminy.

Obszary prawnie chronione zajmują niewielką powierzchnię. Obszar Chronionego Krajobrazu „Strefy Krawędziowej Doliny Wisły”, obejmuje jedynie 140 ha terenu położonego w zachodniej części gminy. Z istniejących form ochrony, na tym terenie występują jedynie pomniki przyrody ożywionej (2) oraz 3 użytki ekologiczne.

Analizując uwarunkowania kulturowe należy stwierdzić iż na terenie gminy Radzyń Chełmiński znajduje bardzo wiele zabytków o wysokiej wartości artystycznej i kulturowej. Do najważniejszych z nich należą: średniowieczny kościół parafialny p.w. św. Anny oraz ruiny XIII-wiecznego zamku krzyżackiego w Radzynie Chełmiński, a także zespół klasztorny w Rywałdzie Królewskim. Ponadto występuje bardzo wiele zabytkowych kamienic i budynków mieszkalnych, zespoły dworsko-parkowe i pałacowo-dworskie, a także zabytkowe chałupy wiejskie. Na terenie miasta i gminy występuje w sumie 18 obiektów wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków Nieruchomych, ok. 153 obiektów architektury w mieście, liczne parki, cmentarze, ponad 400 stanowiska archeologicznych i trzy grodziska.

Ważnym elementem rozwoju przestrzennego gminy jest jej sytuacja społeczno-gospodarcza oraz stan infrastruktury technicznej. W grudniu 2008 roku w miasto i gminę zamieszkiwało 4990 osób. Średnia gęstość zaludnienia to 54,8 os./km². Według podziału ludności ze względu na ekonomiczne grupy wiekowe ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 25%, produkcyjnym 62%, a w wieku poprodukcyjnym 13% ogółu mieszkańców.

Charakteryzując rynek pracy, należy zauważyć, iż w ostatnich latach znacznie spadła liczba osób bezrobotnych z 645 w 2000 r. do 402 w 2008 r. Zdecydowana większość mieszkańców utrzymuje się z rolnictwa. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w 2002 r. wynosiła 15,05 ha. W strukturze zasiewów przeważają zboża.

Gmina Radzyń Chełmiński należy do gmin, które posiadają korzystną strukturę agrarną gospodarstw rolnych i korzystne uwarunkowania wynikające z poszczególnych elementów środowiska naturalnego. Zdecydowanym atutem wysoka jakość gleb i uwarunkowania hydrograficzne.

W 2008 r. w gminie zarejestrowanych było 289 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, z których największy udział stanowiły firmy reprezentujące handel i naprawy (110).

Gmina posiada potencjał rekreacyjny i turystyczny. Obszar ten charakteryzuje się korzystnymi uwarunkowaniami przyrodniczymi i kulturowymi. Wysokie walory krajobrazowe, dobry stan środowiska zachęca do rozwoju turystyki opartej na tradycyjnych walorach wiejskich.

Mocną stroną gminy jest stan infrastruktury technicznej. Obecnie praktycznie wszystkie miejscowości w gminie są zwodociągowane. Łączna długość sieci wodociągowej na terenie miasta i gminy w 2008 r. wynosiła 143,5 km. Priorytetem działań władz gminy Radzyń Chełmiński winna być modernizację i rozbudowa systemów odprowadzających ścieki komunalne. Długość sieci kanalizacyjnej w 2008 r. wynosiła 16,9 km. Wskaźnik skanalizowania obszaru gminy, wyliczony na podstawie stosunku długości sieci wodociągowej do długości sieci kanalizacyjnej, wynosił ok. 11,8%.

Usuwanie odpadów w gminie odbywa się przez ich gromadzenie w szczelnych pojemnikach i wywóz przez wyspecjalizowaną firmę na wysypisko śmieci, które jest zlokalizowane poza obszarem gminy. Wytwarzane odpady są segregowane.

Sieć drogową na terenie gminy tworzą drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne. Łączna długość dróg wojewódzkich wynosi 30,74 km, powiatowych 38,34 km, a gminnych 84,21 km. Stan techniczny dróg wojewódzkich ocenić należy generalnie jako dobry, natomiast część dróg powiatowych i drogi gminne wymagają przebudowy i modernizacji.

W zakresie elektroenergetyki gmina Radzyń Chełmiński zasilana jest z sieci Zakładu Energetycznego Toruń S.A. liniami napowietrznymi 15 kV. Źródłem zasilania tych linii jest stacja GPZ 110/15kV w Węgrowie. Zasilanie wszystkich odbiorców odbywa się poprzez rozległą sieć napowietrzną i kablową linii energetycznych niskiego napięcia. Przez teren gminy przebiegają elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia relacji Węgrowo k. Grudziądz - Płock, Węgrowo k. Grudziądz - Toruń „Elana”, Węgrowo k. Grudziądz - Jabłonowo Pomorskie warunkuje to możliwość lokalizacji farm elektrowni wiatrowych. Obecnie żadna z miejscowości

nie jest zgazyfikowana, wszystkie budynki na terenie gminy posiadają indywidualne lub zbiorowe źródła energii cieplnej.

3. WPŁYW UWARUNKOWAŃ NA USTALENIA KIERUNKÓW I ZASAD ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

Uwarunkowania gminy w sferze ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, rozmieszczenia infrastruktury technicznej i społecznej oraz istniejącej sieci osadniczej są zarówno czynnikiem determinującym jak i ograniczającym rozwój przestrzenny gminy.

Korzystne uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy to przede wszystkim:

1. Kształt sieci osadniczej - pozwalający na stosunkowo łatwą realizację zadań własnych w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej.
2. Istniejąca oraz wciąż rozbudowywana infrastruktury technicznej - sieci wodociągowej, kanalizacji, sieci telekomunikacyjnej, potencjalne możliwości rozwoju sieci gazowej, rozwinięta sieć komunikacyjna.
3. Dostępność gminy z sieci dróg krajowych i wojewódzkich, bliskość realizowanej autostrady A1 oraz odpowiednio zagęszczona sieć dróg gminnych i powiatowych.
4. Korzystna struktura agrarna gospodarstw rolnych oraz wysoka jakość gleb.
5. Korzystne warunki glebowo-gruntowe dla realizacji budownictwa na dużej powierzchni gminy.
6. Generalnie dobry stan środowiska przyrodniczego warunkujący rozwój turystyki i rekreacji.
7. Niższy od przeciętnych wskaźnik bezrobocia.
8. Stosunkowo młoda społeczność gminy warunkująca rozwój gospodarczy.
9. Wysoka aktywność mieszkańców gminy w podejmowaniu działalności gospodarczej.
10. Duża liczba obiektów zabytkowych oraz dóbr kultury współczesnej warunkująca rozwój turystyki.
11. Właściwa gospodarka odpadami.

Niekorzystne uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy to przede wszystkim:

1. Spadająca liczba mieszkańców gminy.
2. Duży udział zabudowy rozproszonej, który ogranicza rozbudowę infrastruktury technicznej.
3. Zły stan techniczny znacznej części istniejących dróg gminnych.
4. Niewystarczająca dostępność gminy w komunikacji publicznej.
5. Niski stan czystości wód powierzchniowych, mała ilość form ochrony przyrody oraz niski udział powierzchni zalesionych, które mają decydujące znaczenie w rozwoju turystyki.

6. Niewielka liczba gospodarstw agroturystycznych, mała liczba miejsc noclegowych.
7. Zdecydowanie rolniczy charakter, przy braku lub słabo wykształconych działalności pozarolniczych.
8. Znaczny udział gleb najwyższych klas bonitacyjnych (III i IV klasy), które wymagają uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia.
9. Brak udokumentowane złoża kopalin i surowców naturalnych.

4. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY – SYNTEZA.

Na podstawie szczegółowej analiza uwarunkowań fizjograficznych, przyrodniczych, kulturowych i infrastrukturalnych wyznaczono granice stref funkcjonalnych. W analizie tej wzięto także pod uwagę obecny kształt sieci osadniczej, zachodzące w ostatnich latach procesy inwestycyjne oraz strukturę własnościową gruntów. Wyznaczone granice stref funkcjonalnych mają charakter orientacyjny i nie stanowią ustaleń planistyczno-proceduralnych. W każdym przypadku na etapie sporządzania planów miejscowych dopuszcza się korekty granic stref. *Studium* określa kierunki rozwoju przestrzennego i stanowi podstawę do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a integralną częścią opracowania jest załącznik graficzny – rysunek studium. W obszarach, w których wg ustaleń *Studium* ogranicza się nadmierny rozrost sieci osadniczej (strefa rolno-leśna) dopuszcza się sporządzanie planów miejscowych pod nową zabudowę w oparciu o uchwałę Rady Gminy, nie dokonując zmian w *Studium*, pod warunkiem, że nowe tereny inwestycyjne:

- będą stanowiły uzupełnienie istniejącej zabudowy,
- funkcja oraz charakter zabudowy będą zbliżone do istniejącej, przy założeniu wyższego standardu,
- nie wymagają nadmiernej rozbudowy gminnych systemów infrastruktury technicznej,
- nie wywołują negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego,
- uwzględniają kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania terenów określone w studium.

Zdecydowana większość obszaru gminy posiada rolniczy sposób użytkowania gruntów. W przypadku sporządzanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla tego rodzaju gruntów dopuszcza się określenie dotychczasowego, rolniczego użytkowania tych obszarów, mimo przeznaczenia w niniejszym *Studium* pod inne funkcje.

Strefy funkcjonalne

P/U – strefa rozwoju wielofunkcyjnego – obszary aktywizacji gospodarczej.

Strefa wielofunkcyjnego rozwoju gospodarczego z obiektami produkcyjnymi, usługowymi, składami i magazynami, z dopuszczeniem rozbudowy istniejącej zabudowy zagrodowej oraz budowy budynków mieszkalnych jednorodzinnych, a także adaptacją istniejącej zabudowy. Dominująca funkcja zabudowy – produkcyjno-usługowa.

MU – strefa mieszkaniowo-usługowa.

Obszary zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej, usługowej, drobnej wytwórczości (rzemiosła produkcyjnego) i produkcji o charakterze nieuciążliwym, z obiektami użyteczności publicznej, sportu i rekreacji, a także z możliwością zachowania, adaptacji i rozbudowy istniejącej zabudowy zagrodowej.

MN – strefa mieszkaniowa.

Obszary zabudowy zagrodowej oraz mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej z możliwością realizacji zabudowy usługowej z drobną wytwórczością (rzemiosłem produkcyjnym) o charakterze nieuciążliwym.

UK – strefa obiektów sakralnych, obiektów zabytkowych, cmentarza.

Obiekty kultu religijnego, obiekty zabytkowe, cmentarz.

ML – strefa rozwoju turystyki i rekreacji.

Obszary zabudowy rekreacyjnej i mieszkaniowej jednorodzinnej, obiekty sportu, turystyki, usług użyteczności publicznej (dominująca funkcja rekreacyjna).

R/L – strefa rolno-leśna.

Obszary produkcji rolnej z zabudową zagrodową, możliwością realizacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i rekreacyjnej, a także zabudowy innych funkcji w ograniczonym zakresie oraz dopuszczeniem zalesień (dominująca funkcja rolnicza).

E – strefa ekologiczna.

Obszary użytków zielonych wzdłuż cieków wodnych użytkowane jako pastwiska, łąki, zadrzewienia, z dopuszczeniem realizacji obiektów i urządzeń wodnych, stawów hodowlanych.

ZD – strefa ogrodów działkowych

Obszary ogrodów działkowych z możliwością przekształcenia w tereny o funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej.

L – strefa produkcji leśnej.

Obszary lasów.

W – strefa zbiorników wodnych - obszary wód powierzchniowych.

Obszary wyłączone z zabudowy:

Na terenie gminy Radzyń Chełmiński wskazuje się propozycje obszarów wyłączonych z zabudowy. Obejmują one tereny:

- strefy ekologicznej (z dopuszczeniem obiektów, urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacji),
- strefy produkcji leśnej (z dopuszczeniem obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacji oraz obiektów budowlanych służących gospodarce leśnej),
- strefy zbiorników wodnych,
- obszarów w pasach drogowych dróg publicznych (z dopuszczeniem obiektów tymczasowych oraz urządzeń i obiektów do obsługi komunikacji).

5. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE PRZYJĘTE ROZWIĄZANIA.

Pierwsze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzyń Chełmiński przyjęto uchwałą Nr XXXI/219/2001 Rady Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim z dnia 28 grudnia 2001 r.

W ciągu ostatnich kilku lat sytuacja gospodarcza i społeczna gminy Radzyń Chełmiński bardzo się zmieniła. Konsekwencją tych zmiany była uchwała Rady Miejskiej w sprawie przystąpienia do sporządzenia nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Uznano, że dokument wymaga dostosowania zapisów do obowiązujących przepisów prawa, w tym przede wszystkim nawiązania formą i treścią do wymogów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.).

Przedmiotem *Studium* jest właściwe usytuowanie przyszłych funkcji ze względu na wzajemne ich relacje oraz możliwości stwarzane przez otoczenie fizjograficzne. *Studium* jest dokumentem określającym kształt polityki przestrzennej gminy. Pełni funkcję koordynacyjną w

planowaniu rozwoju gminy określoną w Strategii Rozwoju Gminy, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wieloletnich planach inwestycyjnych i innych opracowaniach specjalistycznych realizowanych dla potrzeb gminy. Nadrzędną rolą *Studium* jest kreowanie właściwej polityki w zakresie realizacji zadań publicznych. Dokument ten stanowi także często podstawę do ubiegania się o środki finansowe na realizację inwestycji z funduszy europejskich. *Studium* określa szereg inwestycji realizujących zadania publiczne. Należy szczególnie podkreślić, iż zdecydowana większość tych inwestycji powinna być realizowana przy wykorzystywaniu funduszy unijnych.

W wyniku akcesji do Unii Europejskiej rozszerzyły się możliwości wykorzystania funduszy zagranicznych, które do roku 2015 będą pełniły ważną rolę w finansowaniu zadań publicznych, zwłaszcza w kierunku mobilizowania środków krajowych i funduszy własnych podmiotów realizujących inwestycje w celu uzupełniania montażu finansowego. Poza publicznymi środkami finansowania inwestycji oraz funduszami unijnymi należy, tam gdzie pozwalają na to przepisy angażować środki niepubliczne, a także korzystać z partnerstwa publiczno-prywatnego, które w znacznym stopniu mogą przyspieszyć wielokierunkowy rozwój gminy. Zgodnie z polityką Unii Europejskiej szczególny nacisk należy kłaść na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, rozwój infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim rozwój odnawialnych źródeł energii i innowacyjnej gospodarki, a także ogólny wzrost poziomu życia mieszkańców.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego nie jest aktem prawa miejscowego, a zatem nie stanowi podstawy do podejmowania decyzji administracyjnych związanych z lokalizacją nowych inwestycji.

Przyjęte rozwiązania dotyczące kierunków zagospodarowania przestrzeni Gminy Radzyń Chełmiński wynikają przede wszystkim ze szczegółowej analizy uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych, społeczno-gospodarczych i infrastrukturalnych. Kierunki określające politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego uwzględniają zasady i ustalenia określone w strategii rozwoju gminy, strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego oraz koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

Realizacja polityki przestrzennej gminy jest przede wszystkim uzależniona od decyzji lokalnych władz. Racjonalne i przemyślane decyzje dotyczące planowania przestrzennego w oparciu o niniejszy dokument będą skutkowały przede wszystkim wzrostem poziomu życia mieszkańców gminy, ograniczeniu kosztów związanych z realizacją zadań publicznych oraz możliwością wielokierunkowego rozwoju gminy.